תלמוד בבלי · ראשונים · תוספות ישנים · סדר נשים

תוספות ישנים על יבמות

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות ישנים על יבמות

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-ישנים-על-יבמות/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 7
דף ג. 7
דף ג: 9
דף ד. 10
דף ד: 11
דף ה. 12
דף ה: 13
דף ו. 14
דף ו: 14
דף ז. 15
דף ח. 16
דף ח: 17
דף ט. 17
דף ט: 18
דף י: 18
דף יא. 18
דף יב. 19
דף יב: 19
דף יג: 19
דף יד. 20
דף יד: 21
דף טו. 21
דף טו: 21
דף טז. 22
דף יז. 23
דף יז: 23
דף יח. 24
דף יח: 24
דף יט. 24
דף יט: 25
דף כ. 26
דף כ: 26
דף כא. 27
דף כא: 27
דף כב. 27
דף כב: 27
דף כג. 28
דף כד: 28
דף כה: 29
דף כו. 29
דף כז. 29
דף כז: 30
דף כח. 30
דף כט. 30
דף כט: 31
דף ל. 32
דף ל: 33
דף לא. 33
דף לא: 34
דף לב. 34
דף לג. 35
דף לג: 36
דף לד. 37
דף לה. 37
דף לה: 38
דף לו: 39
דף לז: 39
דף לח. 40
דף לט. 40
דף לט: 41
דף מ. 41

דף מ: 42
דף מא. 42
דף מא: 43
דף מב. 43
דף מב: 44
דף מג. 44
דף מד. 46
דף מד: 46
דף מה. 48
דף מה: 48
דף מו. 50
דף מו: 50
דף מז: 52
דף מח. 52
דף מח: 53
דף מט. 54
דף מט: 54
דף נ. 55
דף נ: 55
דף נא. 55
דף נא: 56
דף נב. 56
דף נב: 57
דף נג. 58
דף נג: 58
דף נד: 59
דף נה. 59
דף נה: 60
דף נו. 61
דף נו: 62
דף נז. 63
דף נז: 63
דף נח. 63
דף נח: 64
דף נט: 65
דף ס. 66
דף ס: 67
דף סא. 68
דף סא: 68
דף סב. 69
דף סב: 69
דף סג. 69
דף סג: 70
דף סד. 70
דף סד: 70
דף סה. 71
דף סה: 71
דף סו. 73
דף סו: 74
דף סז. 74
דף סז: 75
דף סח. 76
דף סט: 76
דף ע. 76
דף ע: 77
דף עא: 77
דף עב. 77
דף עג. 77
דף עג: 79
דף עד. 80
דף עד: 80
דף עה. 80
דף עו: 81
דף עז. 82

דף עז: 82
דף עח. 82
דף עח: 83
דף פ. 84
דף פא. 84
דף פב. 87
דף פב: 87
דף פג. 87
דף פג: 88
דף פד. 89
דף פד: 89
דף פה. 89
דף פה: 90
דף פו. 91
דף פו: 91
דף פז. 93
דף פח. 94
דף פח: 94
דף פט. 95
דף פט: 95
דף צ. 96
דף צ: 97
דף צא. 98
דף צא: 99
דף צב. 99
דף צב: 100
דף צג. 100
דף צג: 100
דף צד. 101
דף צד: 102
דף צה. 102
דף צו. 103
דף קא. 103
דף קב. 103
דף קג. 104
דף קג: 104
דף קה. 105
דף קה: 105
דף קו. 106
דף קיד: 106
דף קטו. 106
דף קטו: 107
דף קטז. 107
דף קיז. 108
דף קיח. 108
דף קיח: 109
דף קיט. 109
דף קיט: 109
דף קכ. 110
דף קכ: 110

דף ב.

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. יש מקשים אמאי מתחיל סדר נשים ביבמות דהא אתחולי פורענותא לא מתחלינן ואדרבה היה לנו להתחיל קדושין וכתובות וגיטין ואח"כ יבמות. ונראה משום דכתיב והיה אמונת עתך חוסן ישועות ואמרו עתך זה סדר מועד חוסן זה סדר נשים וא"כ סדר נשים הוא בתר סדר מועד דמסיים במסכת מועד קטן א) דהוי פורענותא לכך התחיל סדר נשים במסכת יבמות ומסמיך פורענותא לפורענותא כדאמרינן פרק השותפין דמסמיך מלכים דסופיה פורענות לירמיה דכוליה פורענות. ב) אי נמי מפרש תחלה איזו אשה אסורה ואיזו אשה מותרת והדר מפרש כולהו מילי דנשים. ועוד י"ל משום דהיא מצוה ראשונה שאירעה בנשים כדכתיב בתמר בא אל אשת אחיך ויבם אותה:

א) ועוד י"ל משום דבעי למתני לקמן שש עריות חמורות מאלו קרי להו נשים א"נ לא מצי למתני עריות משום דאי הוה תני עריות לא הוה ידעינן למעוטי דרב ורב אסי דאיכא למימר דהאי דלא תני להו משום דלאו עריות נינהו לכך תנא חמש עשרה נשים:

ב) א"נ לקמן רוצה לומר הכי בנשואין קמיירי כלומר במקום דשייך נשואין קמיירי אבל במקום דלא שייך רק אונסין לא קמיירי ובתו שייכא בנשואין וא"כ קמיירי בה מתני' וא"ת מנא לן הא דפריש בין ממנו בין מאחר דלמא דווקא אשה ובתה אבל לא בתו ואין לומר דנפקא ליה מכל שכן דהא אמרינן בפ"ב אין עונשין מן הדין גבי אחותו דלא ילפינן בת אביו ובת אמו מכ"ש דבת אביו או בת אמו. וי"ל שאני (הכא) [התם] דכתיב מולדת בית או מולדת חוץ ומתרגמינן בת אביך דילידא מן אבוך מן אתתא אחרינא או בת אמך דאיתלידא מגבר אוחרן. משמע דקרא לא מיירי רק בבת אביו או בת אמו לחוד אבל הכא לא כתיב מעוטא וא"כ שפיר נפקא לן בתו מאשתו מכ"ש דבת אשתו שאינה בתו ואין זה רק גלויי מלתא בעלמא ג) דודאי משמע בכל ענין:

ג) ותמה בירושלמי זקן שאכל חלב מי מודיעו שחייב כרת פירוש משום שכבר עבר חמשים ומשני דמית פתאום וכו' ומאי פריך לימא שבניו יהיו נכרתים לפירוש הקונטרס דכרת הוי כמו ערירי אבל לפירוש דפרישית ניחא ויש לדחות דמיירי התם באין לו בנים או שיש לו בנים גדולים ד) שאין מתים בעון אביהם לפי שאין אוחזים מעשה אבותיהם בידיהם ותו לא חזי להו להוליד. ועוד יש להביא [ראיה] מדאמרינן במו"ק כי הוינא בן חמשים עבידנא יומא טבא לרבנן דאמינא נפיקנא מכרת ופריך התם נהי דנפק מכרת דשני מכרת דיומי מי נפיק. פירוש ימות פתאום. ותימה לפירוש הקונטרס אמאי לא

פריך מכרת דבני מי נפק. ויש לדחות כדפרישית. דמיירי בשאין לו בנים או שיש לו בנים גדולים שאין אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם:
ד) א"נ כיון שיש לה היתר ע"י טבילה מקרי יבמה יבא עליה אבל הני אין להם היתר:

דף ב:

וכולן אם מתו. הך מתני' הו"ל לא זו אף זו לא זו מתו דבדין הוא דצרותיהן מותרות דאין הערוה קיימת בשעת יבום אלא אפילו מיאנו דאיתא הערוה קמן מ"מ צרותיהן מותרות ול"מ מיאנו דכמו שלא נשאת מעולם לו דמי דהמיאון קא עקר קדושי קמאי ופשיטא דצרותיהן מותרות אלא אפילו נתגרשו דעשה מעשה קדושין גמורים אפ"ה צרותיהן מותרות ול"מ נתגרשו דבשעה שמת לא היתה ערוה עמו בתורת אישות לפי שעשה מעשה לעקור קדושי' אלא אפילו נמצאת אילונית דבשעה שמת היתה הערוה עמו בתורת אישות לפי שלא עשו מעשה לעקור הקדושין אלא הם בסוף כמו שהם בתחלה אפ"ה צרותיהן מותרות משום דהוי כמי שלא היתה אשתו:
א) וה"ר ר' יעקב מקורביל מפרש דמאי אמרת דלמא איילונית היא וא"כ לא היתה אשת אחיו. לפי שאילו היה יודע שהיא איילונית לא קדשה. כמו כן נמי אם היה יודע בבירור שימות כשהיא קטנה לא יקפיד בזמן מועט כ"כ אם היא איילונית. ועוד י"ל דהא דאמרינן קטנה אינה מתייבמת שמא תמצא איילונית היינו לפטור צרתה להנשא לשוק דשמא תמצא איילונית ונמצא שיש לו לייבם הצרה לפי שהצרה זקוקה לו והיינו כי הכא:
ליתני לאחות אשה ברישא. וקשה הא דאמרי' פ' ד' מיתות כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר והלכך מאי קשיא ליה הכא ליתני אחות אשה כו'. ואית דמתרצי דכי אמרי' אין מוקדם ומאוחר ה"מ היכא דקא חשיב המנין לגבי מעשה כגון ז' סמנים וקאמר דכל מקום דאמר דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ מז' סמנים וסדר יומא כדקאמר התם. וא"נ י"ל דנהי דאמרינן אין מוקדם ומאוחר שאם עשה מהמאוחר מוקדם לא קפדינן בה. מיהו מ"מ צריך לתת טעם בדבר למה הקדים המאוחר והכא נמי נהי דאין מוקדם מיהו מ"מ כיון דמן הדין הוה ליה למתני' לאחות אשה ברישא צריך לתת טעם למה לא הקדימה ומש"ה קא מיבעיא ליה דליתני לאחות אשה ברישא:

דף ג.

אמר רבא אתיא הנה הנה לאיסורא. בבתו מאנוסתו מבתו מנשואתו ובקרא דערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה כתיב אישות ולשון אישות ע"י קדושין משמע.

וא"כ (ס"ל) [היינו] נשואין. וקשה דאישות משמע שיש בה ביאה וא"כ נכנסה לחופה ולא נבעלה לא יהא בה איסור וזה לא יתכן. לכן נ"ל משום דגבי אשה כתיב שאר דכתיב א) שארה הנה ואין שאר אלא מן הנשואין אבל בלא ביאה שפיר קרויה שאר כיון שיש בה נשואין. הלכך מרבינן שפיר נכנסה לחופה ולא נבעלה כיון שיהיה יורש אותה משום קרא דלשארו אע"ג דלא נבעלה דנשואין קורבה הן ומקרו שאר:

ואתיא זמה זמה בתו מנשואתו מחמותו לשריפה ובתו מאנוסתו לשריפה מבתו מנשואתו מהנה הנה:

ואין להקשות א"כ הול"ל ואתיא הנה הנה. וי"ל דיליף בתו מאנוסתו מבתו מנשואתו מה להלן הנה וזמה עמו אף כאן הנה וזמה עמו:

אי תנא אוסרות הוה אמינא מחלץ חלצה. וא"ת היכי מצי למימר כן דלמא הוה תני אוסרות מן החליצה ומן הייבום. וי"ל דרוצה לומר ולתני אוסרות לבד והדר פריך ולתני אוסרות לחלוץ וקאמר לחלוץ מאי קעביד הלא לא שייך איסור בחליצ' [והדר] קאמר אלמה לא שייך בה שפיר איסור שאם אתה אומר חולצת מתייבמת וקאמר כיון דבמקום מצוה אסירא צרה היכא שהערוה נשאת לאחין ושלא במקום מצוה כגון שנשאת לאדם מן השוק שאינו אחיו צרתה שריא מש"ה תני פוטרת דאי תניא אוסרות משמע שאיסור ערוה עומדת לעולם על הצרה והוה אסרינן [גם] שלא במקום מצוה דאמרינן השתא במקום מצוה אסירא שלא במקום מצוה לא כ"ש אבל השתא דתני פוטרות משמע שהערוה פוטרת הצרה ממצות יבום ועושה אותה כמאן דליכא מצוה ואסירא כאשת אחיו שלא במקום מצוה אבל היכא דליכא יבום לא עביד ערוה מידי ושריא צרה. ואם תקשי היאך נוכל לומר דאי היה תני אוסרות דאפילו שלא במקום מצוה נמי אסירי הא תני במתני' מן החליצה ומן הייבום אלמא דלא מיירי אלא במקום מצוה אלא ב) כדפי' הקונטרס דילפינן לה מכ"ש קמ"ל הא דתני פוטרות דמשמע שבשביל הערוה אין הצרה נאסרת כלל שלא במקום מצוה:

וא"ת אפילו תנא מן הייבום לחודיה הוה ידענא דאינה חולצת מדתני פוטרות כדאמר לעיל וי"ל דה"פ לעיל אי תנא אוסרות הוה אמינא אוסרות לייבם. אבל מחלץ חלצה בעל כרחה קמ"ל פוטרות דאינן חולצות והכא ה"פ הוה אמינא מחלץ חלצה אם היא רוצה קמ"ל כל העולה וכו' דאינה חולצת מן התורה דהכי משמע קרא דאם לא יחפוץ וגו' ובאו השערה אבל אם אינו יכול ליבם אין לב"ד לעסוק בזה אפי' אם היא רוצה. וכל היכא דקאמר חולצות ולא מתייבמות מיירי מדרבנן דמטעם ספק אין לפוטרה בלא חליצה:

ולתני מן הייבום ומן החליצה א"נ מן החליצה לחודה וקשה דהא אדרבה פסק ליה השתא דיבום הוי עיקר ואי גריס ליה יש ליישבו א"נ מן החליצה לחודה ומינה שמעינן דפטורה מיבום דאי לא מפטרא מיבום לא מפטרא מחליצה דכל העולה ליבום עולה לחליצה ומשני אבא שאול היא ולהכי תנא מן החליצה ומן הייבום להודיענו דמצות חליצה קודמת למצות יבום:

דף ג:

מניינא דסיפא ורישא למעוטי דרב ודרב אסי וא"ת למה לי תני מניני מחד מניינא ממעטינן כלהו דכיון דתני מניינא לא שייר מידי. וי"ל דאצטריך יתור מניינא למעוטינהו דאי לאו הכי הוה אמינא דשמא מתני' סבירא כוותיה דרב ורב אסי והא דלא תני להו לפי שאינן שוות להנהו דמתני' לפי שאינן בצרת צרה כדאמרינן לקמן להכי אצטריך יתור דמתני' לאשמעינן ט"ו דמתני' פוטרות צרותיהן אבל דרב אסי ודרב אינם פוטרות: למעוטי צרת ממאנת דאמרינן לקמן דאסורה וטעמא גזרה משום צרת בתו הממאנת והא דאמרינן (לקמן) וכולן שמיאנו צרותיהן מותרות התם מיירי דמיאנה בבעל דאגלאי מלתא דלא הוה אשת אחיו אבל הכא איירי דמיאנה ביבם. וא"ת אמאי לא קאמר למעוטי דשמואל דקאמר לקמן צרת ממאנת אסורה כמו שהזכיר רב ורב אסי. וי"ל דמשו"ה לא הזכיר הכא שמואל משום דאיכא למימר דשמואל סבר לה שפיר מעוטא דמתני' דאינה אסורה מחליצה ומיבום אלא מחלץ חלצה א) ואי נמי שמא ס"ל צרת ממאנת אסורה לייבם אבל לחלוץ לא קאמר אבל לעיל קאמר שפיר למעוטי דרב ורב אסי דכיון דאמר רב טומאה כתיבא בה כעריות (הוי) [הרי] אסורה מחליצה ומיבום וכן רב אסי דממעט איילונית מוהיה הבכור אשר תלד א"כ חשיב ליה ערוה ופטורה מן החליצה ומן היבום וכן צרתה ולא מצי סבר כמתני' דממעט להו. להכי הזכיר בהדיא לעיל למעוטי דרב ודרב אסי והכא לא קאמר למעוטי דשמואל. דשמואל נמי מצי סבר כן דאינה פוטרת צרתה מחליצה ומיבום דמחלץ חלצה דטעמא דשמואל לא הוי מקרא אלא משום צרת בתו ממאנת:

ואמר רחמנא לא תקח עליה. וקשה מאי חזית דהך דרשא דעליה דרשת לאיסורא ואמרת דאפילו במקום יבום אמר רחמנא לא תקח ואפוך אנא ואמינא דהאי עליה דאסר רחמנא גבי אחות אשה שרא ליה גבי יבמה דכתיב יבא עליה. ותי' הר"י משום דשקלא וטריא דהאי שמעתא דלקמן. דעשה דוחה לא תעשה. וקס"ד דלא משוינן חילוק בין לא תעשה

גרידא ובין לא תעשה שיש בו כרת דבתרוייהו אמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה וכיון שכן עליה להיתירא לא אצטריך אלא ודאי לאיסורא הוא דעבדינן ג"ש:
שאין צרה אלא מאח. ואי ק"ל אמאי אצטריך למימר שאין צרה אלא מאח ולא סגי ליה בהואיל וא"א להנשא לאחין וכו'. דהא ודאי שמעינן מינה דאלו שש עריות חמורות הואיל ולא אפשר להנשא לאחין צרותיהן מותרות. ואפשר לתרץ דאצטריך דאי לא הוה אמר אלא יצאו שש עריות כו' הוה אמינא הני שש עריות הוא דצרותיהן מותרות משום דלא אפשר להו למיהוי במקום מצוה כלל אבל הנך ט"ו הוה אמינא דהואיל והוו במקום מצוה דלמא אפילו שלא במקום מצוה צרותיהן אסורות ומעיקרא נמי כי אמר יכול שאני מרבה אף שש עריות חמורות מה טעם מפני שהוקשו כל העריות זו לזו וכיון דמקשינן הני שש לט"ו דהם כלם אסורות נקיש נמי ט"ו לשש מה התם שלא במקום מצוה אף הכא נמי שלא במקום מצוה ואמינא דהני ט"ו אפילו שלא במקום מצוה אסורות ולהכי אצטריך ליה למימר שאין צרה אלא מאח ב) ט"ו אינן אסורות אלא במקום מצוה אבל שלא במקום מצוה שרו:

דף ד.

א) ועוד י"ל כיון דאיכא קרא דממעט להו בני ישראל ולא בנות [ישראל] וש"מ דאין להקשות [להדדי] דלימא כל שישנו בלא תלבש ישנו בגדילים וכן איפכא. משום דלאו בחד זימנא הוו תרווייהו חד הוי הזמן גרמא וחד אין הוי הזמן גרמא ואין להשוותם לא בחיובם ולא בפטורם. ולא דמי להא דאמרינן כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה דבחד זימנא אתנהו ובכלהו [הוי] זמן גרמא:
אלא אוב וידעוני בכלל מכשפים היו כו'. והקשה הר' יעקב מאורלייני"ש אמאי לא אמרינן אוב וידעוני הוה דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל דמכשפה לידון בדבר החדש בסקילה וא"כ אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש וא"כ איך קאמר שמלמד על הכלל לומר מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשפה בסקילה [וי"ל] דלא דמי לאשם מצורע דעוקרו ממש מן כלל שאר אשמות להיות כל דמו קרב על גבי המזבח ויצא למתן בהונות שלא תמצא כלל דין זה בשאר אשמות אבל בכאן מיתה היתה לו ויצא לידון לתוספת מיתה. ועי"ל דלא הוי דבר חדש כיון דחנק אינה מפורשת אלא אתא לאשמעינן דלא תיסק אדעתין לומר דהוא בחנק כמו שאר מיתה סתם האמורה בתורה אלא אתא אוב וידעוני לגלויי דהויא בסקילה וי"ל דאין זה נקרא דבר החדש

כיון שאינו סותר הכלל שאינו רק מוסיף מיתה חמורה. וכן פי' הקונטרס לקמן גבי אשם מצורע:

דף ד:

ואפילו מוכרי כסות כו'. פירש הקונטרס שאין מתכוונים ול"נ דלר' יהודה קיימינן ואיהו קאמר דבר שאין מתכוין אסור על כן צריך לומר ואפילו מוכרי כסות בלא שום הנאה ויש דלא גריס ליה:

ואי כתב רחמנא לא תלבש. להך צריכותא דלא יעלה אין המקשה צריך כלל דהא להפנאה דאמרי' לעיל היינו קרא דלא תלבש דמיניה דרשי' סמוכין אבל מקרא דלא יעלה לא איירי מידי דהא לית ליה מיניה סמוכין כלל אלא משום שפי' צריכיתות דלא תלבש מפרש ואזיל למאי אצטריך לא יעלה:

ומדשש כיתנא תכלת עמרא. פי' דכתיב ומכנסי בד שש משזר איזהו דבר העולה בד בבד הוי אומר זה כיתנא:

תכלת עמרא א) וי"ל שמא הוא מין אחר דכתי' לא יעלה על הכהנים צמר בבאם אל החצר הפנימית. משמע אבל בחצר החיצונה יעלה עליהם צמר ומשמע דליכא תו מינים [אחרים] רק אותם דמפרש אותו הפסוק צמר ופשתים דכתיב פארי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם כו' ועוד י"ל דכתיב בבגדי כהונה בגדי אהרן ובגדי בניו וא"כ לא אית בהו רק צמר ופשתים דבגדים האמורי' בתורה [סתם] צמר ופשתים הם. וא"ת דלמא תכלת הוא פשתים צבוע. וי"ל דא"כ הול"ל שש לבן (וצמר) [ושש] צבוע. (והא דכתיב ארגמן ותולעת שני צ"ל ב) דצמר ופשתים ועל שם הצבעים יקראו):

א) אבל מ"מ קשה דנוכל לומר דשמא יצטרך יחדו לשוע טווי ונוז אבל יש לומר כי המדקדק התם בפירוש רש"י ניחא הכא דה"פ התם ש"מ קשר העליון דאורייתא הלל"מ וה"פ דאי ס"ד לאו דאורייתא אמאי אצטריך כמה משניות ובריייתות למשרי סדין בציצית אבל מן הסמוכין לא הוה קשה ג) ליה לאוקמא לכדרבא והשתא ניחא שפיר הא דקאמר הכא עביד להו תכלת וא"כ כלאים בציצית מותר דקשר העליון דאורייתא ואין צריך למדרש סמוכין כי הלל"מ הוא:

צמר לפשתים ופשתים לצמר. וא"ת מנא לן הא דפשתים פטרה לצמר התינח צמר לפשתים דכתיב ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת ותכלת עמרא הוא וסברא הוא שאם יש לו בגד מפשתים שילבשנו ויניח בו תכלת כדקאמר קרא והיינו צמר לפשתים אבל פשתים לצמר מנין הלא יכול לעשות תכלת דהיינו צמר לצמר. וי"ל כדקאמרינן במנחות

דלבן פטר דמגו דתכלת פטר לבן נמי פטר אע"ג דבקרא כתוב תכלת כמו כן נימא מגו דצמר פטר לפשתים ואע"ג דהוי כלאים כמו כן פטר פשתים לצמר:

דף ה.

אלא לרבנן מנא להו. אית דגרסי אלא כי אצטריך קרא לכדרבא כלומר לעולם כדקאמרת דצמר ופשתים לא צריך א) דועשו להם ציצית חזי מיניה כלאים וכי אצטריך צמר ופשתים לכדרבא אצטריך וכו' דצמר ופשתים פוטרים וכו' וקא מקשי ליה היכי מצי למימר דסמוכין אתו לכדרבא דהא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא וקא משני כדוקייא דרבא והשתא קאמר כאידך גיסא דלא כדקאמרינן מעיקרא דסמוכין לכדרבא אתו דהא לא מצינן למימר אלא דלעולם סמוכין ב) דלא מצי למשרי כלאים מועשו להם ציצית משום דאנא דייקנא כדרבא דדריש הכנף מין כנף וכו' אבל כלאים לא חזי מש"ה אצטריכו סמוכין דצמר ופשתים דכלאים שרי בציצית וא"ת אי לאו סמוכין הכנף למין כנף לא צריך דפשיטא דכלאים בציצית אסור דמסברא אין עשה דוחה ל"ת וכיון שכן דוקיא דרבא לא צריך קרא וי"ל דה"ק סד"א כדוקיא דרבא דבעינן מין כנף כלומר צמר לצמר הוא דצבעיה בתכלת אבל לפשתים בעינן נמי ציצית לבן של פשתים ודלא יהא צבוע למראה אחר דמין כנף לגמרי בעינן קמ"ל סמוכין ולא דרשינן הכנף דודאי אליבא דתנא דבי ר' ישמעאל כיון דלא מחייב בציצית אלא בגד של צמר ופשתים ודאי אין לן למימר דלא דריש הכנף. והראב"ד גריס כהך גי' בתרא והגיה בספרו כך וזהו לשונו פי' לתנא דבי ר' ישמעאל האי צמר ופשתים לאו למישרא כלאים בציצית אתא דלא צריך אלא לאפוקי מדרבא דמרבה שאר מינים קמ"ל צמר ופשתים אין מידי אחרינא לא. ואקשינן והא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא כלומר רבא גופיה דמרבה שאר מינים מהכא מייתי להו משום דכתיב הכנף ולתנא דבי ר' ישמעאל כיון דאמר כל בגדים אינן אלא צמר ופשתים הכנף גופיה אינו אלא צמר ופשתים א"כ צמר ופשתים למעוטי שאר מינין לא צריך ע"כ. ומשמע נמי לדידיה דכי קאמר אלא סד"א כדוקייא דרבא מתפרש ג) כדפרשי ליה אנן דלעיל הדר. וקי"ל כר' ישמעאל דמן התורה לא מחייב בציצית אלא של צמר ופשתים ושאר מינים אינם חייבין אלא מדרבנן ומהכא משמע ד) מ"ש הרי"ף ז"ל שיכול אדם לעשות ציצית מפשתים דקאמר הכא כתב רחמנא צמר ופשתים דאפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר. וא"ת מה קא בעי לרבנן מנא להו לימא דשמא רבנן יסברו דדרשינן סמוכין אף היכא דלא מוכח ולא מופנה. וי"ל דקא בעי הכא לר' יהודה דלא דרש סמוכין במשנה תורה אלא היכא דמוכח או מופנה אי ס"ל כרבנן מנא ליה וניחא שפיר:

מה ללאו דהקפה שאינו שוה בכל הנשים תאמר באחות אשה שהיא חייבת כמו האיש דכתיב ונכרתו הנפשות העושות תרי משמע. ותימה דמשמע הכא דלהך תנא דמוקים ראשו למצורע [גרידא] לא יליף עשה דוחה ל"ת מהקפה משום שאינו שוה בכל ותימה דאמרינן בפ' שני נזירים לימא הקפת הראש תנאי היא דת"ר ראשו מה ת"ל כו' יכול אף מצורע כן ת"ל ראשו. ותניא אידך ראשו מה תלמוד וכו' יכול אף נזיר מצורע כן ת"ל וכו' מאי לאו תנאי היא דמר סבר הקפת כל הראש שמה הקפה כו' עד דמסיק דכ"ע הקפת כל הראש שמה הקפה ומקשה מאן דמוקים לקרא למדחי לאו תעשה ועשה לאו גרידא מנא ליה. דא"ל נימא מכ"ש דאיכא למפרך מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ומשני יליף מגדילים ומשמע אבל למאן דמוקים לקרא למדחי לאו גרידא דהיינו הך דמוקים ראשו למצורע לחוד לא קשה לתלמודא מנא ליה דדחי לאו גרידא דיליף ליה מהכא וא"כ קשה דהכא משמע דלא ילפינן מיניה משום שאינו שוה בכל. וי"ל דודאי לע ולם הך תנא דראשו למצורע צ"ל דיליף עשה דחי לאו גרידא מהכא ומגדילים דאי מגדילים לחוד ה"א כדרבא דלעיל להכי אצטריך ראשו דמצורע ואי מראשו דמצורע הוה פרכינן ליה מה ללאו דהקפה שאינו שוה בכל. אבל כיון דחזינן לאו שאינו שוה דדחי מהקפה מעתה יש לנו לומר דגם בשוה בכל דחי מגדילים ולא נדרוש גדילים לכדרבא והתם קאמר למאי דמוקים לקרא למדחי לא תעשה ועשה דהיינו אידך תנא דלקמן דמוקים ראשו לנזיר מצורע לאו גרידא מנא ליה יליף מגדילים לחוד:

דף ה:

לפי שנאמר ופאת זקנם לא יגלחו. והאי דנקט האי קרא דכתיב גבי כהנים ולא נקט ולא תשחית את פאת זקנך דכתי' גבי ישראל משום דגבי ישראל לא כתיב גלוח אבל גבי כהנים דכתי' גלוח נקט ההוא קרא משום דקיי"ל דאינו חייב אלא בגילוח שיש בו השחתה ואע"ג דגבי ישראל נמי בעינן גילוח שיש בו השחתה דילפינן מכהנים. מיהו התנא קרא דכתיב ביה בהדיא בעי למנקט:

מה לפסח שכן כרת שאם לא יעשה אותו בי"ד יתחייב כרת. אבל במילה לא יתחייב כרת אם לא מל בשמיני ומ"מ פריך למסקנא מה למילה ופסח שכן כרת שאם לא יעשה אותם לעולם יתחייב כרת דכתיב וערל זכר אשר לא ימול ונכרת מעמיו:

ת"ל את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה' וא"כ ר"ל דאע"ג דאיש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו. וא"ת ואימא איפכא דאע"ג דאת שבתותי תשמורו איש אמו ואביו תיראו ויהיה כבוד דוחה את השבת. וכ"ת דכל היכא דאיכא לאקושי לקולא

ולחומרא לחומרא מקשינן הא חומרא דאתי לידי קולא היא דדרשינן מיניה הא בעלמא דחי ולחומרא דידיה לא אצטריך. וכ"ת דאית לן למדרש טפי מרישיה לסיפיה ולא מסיפיה לרישא דהא הכא בסמוך גבי מקדש דריש מסיפיה לרישיה. וי"ל דהכא דריש ליה הכי משום דכתיב אני ה' דמשמע שיהיה מוראי למעלה ממוראכם כדאמרי' במדרש והתקדשת' והייתם קדושים יכול כמוני ת"ל אני ה' קדושתי למעלה מקדושתכם. טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי אין לפרש אם לא כתב ואת שבתותי דחי דאדרבה מסברא אית לן למימר דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת אלא ה"ק ואת שבתותי תשמורו מיותר להשמיענו הא בעלמא דחי דאי אמרינן בעלמא לא דחי לשתוק קרא משבתותי תשמורו ואנא ידענא דלא דחי מסברא אלא ודאי מייתר קרא לאשמעינן דבעלמא דחי. ואין להקשו' מאי שנא לעיל דאמרינן תיתי מפסח ומילה לא אמרינן מדאצטריך והכא אמרינן מדאצטריך. וי"ל דשאני לעיל דפסח ומילה היתירא הוא וזה לא ידעינן מסברא אבל הכא דאתא קרא לאיסורא אין לומר נילף מיניה דא"כ לשתוק קרא מיניה דלעול' נימא מסברא דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת. וא"ת א"כ מאי האי דקאמר לעיל יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת מנין לומר כן כיון דלא ידעינן קרא דאת שבתותי תשמורו הא לעולם בלא פסוק יש לנו לומר דלא דחי. ופי' הר' יוסף קאנון א) דנימא הכי יכול יהא כבוד אב ואם דוחה את השבת דנימא עליה להיתירא מה להלן יבום אף כאן יבום. ונימא הכי נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן ערוה אף כאן ערוה וקאמר רחמנא יבמה יבא עליה ונילף מיניה בעלמא ת"ל את שבתותי תשמורו וא"כ לא מצינו למימר עליה להיתירא דא"כ לשתוק קרא מעליה ואנן הוי ידעינן מאת שבתותי תשמורו דמשמע הא בעלמא דחי ומדאצטריך עליה ודאי דעליה לאיסורא:

דף ו.

אלא לאו דמחמר. וא"ת למאי ס"ד למימר בשחוט לי ובשל לי מעיקרא יותר מבלאו דמחמר. וי"ל משום דכתיב שבתותי תשמורו דמשמע דבעיקר שמירה איירי והיינו במלאכה שבגופו דהיינו שחוט לי בשל לי אבל לאו דמחמר אינו אלא מלאכה בנחלתו: א) חזו היכא פריך למה לי עליה הא שמא בא לומר דאף מחליצה פטורה:

דף ו:

וטעמא דכתב רחמנא לא תבערו הא לאו הכי דחי. פי' הא בעלמא דחי ואינו ר"ל דאי לא כתב לא תבערו ה"א דדחי. דזה אינו דודאי אי לא כתב שום קרא ה"א מסברא דלא דחי

אלא ה"פ מדאצטריך לא תבערו מכלל דבעלמא דחי דאי בעלמא לא דחי. לשתוק מלא תבערו דלעולם ידעינן מסברא דלא דחי. אלא מדאצטריך לא תבערו מכלל דבעלמא דחי. וא"ת היכי לישתוק קרא מלא תבערו הא אצטריך לגופיה למימר דלחלק יצאת. וי"ל דממושבותיכם קא סמיך וה"ק טעמא דכתב רחמנא לא תבערו אש בכל מושבותיכם. וא"ת א"כ היכי מפיק מיניה ר' נתן לחלק הא אצטריך לומר מה להלן מיתת ב"ד אף כאן מיתת ב"ד וי"ל דא"כ לכתוב קרא לא תעשו אש בכל מושבתיכם ומדשני בלשון לא תבערו נפקא לן לחלק. אבל מ"מ קשה דהא אצטריך קרא דמושבותיכם למימר בכל מושבותיכם אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר בבית המוקד. י"ל דאי אתא לדרשא דהתם לכתוב קרא לא תבערו אש לכם. ואי לג"ש דהכא אתא לא לכתוב אלא מושבות מאי מושבותיכם ש"מ כולהו. וקשה להר"ם אימא מושבות להיתירא נאמר כאן מושבות ונאמר להלן מושבות מה להלן שבת אף כאן שבת וקאמר רחמנא והיו אלה לכם דליכא למימר כל היכא דאיכא לאקושי לקולא לחומרא מקשינן דטפי עדיף לאקושי לקולא דהוי חדוש בדידיה ואשמעינן חומרא בדוכתא אחריתי ואי מקשינן לחומרא לעולם לא הוי חדוש דלעולם מסברא יש לנו לומר לא דחי. ועוד דאי מקשינן לחומרא משמע קולא בדוכתא אחריתי דמשמע הא בעלמא דחי. וצ"ל דקים ליה דהכי נאמר הג"ש דמושבותיכם לאיסורא:

לא ר' יוסי היא וא"כ ל"ל עליה. וא"ת וכי מוקמת לה כר' יוסי להקשות למה לי עליה. וי"ל דהכי ר"ל פירושא לר' יוסי מאי ליעביד מעליה:

דף ז.

מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא. תימה דהסברות הפוכות מלמעלה דלעיל אמרינן דאי לאו קרא אמרינן מסברא לא דחי והכא משמע איפכא. ועו"ק דא"כ מה קאמר לעיל היכא אשכחינן דדחי דאצטריך עליה למיסרה ושקיל וטרי אלא אצטריך לימא מדאצטריך עליה דאי לאו עליה ה"א דדחי דמה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא. וזה לא קשה כ"כ דהאי משא ומתן אינו כי אם למאי דסליק אדעתין מעיקרא. אכן דוחק הוא דמ"מ משמע שהסברא מועלת וא"כ הדר קושיין לדוכתיה. וא"ר דה"פ ממאי דעליה לאיסורא דלמא עליה להיתירא ונילף מינה בעלמא דדחי ל"ת שיש בו כרת דהכי נימא נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן ערוה אף כאן ערוה וקאמר רחמנא יבמה יבא עליה ומינה נילף בעלמא דמ"ל חומרא רבה מ"ל חומרא קולא תו אמר [ת"ל] לא תבערו וא"כ נאמר ע"כ עליה לאיסורא דאי עליה להיתירא אמאי אצטריך עליה תיפוק

לי מלא תבערו דמשמע הא בעלמא דחי אלא ודאי מדאצטריך עליה ש"מ לאיסורא הוא. וא"ת ואימא איפכא דודאי עליה להיתירא ולא תבערו לא אתא למימר הא לאו הכי דחי אלא לגופיה איצטריך דסד"א נילף מעליה דדחי כתב רחמנא לא תבערו דלא דחי. וי"ל דאפי' עליה להיתירא לא אצטריך לא תבערו דהא אין לנו ללמוד הבערה שהיא מיתת ב"ד מאחות אשה ומאשת אח שאין בה רק איסור כרת. אבל השתא כי כתב לא תבערו ודאי אמרינן עליה לאיסורא דאי עליה להיתירא לא אצטריך דהא נילף מלא תבערו דמשמע הא בעלמא דחי דודאי כל דבר שיש בו כרת נוכל למילף מכ"ש דמיתת ב"ד. הואיל והותר לצרעתו הותר לקרויו. וא"ת א"כ מאי קאמר לעיל מוטב יבא עשה שיש בו כרת וידחה כו' לימא טעמא דהואיל והותר. וי"ל דלעיל לא יוכל לומר כן דמאי לימא הואיל והותר וכו'. משמע שהוא היה נאסר מקודם לכן ולעולם יכול המצורע ליכנס בשערי נקנור שהוא מחנה לויה אבל הכא [שייך] הואיל והותר דהא עד עתה נאסר להכניס ידו לבהונות:

דף ח.

כי אצטריך קרא לנשא מת ומת ואח"כ נשא חי. וא"ת היכי מקרי אחות זקוקתו י"ל שאינה אלא מדרבנן אבל קשה היכא משכחת לה דפוטרת צרתה הלא כיון דלא נעשית אחות אשתו עד שמת אחיו א"כ לא היתה מעולם צרת ערוה שהרי כשנשא חי לא היתה צרת ערוה לייבם שעדיין לא נשא אחות אשתו. וי"ל דאה"נ דאערוה לבד קיימינן הכא דנפקא לן מקרא דעליה ומקרא דלצרור אם אתה רוצה למצוא צרה עמה משכחת לה בנשא חי ואח"כ מת אחיו שהיה נשוי אחות אשתו:

הוקשו כל העריות לאשת אח. ומעתה אין להקשות הכא חד איסורא התם תרי איסורי דאין משיבין על ההיקש:

ת"ש ר' אומר ולקח ולקחה. ונהי נמי דר' לית ליה עליה מ"מ סברא הוא דכי היכי דאצטריך קרא לדידיה כמו כן לדידן ואי לדידן לא צריכא קרא דעליה לדידיה נמי לא ליבעי קרא דולקחה:

צרה נמי לא צריכא קרא. וא"ת א"כ הא ק"ל ת"ש ר' אומר ולקח ולקחה ויבם ויבמה כיון דלא אצטריך קרא לא לצרה ולא לערוה. וי"ל דנימא (לאסור) [דאתי להתיר] צרות כל עריות דוקא במקום יבום אבל שלא במקום יבום צרותיהן מותרות וכן לעיל צרותיהן מנין ר"ל צרותיהן דוקא במקום יבום אבל שלא במקום יבום צרותיהן מותרות מנין והקשה הר' יחיאל כיון דצרה לא צריכא תקשי לר' למה לי תרי קראי ולקחה ויבמה.

ונראה לראש"י דחד אתי למיסר צרה במקום מצוה וחד למשרי שלא במקום מצוה דדוקא לרבנן דמפקי מלצרור צרות וכתיב בתריה ונכרתו א"כ לא צריכא קרא לצרה אבל ר' דמפיק לצרור כר' שמעון ולא כתיב בה כרת בהדיא אצטריך שפיר קרא למיסרא במקום מצוה ואע"ג דפרשתי בסמוך דנפיק לר' עונש מלצרור היינו כאשר נכתב ולקחה דמיניה שמעינן אזהרה בצרות כדאמרינן בסמוך כל היכא דאיכא תרין לקוחין וכו' ואז מדמינן צרות להדדי צרת ערוה לצרה בזיקה אבל אי לא כתב ולקחה לא שמעינן איסור בצרת ערוה במקום מצוה. כ"נ לראש"י:

דף ח:

איפוך אנא דסברא היא להחמיר יותר שלא במקום מצוה ועוד דלגלות ערותה דמשמע דקרא סמיך אעליה דהוי לשון יבום שהוא במקום מצוה וא"כ יש לנו לומר במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת. וקרא אשה אל אחותה לא תקח דמשמע שתיהם אסורות נוקים שלא במקום מצוה. א"כ לא יאמר עליה מסברא כי פרכינן מרישיה דקרא לסיפיה דכתיב ואשה אל אחותה לא תקח דמשמע שתיהן אסורות. וכתב לגלות ערותה דמשמע ערותה דוקא ודאי משנינן מסברא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת ושלא במקום מצוה שתיהן אסורות וא"כ כשנאמר עליה בא לחדש דבר שאין לנו לומר מסברא והיינו במקום מצוה שתיהן אסורות שלא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת:
לצרור מפיק ליה רבי לכדר' שמעון. וא"ת כיון דר' לא מפיק צרות מלצרור ומפיק ליה לצרת ערוה בזיקה לכדר' שמעון א"כ אזהרה שמענו עונש מנין דה"נ אמרינן לעיל וקאמר ת"ל ונכרתו וא"כ השתא דלא מפקינן מלצרור צרות לא כתיב כרת גבייהו וא"כ עונש מנין וא"ל דליכא רק אזהרה דא"כ לא לפטרו מחליצה כמו דאמרינן לקמן דחייבי לאוין חולצות. וי"ל דכיון דמפיק מלצרור שום צרות כדקאמר לצרור כר' שמעון א"כ מיירי בצרת ערוה בזיקה מעתה בכל צרות נמי יש לנו להחשיבן ערוה להיות בכלל כרת דכתיב כי כל איש אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו:
א) ועוי"ל שאני התם דביאה ראשונה לא שריא רק על ידי דחיית הלאו אבל הכא דביאה ראשונה היתה בהיתר גמור א"כ לא צוה הכתוב ליקחנה ולהוציאה מיד לאחר ביאה:

דף ט.

מאי נחלוק דמשמע קרבן משונה לייתי פר צבור בשאר מצות הוא דמייתי. וא"ת ולימא לייתי כבש או איל דליתיה באינך וי"ל דאין לנו לבדות מדעתנו קרבן חדש. וא"ת א"כ

למה לו להאריך כדקאמר לייתי פר כו' הו"ל למפרך מאי נחלוק אי לייתי קרבן דאיתיה במקום אחר אין זה נחלוק ואי מייתי קרבן דליתיה בשום מקום אין לנו לבדות מדעתנו וצ"ע:

דף ט:

והאמר ר' אושעיא חלוק היה ר' שמעון אף בראשונה. וא"ת ולישני דמיירי בחד אחא ומית ולא יבם אי נמי בתרי ולא מית דבהא מודה ר' אושעיא דר' שמעון מודה בהא כדקאמר לקמן וי"ל דהא לא מצינן למימר דהא בפ"ב מפרש כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו ולא מיירי בכי האי גוונא:

דף י:

החולץ ליבמתו וחזר וקדשה למאי נקט וחזר וקדשה. ונראה דלרבותא נקטיה דאע"ג דקדשה והוו האחין באין מכחו ובדידיה ליכא אלא לאו בעלמא מ"מ אמר ריש לקיש דאיכא בדידהו כרת:
סיפא אתאן לר' עקיבא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין. ותימה דנקט א' מן האחים ה"ה דה"מ למימר הוא עצמו דהא בדידיה נמי איכא לאו ושמא דאה"נ דקאמר כן דמן האחים ר"ל אחי המת:

דף יא.

א) וע"ק מאי האי דמספקא ליה בקדושין אי ר' ישבב טעמא דנפשיה קאמר ואפילו חייבי עשה או לאפוקי מר' סימאי קאתי תפשוט דטעמא דנפשיה קאמר מדאמרינן לקמן פ' ר"ג אין לאחר ביאה כלום בשתי יבמות ומוקים לה כר' עקיבא דאמר אין קדושין תופסין וכו' ואי סבר ר' עקיבא קדושין תופסין בחייבי עשה אמאי אין לאחר בואה כלום הלא ליכא רק עשה דבית א' הוא בונה כדפ"ה הכא:
ב) וא"ת א"כ לא הוצרך קרא לר' יוחנן דבית א' בונה ואינו בונה ב' בתים דמלא יבנה נפקא דאינו בונה צרתה. וי"ל דסד"א דמייבם לא מייבמה אבל מחלץ חלצה להכי איצטריך לא יבנה א) דאפילו מחלץ נמי לא חלצה. ועי"ל דר' יוחנן סבר דאצטריך בית א' הוא בונה לייתר קרא דלא יבנה לנתוקה מכרת דאשת אח ולאוקמי אלאו. ומ"ד בכרת כריש לקיש כדפרי' דסבר דלא מיירי מן הצרה. עוד פי' ר"ס מ"ד בכרת כריש לקיש משום שיש לנו לעשות פטור דצרה בביאת חברתה כמו פטור דצרה בחליצת חברתה והיכא דמפטרה

הצרה בחליצת [חבירתה] אמרינן לעיל דהוי בכרת כמו כן אמרינן הכא דמיפטרה בביאת חברתה דחליצה ויבום א' הם:

דף יב.

מיאנה בזה מותרת בזה. כלומר באחיו לפי שהמיאון עוקר הזיקה. וא"ת אף לאותן שמיאנה נמי תשתרי שהמיאון יעקור הקדושין מאחיו ראשון ותהיה כמו נכרית בעלמא. וי"ל דטעמא משום דמשעת נפילה נראית כאשת אח דמכיון שנצטרך לה ליצא ממנו ע"י מיאון נראית כאשת אחיו כדאמרינן לקמן מיאנה ביבם אסורה לאביו משום דמשעת נפילה נראית ככלתו. בבעל מותרת לאביו שהמיאון עוקר הקדושין ונמצא שלא היתה מעולם כלתו ולא נחשבת כ"א כמפותת בנו:
מאי לאו למעוטי צרת אילונית דשריא. אבל א"ל צרת סוטה וצרת מחזיר גרושתו דאין לנו למעט אלא דכוותה כהך שאסורה משום אשת אח מאב ולא משום ערוה אחרת. וא"ת דלמא אתא למעוטי צרת ממאנת א) שלא היתה מעולם אשת אחיו ואינה אסורה רק משום גזרה משום צרת בתו ממאנת:

דף יב:

צרת אילונית מותרת ואפילו הכיר בה ואפילו צרת בתו דכיון דלאו בת ייבום היא הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא:

דף יג:

א) וא"ת מ"ט דב"ה. וא"ל דסברי איסור חל על איסור משום דגלי קרא דלצרור דמשמע שהצרה אסורה דא"כ אמאי אמרינן בכולא תלמודא דאין איסור חל על איסור ניליף מהכא שיחול. ואין סברא לומר דנפלוג כלהו אמוראי דאמרינן אין איסור חל על איסור אבית הלל דסבירא לן הלכתא כוותייהו. וי"ל דודאי סברי ב"ה דאין איסור חל על איסור אכן ידחו ויאמרו דכיון דהך טעמא לא מהניא מידי גבי ערוה כדפרי' איסור אחות אשה מתלא תלי וקאי וכו' מעתה יש לנו לומר צרתה כמו כן דהיא חשובה צרת ערוה מקרא דלצרור. וא"כ היא תיתסר מהאי טעמא דפרישית באחות אשה. ותימה לפי פירושא דפרישית לעיל דכל זמן דאיכא לאוקמי לצרור בצרות מוקמינן כיון דליכא קרא לאפוקי וא"כ קשה מאי טעמא דב"ש הלא אין זו רק סברא דאין איסור חל על איסור ומצינו למימר דחייל מקרא דלצרור דמשמע צרות דליכא לאוקמי במלתא אחריתי וליכא שום

קרא למעט צרות ולהתירן כ"א אותה סברא דאין איסור חל על איסור. ואין סברא לומ' שאותה הסברא תדחה הפסוק כיון דליכא לאוקמי במלתא אחריתי ותירץ הקדוש מראי"ש דאיכא לאוקמי קרא דלצרור כשבאו בבת אחת אשת אח ואחות אשה וכלהו עריות דמתני' נמי משכחת לה בבת אחת כגון בתו שקדש בתו לאחיו פחותה מבת ג' שנים וחלו אשת אח ובתו יחד שאינה חשובה ערוה עד שתהא בת ג"ש וכלהו בכה"ג. ותימה דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי ומ"ט דב"ש דהא ליכא למימר דאין איסור חל על איסור שהרי כשמת היתה אשת אח במקום מצוה וא"כ אתי איסור אחות אשה חייל. וי"ל בכי האי גוונא ב"ה נמי שרי דלא היו צרות ערוה מעולם:

דף יד.

תינח היכא דנשא מת וכו' המקשה היה סבור דרבא אמר למלתיה גבי אחות אשה ולהכי פריך ליה כדפריך ולפום מסקנא לגבי כלהו עריות מצי למימר טעמא שפיר אין משגיחין בבת קול. פי' בעירובין:

והא איכא שמעא. פ"ה דמטלטל ליה באתרי' דר' יוחנן ומשני דמודע ליה הזהר בכבוד ר' יוחנן ואל תהי מטלטל הנר במקומו ותימה מה ענין זאת הקושיא בכאן גבי אגודות אגודות בשבת הו"ל למפרך ועוד פשיטא דמודע לשמעא שיעשה כמוהו. ונראה לפרש והא איכא שמעא שיסבור דשרי לעשות אגודות אגודות לפי שראה רבו מטלטל במקום אחד ובמקום אחר לא היה מטלטל. ומשני דמודע ליה לשמעא ואומר אל תעשה אגודות. דהא שראית שאין אני מטלטלה במקומו של ר' יוחנן אין זה משום איסור טלטול אלא משום כבודו של ר' יוחנן:

בני חייבי לאוין כשרים נינהו. וא"ת משכחת לה דב"ה לב"ש חייבי כריתות לר' שמעון דפטר אחיות בזיקה מחליצה ומיבום כגון צרת בתו ויבמה אחרת דנפול קמי שמעון והם אחיות שנפלו משני אחין ור' שמעון אמר א) לקמן כיון שהם אחיות בזיקה לא יהא לו לקוחין אפילו באחת מהן דלב"ה מייבם שמעון יבמתו ראשונה אחות זקוקתו דצרת ערוה אינה זקוקה לו דהיא אסורה לו ולב"ש לא יוכל לייבמה שהיא אשת אח שלא במקום מצוה שהרי אחות זקוקתו היא דצרת ערוה שרי' לה אליבא דב"ש וי"ל דפריך הכי אפילו לרבנן תקשי לן אמאי לא נמנעו (ב"ש מב"ה) [ב"ה מב"ש] ואה"נ דלר' שמעון תקשי לן אף מב"ה לב"ש אמאי לא נמנעו הא בני חייבי כריתות נינהו כדפרי':

דף יד:

א) ומאי דפריך [מאי] אולמיה דהך מהך א) דהא מההיא דלעיל נמי דייקי' שפיר (ע"פ) דמודעי להו אפי' אי אמרינן דלא עשו דאל"ה קשיא לן ב"ש מב"ה אמאי לא נמנעו דאין לנו לומר (דלמא) דהאי דלא נמנעו ב"ש משום דלא עשו כדבריהם דהיכא אמרינן דלא עשו היכא דשייך אגודות אגודות אבל הכא לא שייך דהרואה יאמר לאתתא לא צריכי שהרי הרבה נשים אחרות ימצאו וא"כ אפי' לא עשו ב"ש כדבריהם צ"ל דמודעי להו וא"כ פריך שפיר מאי אולמיה דהך מהך ומשני מהו דתימא צרה קלא אית לה ולא צריכי למימר לעיל [גבי] צרה דמודעי (נהי) דליכא למפרך אמאי לא נמנעו היה להם להמנע משום הצרות דהתם ודאי עשו ב"ש כדבריהם דלא שייך אגודות אגודות דהרואה יאמר לאתתא לא צריכי דזה לא קשה מידי דהיינו משום דצרה קלא אית לה ולהכי לא נמנעו קמ"ל מההיא דטהרות דצ"ל ע"כ דמודעי להו אפי' אי אמרי' לא עשו:

בספק אשת איש. י"מ ספק אשת איש היינו מגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי וחדא מלתא היא דמגרש אשתו וכו' ספק אשת איש היא ופליגי ב"ש וב"ה אי צריכא גט שני:

דף טו.

ת"ש ר' טרפון אומר תאבני מתי תבא צרת הבת לידי ואשאנה אלמא עשו ב"ש כדבריהם. ומשני ואשיאנה לאחרים כב"ה. והא תאבני קאמר [ופ"ה] ואין זה חדוש לעשות כב"ה דפשיטא דהלכה כב"ה בכל מקום. ולא נהירא דמאי פריך הלא אשמעינן חדוש להורות דלא כב"ש שהרי ר' טרפון מתלמידי ב"ש הוא. לכך נראה דגרסינן אפכא ת"ש תאבני מתי תבא צרת הבת לידי ואשיאנה אלמא לא עשו וכו' ומשני אימא ואשאנה כב"ש. והא תאבני קאמר ואין זה חדוש לעשות כמו רבו ומשני לאפוקי מדר' יוחנן וכו':

ונהג בו שני עשורין וא"ת והא אמרינן המרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלים משו' שהמעשר הוא טבל והכא נמי איכא טבל בגויהן. וצ"ל דמפריש על תנאי ואומר אם זה מעשר עני הרי הוא לעניים ואם זה מעשר שני הרי הן מחוללין על מעות הללו והמעות יביאם לירושלים ויקנה מהן צרכי סעודה וכן יעשה משני העשורין א):

דף טו:

א) וא"ת כי קאמר לקמן גבי עובד כוכבים ועבד ומה אלמנה וכו'. לימא גר עמוני שבא על בת ישראל יוכיח. שאיסורן שוה בכל ואין בתו פגומה לר' יוחנן דאמר התם בתו כשרה לכהונה. וי"ל לרשב"ג דאמר התם [דגר עמוני אין] פוסל אשה בביאתו משום דכל

שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו ניחא דליכא למימר הכא גר עמוני יוכיח דאיכא למימר מה לגר עמוני שאין פוסל אשה בביאתו וגם ליכא למימר מצרי ראשון יוכיח דשאני מצרי ראשון דליכא רק עשה. וא"ת מאי האי דקאמר הכא למפשט ולד מחזיר גרושתו הלא אין לדמות ולד יבמה לולד מחזיר גרושתו דבולד מחזיר גרושתו גלי קרא היא תועבה ואין בניה תועבין אבל ולד יבמה דלא כתיב בה מיעוטא אימא מק"ו דהוי פגום. וי"ל דאם איתא דולד מחזיר גרושתו כשר משום דגלי קרא מעתה גם גבי ולד יבמה לשוק יש לנו לומר דכשר דלא מצינו למימר דפגום הוי מק"ו דאלמנה דאיכא למימר מחזיר גרושתו יוכיח דאיסור ששוה בכל הוא ואין בנה פגום:

דף טז.

בני צרות מעידני לכם לפי שהם אף לב"ש בני יבמה לשוק וכשרים הם. ותימה עדיין הוא מכניס ראשו בין הרים גדולים לרב המנונא שאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה וגם לכהונה נפסלה כדמשמע לקמן פרק הערל וא"כ מצרה נמי הוי הולד פגום מק"ו דאלמנה וליכא למפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת דהא היא מתחללת נמי לרב המנונא וי"ל דסוגיא דהכא לא אתיא כרב המנונא דלרב המנונא לא אמרי' תרתי בעי מיניה דלא תקשי לן קא בעי מיניה צרות וקא פשיט ליה בני צרות דודאי מתירוצא דבני צרות נוכל לפשוט דין דצרות דכיון שהוא אומר שהבנים שמשו ע"ג המזבח א"כ (אמאי) [ממילא] מביא ראיה שאין הלכה כלל כב"ש דלב"ש הולדות פגומים ולא יוכלו לשמש אליבא דרב המנונא דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה וזאת השיאה עצמה לשוק א"כ לדברי רב המנונא בני זונה הם. וא"כ מדפשט מבני צרות דכשרים הם ושמשו ע"ג המזבח הצרות עצמן יהיו מותרות להנשא [לשוק] ודלא כב"ש דלב"ש הולד פגום:

בכור שטן פ"ה כך שמו. י"מ שזה שם עירו ור"ל יש לי אח בכור שטן כדאמר התם רב אקלע לבור שטן:

והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה. וא"ת ולימא דקאמר כאידך סתמא דאמרינן לקמן (ד' סט) עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ולדידיה אין מקבלין גרים מן התרמוד משום עבדי שלמה שבאו על בת ישראל. וי"ל מ"מ פריך שפיר דמאי אולמיה דהך סתמא מהך סתמא:

דף יז.

ואמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך וכו' פירוש מדלא קאמר כי יסירם מכלל דבן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך ומ"ה לא רצה לכללם יחד כי הדבר אינו שוה בשניהם כלומר בנך ובתך משום דבבנך ליכא חששא כ"א ממנו אבל מבנו ליכא חששא שהוא בן העובדת כוכבים ואינו קרוי בנך אבל בתך יש שם חששא ממנה ומבנה. כי בנה דין הוא שילך אחר מעשיך וא"כ בבתך יש שני הסרות אחד ממנה שמסירה לעבודת כוכבים וגם בנה הוא מסיר לעבודת כוכבים והוא קרוי בנך כי הולך אחר האם:

כיצד. ר' שמעון אומר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה. נראה דמייבם לאיזו שירצה לא קאי אעשה בה מאמר דהא ר' שמעון סבר לקמן חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה:

דף יז:

ואי כתב רחמנא יחדו. צ"ע אמאי אצטריך למכתב אחים דלוט ויחדו לשתוק מתרוייהו דמשום דכתוב חד אצטריך אידך. וי"ל דמסברא ידעי' דמייחד באבא ואמא משום חומר דאשת אח דמישתריא גביה. וא"כ אצטריך אחים לומר דלא בעי' אחוה מיוחדת גמורה דהא אף מאחין דלוט אית לן למילף וכיון דאצטריך אחים בלוט אצטריך נמי יחדו כדמפרש תלמודא:

באחותה אין באמה לא. וא"ת מאי קא פריך דלמא ההיא כמאן דאמר יש זיקה דהא איכא כמה תנאי דקא סברי יש זיקה וי"ל דפריך שפיר דמסתבר דהלכתא כאותה מתניתא דמייתי דהויא מחלוקת ואח"כ סתם. שהמחלוקת הוא בהחולץ גבי שומרת יבם שקדש אחיו אחותה דהיינו ר"י בן בתירה ורבנן דפליגי עליה כדקאמר שמואל הלכה מכלל דפליגי רבנן עליה וסתם ישנו בהחולץ בסוף המשנה והלכה כסתם כ"נ להר"ם:

ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה. מצינן לפרש דהיינו ר"י בן בתירא דאפי' בקידש סבר יש זיקה:

והא כי פליגי בתרי פליגי פי' אף בתרי וא"כ היה לו לאמורא לפרש דבריו כדי שלא יבא לטעות בהם:

דף יח.

לימא מסייע ליה יבמתו שמתה כו' אע"ג דפליגי תנאי בה מ"מ מייתי שפיר דהלכה כן משום דהוי מחלוקת ואח"כ סתם א"נ מייתי מהכא דאפילו לאחר מיתה לא פקעה ליה זיקה ובהא לא איירו תנאי כלל:

ואי אמרת יש זיקה הוה צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה. וא"ת ומאי קא מייתי הלא ידעי' דאיכא תנאי דסברי אין זיקה. וי"ל דהכי פריך אא"ב דאפי' למ"ד יש זיקה לאחר מיתה פקעה לה זיקה שפיר דאתיא הך אפי' למ"ד יש זיקה. אלא כיון דאמרת דמיתה לא פקעה לה זיקה תקשי מהך אי סברת יש זיקה דא"כ זיקה חזקה היא כיון דמיתה לא פקעה לה ואין לנו לחלק בין מתה היא למת הוא כיון שהזיקה חזקה כ"כ דמיתה לא פקעה לה:

לאפוקי מב"ש. וא"ת למה לי הא ידעינן דב"ש במקום ב"ה אינה משנה וי"ל דאצטריך לאפוקי משום דאיכא דסבר כאותה ברייתא וא"ת לקמן נמי אמרינן לאפוקי מב"ש וי"ל דאי לאו יתירא דב' משניות ה"א הכא מסברא טעמא דעבד בה מאמר ולא הוה אמינא ה"ה דאע"ג דלא עבד בה מאמר:

אדמייבם חד מיית אידך וקא מבטלא מצות יבמין. וא"ת ולחלוץ ברישא והדר לייבם דאי לא מיית אידך לייבם ואי מיית לחלוץ האי וי"ל דגזרינן דלמא מייבם ברישא:

דף יח:

מאי טעמא דקסבר יש זיקה וזיקה ככנוסה. והאי דקאמר בתרי ולא ייבם ולא מית משמע דאין זיקה דאי זיקה ככנוסה אפי' לא יבם הוי כמו יבם. היינו משום דלא מית אבל במית זיקה הוי ככנוסה. וא"ת כיון דזיקה הוי ככנוסה אמאי נקט במתני' יבם בלא יבם נמי שריא ליה לר' שמעון דהוי כמו יבם ואח"כ נולד וי"ל דנקט יבם משום דמפרש הכא אשת אחיו שלא היה בעולמו דפרקין קמא וקאמר דכלהו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן ואי לא ייבם לא משכחת בגוה צרה:

דף יט.

פוטר בארבעתן. תימה אמאי לא קאמר בשבעתן דהא כי לקח אחת מן נשי ראובן לא יקח מנשי שמעון כלום ולא מנשי ראובן. מנשי ראובן לא יקח לפי שמבית אחד אין לו לייבם אלא אחת והאחרות פטורות. וגם מנשי שמעון לא יקח כי האחת הערוה לאותה שלקח א"כ כל נשי שמעון הם צרת ערוה. ומזה נוכל לתרץ דלא חשש למתני פטור

בשלש הצרות שנפלו עם אותה שמייבם דפשיטא הוא שאין לו לייבם מארבעתן אלא אחת ואותה שירצה יקח לו דכלהו חזיא ליה. אבל הד' האחרונות כלהו אסורות לו ובהני הו"ל למכתב פוטר בארבעתן כ"נ לראש"י אבל מ"מ קשה דהיכי קאמר אי דנפול בזה אחר זה הכי נמי דר' שמעון סבר הכא יש זיקה וזיקה ככנוסה דמיא הא אמרינן דבשני יבמין לא אמרינן זיקה ככנוסה וה"נ כיון דאיכא הרבה יבמות אין לנו לומר לר' שמעון דזיקה ככנוסה דמיא משום דלא ידעינן איזה מהם יקח ואין הזיקה מיוחדת וע"ק אמאי נקט דנשואין ד' זוגי (איסור) כי נמי אינם נשואין רק ב' אחיות ושאר נשותיהן נכריות אמת הדבר דכשייבם א' מהן כולן פטורות. ונראה אל הקדוש דכי קאמר שניה שבזוג זו ושניה שבזוג זו מיירי שיש שמונה אחין נשואים אותם שמנה נשים שתי אחיות ואשה ובתה ואשה ובת בתה ואשה ובת בנה כל א' וא' אחת מהן. והשתא הראשון שמת אשתו מתייבמת והשניה יוצאה משום אחות ערוה אשת מי שמת שני ערוה לאשת הראשון וכן כולן אשת מי שמת ראשון מתייבמת ואשת מי שמת אחריו ערוה. והשתא איכא ד' מהם ראויות לייבם לזה האח שנפלו כלם לפניו וד' מהן יש שאינן ראויות להתייבם וניחא דקאמר פוטר בארבעתן וכן כלהו קושיות מתורץ (ממני) [בזה]:

דף יט:

ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. ומפרש לה ואזיל חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה וא"כ הא דקאמר ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה ר"ל מאותה שאינה בעלת מאמר דהויא אשת השני וטעמא דביאתה או חליצתה פוטרת צרתה היינו מ"נ דאי מאמר קונה תרווייהו חזיין דהוי יבם ואח"כ נולד וא"כ כי מייבם לחדא מפטרה צרתה. ואי מאמר אינו קונה מצי לייבומי אשת השני דהא לא הוי צרת אשת אחיו בעולמו [כלל] (אבל) דר' שמעון לא סבר מאמר קונה קצת ואינו קונה מכל וכל אלא אומר [או] קונה מכל וכל או אינו קונה כלל. אבל חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה דשמא מאמר אינו קונה כלל ונמצא שהחליצה בחנם היתה ואינה כלום שהיא אשת אחיו שלא היה בעולמו וא"כ לא נפטרה צרתה וצריכה לייבם לזה. וא"ת היכי קאמר דמצי לייבם אותה שאינה בעלת מאמר הא מ"מ היתה זקוקה לאחיו השני והויא ליה אשת אח השני צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה וא"כ היכי מצי לייבמה. וי"ל דלרב פפא איירינן דסבר ר' שמעון אין זיקה וא"כ לא הוי צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו. ואף לר' הושעיא דאמר לר' שמעון יש זיקה וזיקה ככנוסה לא קשה מידי דא"כ היא עצמה יכולה לייבם כיון דזיקה ככנוסה דהוי כמו יבם ואח"כ נולד:

דף כ.

א) ואע"ג דלקמן אצטריך קרא לקטן למימר שתגדלנו שמא מיניה ילפינן בעלמא א"נ שאני קטן דאינו בר הקמת שם כלל בעודנו קטן אבל אותה הבתולה לאחר ביאה ראשונה איכא בה הקמת שם. וא"ת היכי קאמר בשלמא מן הנשואין לא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה. הא ודאי יש לנו לומר דהכא דחי ל"ת ועשה אע"ג דבעלמא לא דחי משום דהוי לאו שאינו שוה בכל. וי"ל דפריך הכי אפי' אי אמרינן דאין חלוק בין לאו השוה בכל ללאו שאינו שוה בכל (מ"מ) ולא תקשי לך מידי מן הנשואין מ"מ תקשי לך מן האירוסין דיבא עשה וידחה ל"ת:

ומשני רבי רחמנא יבמתו. וא"ת א"כ מנלן דחייבי לאוין גרידי דלא מייבמה נוקי יבמתו בלאו ועשה וחייבי לאוין גרידי עדיין לא שמעינן וי"ל דמסתבר דאתא יבמתו לחדש ולאסור ליבם ואי לחייבי לאוין ועשה לא אצטריך דאין עשה דוחה ל"ת ועשה א) וא"כ אתא לאסור חייבי לאוין גרידי מיבום. וא"ת ונימא דחייבי לאוין ועשה אפי' חליצה לא צריכי ותפטר ונוקי יבמתו דמשמע דחליצה [מיהו צריך] בחייבי לאוין גרידי די"ל דסברא הוא לאוקמי יבמתו בכל הנך דתפסי בהו קדושי:

דף כ:

ואסור לקיימן לא קאי אזקן:

אי הכי כל התורה נמי כתיב והתקדשתם. אע"ג דבפ' אלו מציאות משמע דחשבינן ליה עשה גבי טומאה י"ל דהיינו דווקא לגבי מלתא דכתיבא בהאי פרשתא דכתיב והתקדשתם אבל לגבי כל התורה לא חשבינן ליה לעשה:

א) א"נ פריך הכא אפכא דקא פריך אשת אח כשהוא אחיו מאביו וגם מאמו לא תתייבם גזרה משום אשת אחיו מאמו ומצות יבום תתקיים באשת אחיו מאמו ומצות יבום תתקיים באשת אחיו מאביו בלבד דליכא בה צד אמהות ולא שייך למגזר משום אשת אחיו מאמו:

ב) א"נ יש לפרש דקא בעי תלמודא הכא היכא שיש אח אחד שהיה בעולמו ואח אחר שלא היה בעולמו לא תתייבם אותו שבעולמו משום גזרה (לא"א) [דאח] שלא היה בעולמו ומצות יבום תתקיים היכא שאין כאן אח שלא היה בעולמו:

דף כא.

דלא אפשר בתשובה דאין יודע למי משלם ואין להקשות יעשה מהן צרכי רבים דמ"מ אין זה תשובה כתיקונה כיון דאינו משלם לאותו שגזל:
הני אפשר בתשובה ובלבד שלא הוליד בן דאם הוליד בן הוי מעוות לא יוכל לתקון:
עד שבא שלמה ועשה לה אזנים. וא"ת התם פרק עושין פסין חשיב ערובין ונט"י דקאמר בשעה שתקן שלמה ערובין וידים ואמאי לא חשיב שניות דהכא וי"ל דלא חשיב אלא דבר התלוי בחכמה ובסברת הלב. אבל הכא אין הדבר תלוי בחכמה אלא להחמיר ולעשות סייג לתורה:

דף כא:

אשת אחי האם מן האם מהו. וא"ת אמאי לא קא פשיט ליה דשרי מדלא חשבה בהדי שניות וי"ל דלא חשש לשנותה משום דתנא כבר אשת אחי האם מן האב:
לאתויי מאי לאתויי אשת אחי האם מן האם. וא"ת אמאי לא קאמר דאתא לאתויי כלת בתו אך לא אשת אחי האם מן האם. וי"ל דפסיקא ליה שנאמר זה הכלל לאחר שנשנית הברייתא דשניות וא"כ לא אתא לרבויי כלת בתו שהרי כבר תנינן לה עם השניות אלא ודאי בא לחדש דבר שלא פירש כגון אשת אחי האם מן האם:

דף כב.

מעידין לכתחלה. ומ"ש מעריות ופי' הקונט' דלקמן אמרי' נשא אחותו מן האם יוציא והכא אמרי' מעידין לכתחלה. ותימה לשני שנא ושנא דגבי עדות לא שייך האי טעמא דשמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה ולהכי מעידין אבל גבי ערוה יוציא שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה. וי"ל דקא בעי משום דאמרינן לקמן טעמא משום דאתי לאחלופי ואם כן היה לנו לגזור בעדות כמו ערוה:
יבום מפטר פטר. מדאמרינן לקמן ובן אין לו עיין עליו ואיירי הכא תלמודא כאילו ידע הדרשא דלקמן אע"ג דלקמן קאמר מכל מקום לאתויי מאי כן דרך התלמוד בכמה מקומות:

דף כב:

ואימא פרט לאחותו מאנוסה. פי' וגם פרט לאחותו משפחה ועובדת כוכבי' דבכולהו אין אישות:

פרט לאחותו מאנוסה. קשה להר"ם הלא כתיב אחותך בת אביך דמיירי על כרחך באונסים דאי בנשואין תיפוק לי מאשת אביך וי"ל דה"ק ואימא דקרא דאשת אביך ימעט אנוסתו דאינה תחתיו כסדר אישות וקרא דבת אביך מוקים לה בבת שיש לו מן השפחה ועובדת כוכבים שיושבת תחתיו ואע"ג דאף לשפחה ועובדת כוכבים אין לאביו אישות בה מ"מ דרשא דאין לאביך אישות בה אין למעוטי כל אותם שאין בהם אישות אלא אחת לבד וכן משמע בסמוך דבעי קראי אחריני לשפחה ולעובדת כוכבים. וה"נ טוב לנו למעט אנוסתו שאינה כלל תחתיו משפחה ומעובדת כוכבים העומדות תחתיו:

דף כג.

א) ועוד דפשיטא דאין לבני' להפסיד לכך נחלתם:
בין שאומרים לאביך הוצא והיינו חייבי כריתות דליכא לאוקמי בחייבי לאוין דהא כבר שמעינן להו מכי תהיינה שהרי קדושין תופסין בהם ועוד ניחא לאוקמי בחייבי כריתות דמשמע הוצא משום דהוי אשה דלא תפסי בה קדושין והיינו חייבי כריתות דאילו חייבי לאוין קדושין תופסין:
חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים וצריכי. ותימה דבפרק האומר משמע דלא צריך רק חד קרא לשפחה ועובדת כוכבים דפריך אלא האשה וילדיה למה לי ולא קאמר חד לשפחה וחד לעובדת כוכבי' וי"ל דהכא היינו טעמא דאצטריך תרי קראי משום דחזינן הכא דאף חייבי כריתות דלית בהו קדושין מרבינן מדכתיב מולדת חוץ בין שאומרים לאביו הוצא. א"כ אי ליכא תרי קראי לשפחה ולעובדת כוכבים לא הוה ממעטינן רק חד מינייהו שהרי יש לנו לרבות כל מה שנוכל דהא אף חייבי כריתות מרבינן אבל התם אין לחלק ביניהם ותימה כי קאמר הכא אשכחן שפחה עובדת כוכבים מנלן אמאי לא משמע דנפקא מדכתיב כי תהיינה וילדו כל היכא דקרינא ביה כי תהיינה קרינא ביה וילדו לו ושפחה ועובדת כוכבים לא בני הויה נינהו דהכי קאמר תלמודא בפרק האומר וי"ל להא דפרישית ניחא דהכא לא מצי למימר כן משום דאף חייבי כריתות דלא קרינן בהו נמי כי תהיינה מרבינן הכא ממולדת חוץ:

דף כד:

מהו דתימא דלמא ייבם בלא חליצה. וא"ת והא ידעינן מדלעיל לא גזרינן דלמא ייבם קודם חליצה וי"ל דשאני הכא דכל השתים מתייבמות שהרי זה מייבם חלוצתו של זה וזה מייבם חלוצתו של זה וא"כ יטעו העולם ויאמרו אחר שזה מייבם וזה מייבם ושתיהם

מתייבמות מה לנו ולחליצותם אבל לעיל אנן חזינן דאיכא אחת דמתייבמת ואחת שאינה מתייבמת יבינו העולם וישימו ללב שלא תתיבם זאת עד שיהא חולץ לאחותה וכן יהי' פוגע באחות זקוקתו:

דף כה:

א) ועוי"ל דשאני הכא שיש לנו לומר פלגינן דבורא דכשאמר פלוני רבעני מעתה נהרג הרובע בין לאונסו בין לרצונו ולא צריך תו לומר לאונסו או לרצונו וא"כ כי אמר אחרי כן לרצונו פלגינן דבורא דמלתא דרבעו חשיבא בפני עצמה היא והוו כתרי דבורי אבל התם כי אמרו אנוסים היינו אין הדבר כלום עד שיפרשו אם מחמת ממון אם מחמת נפשות לכן לא שייך לחלק הדבור שאין זה בלא זה כלום:
באומר אני הייתי אם הורגיו. יש גורסים בכ"ף פי' כ"ש דמהני כשאומר הרגנוהו כמו אם היה אומר אני הייתי אם הורגיו והוי כדאמרי' בגיטין כאומר מעת שאני בעולם וניחא שאינו מגיה המשנה:
ב) ולהך פי' צ"ל דכי בעי לעיל כנס מהו שיוציא לא קאי אלא אחכם שאסר וכו' דאי קאי אכולהו כדפ"ה לעיל מאי שנא דלא מפקינן הכא ברננה ובנטען מפקינן אף ברננה. דגם הכא אם הרננה אמת שמשקר מהאי דאמר מת הרגתיו אסורה לו מן התורה שעדיין אשת איש היא אלא ודאי לא קא בעי אלא מחכם שאסר האשה בנדר על בעלה:

דף כו.

ש"מ יש זיקה. וא"ת א"כ לחלוץ לחדא ולייבם לחדא וי"ל גזרה דלמא מייבם והדר חליץ וכי מייבם פגע באחות זקוקתו. ולא נהירא דכיון דקאמר ש"מ יש זיקה א"כ אין לגזור דלמא מייבם ברישא דטעם של זיקה פשוט הוא ולא יטעו כמו שאפרש לקמן בע"ה. וי"ל דטעמא דכיון שנאסרה עליו שעה אחת שוב לא יבא לה היתר עולמית וא"ת לרב דלא סבר כן לקמן מאי איכא למימר. וי"ל דמ"מ מוקים לה להך משנה כר' אליעזר דאמר כיון שנאסרה פעם אחת שוב אין לה היתר אף באיסורא דרבנן כי הכא דאין האיסור רק משום אחות זקוקתו. והא דדייקינן לקמן מדסיפא ר' אליעזר רישא לאו ר' אליעזר זהו לרבי יוחנן אבל רב לא סבר כן א"נ רב לא יסבור האי דיחוי:

דף כז.

לדברי האומר אין זיקה וא"ת אמאי חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה הא אמרינן לקמן פרק ר"ג דלמ"ד אין זיקה חלץ לבעלת הגט נפטרה צרה. וי"ל דהך דלקמן מיירי לפי

מסקנא דהכא דסבר שמואל יש זיקה ולכך לא נפטרה צרה. עוד פי' הר"מ דאף כי נמי אמרינן הכא דשמואל איירי אף לדברי האומר אין זיקה היינו דווקא רישא דמלתא דחלץ לאחיות אבל האי דקאמר חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה מיירי [דוקא] למ"ד יש זיקה. והאי דנקט מלתא כתנאי. י"ל דרישא אשמעינן חדושא דאע"ג דאין זיקה מ"מ חלץ לאחיות לא נפטרו צרות אע"ג דשאר חליצה פסולה פטרה למ"ד אין זיקה פסול דאחיות חמיר טפי וסיפא אשמעינן דלמ"ד יש זיקה חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה אע"ג דשאר חליצה פסולה פטרה היינו דווקא למ"ד אין זיקה אבל למ"ד יש זיקה לא פטרה:

דף כז:

בעלת הגט עדיפא. פ"ה עדיפא שחליצה תפטור צרתה. ולא נהירא דא"כ מאי קאמר בעלת מאמר עדיפא משום דקרובה לביאה. אדרבה משו"ה הוי חליצה פסולה דאיקלישא לה הזיקה. אלא נראה לפרש איפכא בעלת הגט עדיפא להפטר בחליצת חברתה וניחא הכל:

זיקה דרבנן היא. פר"ח דרב לטעמיה דסבר אין זיקה אבל אין לפרש דיש זיקה מ"מ לא החמירו כבאחות (זקוקתו) [אשתו] דלקמן בהחולץ משמע דלמ"ד יש זיקה הוי כמו אחות אשתו גמורה. ואין להקשות נהי נמי דאין זיקה מ"מ נאסרה שעה אחת משום ביטול מצות יבמין דלא קרינן אסרה שעה אחת כיון שאין האיסור משום ערוה רק משום גזרה:

דף כח.

דנפלה הך דאינה חמותו ברישא. פ"ה דלאו דווקא נקט חמותו ה"ה ערוה אחרת. א"נ פי' ה"ר ריב"ן דנקט חמותו משום דחמותו הויא ערוה ראשונה לגבי כללא דרבי חייא דהאסורה לזה מותרת לזה כדקאמר (לקמן) [לעיל דף ט] רב [יהודה] מתרגם מחמותו ואילך. לגזור משום שתי אחיות דעלמא ונהי דלעיל חזינן דלא גזרינן היינו דווקא לרבנן אבל לר"ש דסבר דאלימא כל כך זיקה דאמר דשתי אחיות לא חולצות ולא מתייבמות סד"א ליגזור משום שתי אחיות דעלמא:

דף כט.

והאמר ר"ש וכו' וא"כ אמאי אמרינן במתני' חולצות. וא"ת ודלמא משום דאיסור מצוה פקעה קצת זיקה. ונראה לר"ם דפריך מאיסור מצוה גופה אמאי חולצת דממה נפשך היה

לנו לומר דלא חלצה דאי איסור מצוה משוי לה ערוה א"כ פטורה היא גם מחליצה ואי לא משוי לה כערוה א"כ יש בהן זיקה כמו שתי אחיות דעלמא דאינן חולצות. והא דקא פריך אחותה מאי איכא למימר אין זה ממה נפשך דהא אי איסור מצוה ערוה היא א"כ מותר באחותה דאינה אחות זקוקתו. אבל מ"מ פריך שפיר דכיון דלא מחזקינן איסור מצוה לערוה ולא אמרי' אלא משום גזרה משום איסור מצוה בעלמא. א"כ אחותה הוי אחות זקוקה:

והא גבי ערוה לא גזרינן. פי' דאמרינן אסור בה ומותר באחותה ואמאי לא אמרינן דחלצה גזרה משום אחותה דשמא יאמרו העולם דכי היכי דפטורה איהי תפטר אחותה וזה אינו דהא מותר בה. א"נ לא היה לנו להתיר אחותה היכא דאיכא נמי איסור ערוה גזרה משום שתי אחיות שאין בהם ערוה ומשני ערוה מגמר גמרי אינשי:

שנים מהם נשואים שתי אחיות וא' מופנה האי דלא נקט הכא וא' נשוי נכרית כמו במשנה דבסמוך. נראה משום דבעי למימר זו היא שאמרו אוי לו על אשתו ועל אשת אחיו לכך מוקים לה דהוי מופנה דהשתא הוי בלא אשה כלל:

אשתו עמו משום דקסבר ב"ש מאמר קונה ומשמע מדאורייתא הוא מדקאמר והלזו תצא משום אחות אשה ונפקא לן מדכתיב ולקחה לו לאשה כאשה מה אשה בשטר אף יבמה בשטר ודלא כפ"ה דפי' בגמרא עביד בה מאמר מיבעיא. ופ"ה דמאמר אינו אלא מדרבנן ולפי' שפיר י"ל דהוי מדאורייתא וכדפרשתי לקמן דהכי קאמר השתא ארוסה בעלמא דהוו קדושין מפורשים בהדיא בקרא וכו' עביד בה מאמר דלא ידעינן אלא מקדושין מיבעיא:

א) ועוי"ל דלא דמי דלעיל איירי שמיאנה ביבם לבד ולא בבעל ואינו נראה כעוקרת נשואי המת אבל הכא שממאנת הקטנה בבעלה ורואין העולם שיוצאה מבעלה במיאון יודעין העולם שלא היו נשואיה נשואין ולא היתה אחות אשה:

דף כט:

ב)והקשה הרב רבינו נתנאל חדא דלפי הך פירושה הך צרה ר"ל באשה אחרת ובהא לא איירי במתני' כי אם באחותה שנפלה מאח אחר. ועוד דפי' דדוחה צרתה משום בית א' הוא בונה קשה אטו מאמר בנין מקרי הא אמרינן בעשרה יוחסין הכל מודים במחזיר גרושתו בקידש ולא בעל דאינו לוקה מאי טעמא דרך ליקוחין אסרה תורה אלמא לא מקרי בנין אלא ביאה. לכן נראה לרבינו נתנאל לפרש שיטה אחרת מראש ועד סוף מאמר אינו קונה אלא לדחות צרה בלבד כלומר דצרתה מאחיו שהיא אחותה של בעלת מאמר

לא בעיא חליצה אבל איהי לא סגיא בגט וב"ש לטעמייהו דהכי מפרש בירושלמי אמר ר' אליעזר בן ערך גירש לבעלת מאמר לא תהא צריכה חליצה א"ר הילא בשם ר' אליעזר מודה ב"ש שאם גירש לבעלת מאמר צריכה הימנו חליצה אלמא לב"ש לא סגי לה בגט. וא"ת כיון דלא אלים כח בעלת מאמר לפטור בגט היכי אלימא לפטור צרתה מחליצה י"ל דלא גרע מקדושין דעלמא דהכא נמי כתיב ולקחה זו מאמר ואם קדש אשה ואח"כ מת אחיו נשוי אחותה פשיטא דלא תצא המאורסת הכא נמי הא בעלת מאמר ומ"מ ההיא גופה לא סגי לה בגט אע"ג דאלים בעלת מאמר כקדושין דעלמא לענין שלא תהא צרה צריכה חליצה מ"מ הכא לא סגי לה בגט דביאה גומרת בה דכתיב יבמה יבא עליה וזיקה דבהדי מאמר לא פקעה בגט לבד אי ליכא חליצה בהדיה. ואי אמרת מאמר לב"ש קונה קנין גמור זה יעשה מאמר ויקנה אלא מאי דוחה דחייה גמורה זה יעשה מאמר וידחה. פי' המאמר ידחה אחותה שלא תאסר הבעלת מאמר להתייבם ובשלמא אם אינו דוחה אחותה ניחא דאין להקשות זה יבעול וזה יבעול וכו' שהרי היתה ביאה באיסור דהויא אז בראשונה אחות זקוקתו. אבל ממאמר פריך שפיר שהרי אין איסור במאמר ולאחר המאמר יכול לייבם שהרי המאמר דחה שאחותה לא תאסור אותה:

בעי רבא מאמר לב"ש נשואין עושה. לאו לשיטת ר' אליעזר דלעיל בעי דפשיטא לן דלכל תרי לישני אינו עושה נשואין דהשתא מקדושין גרע דלא סגי לה בגט כקדושין דעלמא ונשואין תהא עושה אלא ודאי בעייתו לאו לשיטה דהכא אלא לשיטת ר' אמי דאמר [לקמן] דס"ל לב"ש מאמר קונה קנין גמור:

אלא לענין מסירה לחופה. וא"ת ומ"מ הדרא קושיין לדוכתין השתא ארוסה בעלמא בעינן מסירה לחופה עבד בה מאמר מיבעיא וי"ל דמיירי בבא עליה בעל כרחה אחר המאמר ובעילה דבעל כרחה קונה ביבמה. אכן קבעי אי המאמר דקודם הביאה מגרע גרע הביאה לשווייה כאשה בעלמא ובעיא מסירה לחופה:

כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת. וא"ת א"כ למה אכתבא פרשת נדרים. וי"ל דהא דאמרינן כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת היינו לבתר דאכתבא פרשת נדרים:

דף ל.

זאת אומרת אין זיקה ואפילו בחד. וא"ת הא מפרק כיצד לעיל דייקינן הכי וי"ל דאיצטריך לאפוקי מב"ש דלעיל. וא"ת הא נמי ידעינן בבבא בתרייתא בסמוך. י"ל דתרתי אצטריך למתני כדפרישי' לעיל א) דמסברא אמינא יש זיקה:

אבל הכא דלא אדחי לה מהאי ביתא לגמרי אימא לא. וא"ת הא ממתני' דלעיל דארבעה אחין שמעינן לה. וי"ל דשאני התם דנהי דלא אדחי מהאי ביתא לגמרי מ"מ לא איחזיא בנפילה ראשונה אבל היכא דלא אדחי לה מהך ביתא לגמרי ואיחזיא בנפילה ראשונה אימא לא:

דף ל:

בחזקת היתר לשוק עומדת ואע"ג דבחזקת אשת איש היתה מ"מ כיון דסופו למות ולבסוף נמי מת קרינן לה שפיר בחזקת היתר לשוק. וא"ת ומאי שנא מספק דרוסה דאסרינן והלא אית לה חזקת היתר דסופה להשחט ואולי דהתם חיישינן דשמא תמות הבהמה: בחזקת היתר לייבם. וא"ת התינח היכא שכנס זו קודם הקדושין של ספק אבל היכא שהקדושין של ספק קדמו מאי קאמר בחזקת היתר ליבם הלא לא היתה מעולם בחזקת היתר ליבם דשמא הקדושין גמורים היו וא"כ היתה זו צרת ערוה ואסורה ליבם. וי"ל דמ"מ בחזקת היתר ליבם היא דאוקמה לערוה בחזקת פנויה והויא זו מותרת ליבם:

דף לא.

שאם אתה אומר חולצת מתייבמת. וא"ת לעיל שאמרנו בפ' כיצד חולצת ולא מתייבמת אמאי לא אמרינן שאם אתה אומר חולצת מתייבמת. וי"ל דהתם נמי אינה אסורה לייבם אלא מדרבנן וא"כ תתייבם ואין בכך כלום כדאמר הכא. וא"ת ולר' שמעון דאסר שתי אחיות בזיקה מדאורייתא וכשהאחת איסור מצוה אמרינן לעיל חולצת ולא מתייבמת ואמאי לא גזרינן שאם אתה אומר חולצת מתייבמת דהא מדאורייתא היא וא"א לומר תתייבם ואין בכך כלום. וי"ל דאחיות בזיקה והאחת איסור מצוה מלתא דלא שכיחא היא ולא גזור בה רבנן:

נפל הבית עליו ועל בת אחיו וכו' ואמאי נימא אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת. וא"ת אדרבה נימא בחזקת היתר לייבם שמתה הערוה מתחלה מספק אתה בא לאוסרה לומר שמת האיש קודם ואל תאסרנה מספק וי"ל דסברא הוא להחזיקה בחזקת היתר לשוק יותר מלייבם משום דלשוק משתרייא במיתת הבעל לבד אבל להתירה לייבם צריך מיתת הבעל והערוה:

ומתניתין דהכא ממאי דבכת אחת. נראה דאמתני' קפריך אמאי נקט מלתיה בכת אחת ומ"ה גזרינן חליצה אטו יבום והחליצה הוא חומרא בעלמא ליתני בשתי כתי עדים והוי החליצה כדין ולא נגזור אטו יבום ומשני משום דבעי למתני קדושין דמשום גירושין לא

תנייה דהא כבר תנינן לה בגיטין אלא משום קדושין תנינן לה וא"כ צריך למתני דומיא דקדושין דמיירי בכת אחת:

דף לא:

ואי זיקת ב' יבמין דאורייי' חליצה נמי לא תבעי. וקשה דהא אין מאמר אלא מדרבנן והזיקה אינה אלא מחמת המאמר. וי"ל דבעי הכי אי סבירא לן כב"ש דאמר מאמר קונה קנין גמור וזיקת שני יבמין חליצה נמי לא תיבעי. וא"ת הא לעיל מייתי קרא ויבמה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין. וי"ל דלא הוי אלא אסמכתא בעלמא: ונגזור דלמא חליץ והדר מייבם. משמע הא אי לאו הך גזרה שריין תרוייהו לייבם ותימה דאמרינן לקמן פרק האשה גבי יבם קטן שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אחרת ומת אם לא ידע הראשונה משהגדיל יבמתו חולצת ולא מתייבמת ואשתו או חולצת או מתייבמת וכו' ופליגי אי גזרינן משום צרה כי הכא או לא ותנא דהתם לא גזר משום צרה וא"כ קשה לתנא דהתם דלא גזר גזרה דהכא אמאי אין אשת שני מתים גופה מתייבמת וי"ל נהי דלא גזר גזרה דהכא מ"מ לא מייבמה לאשת שני מתים גזרה אטו אשת שני מתים דבפרק המגרש שבא ראובן וגרשה חוץ משמעון ובא שמעון וקדשה סתם וסבירא לתנא דלקמן דההיא אשת שני מתים דפרק המגרש הויא דאורייתא והכא דלא גזרינן משום אשת שני מתים דהתם לא סבירא להך דהכא אשת שני מתים דהתם ליהווי [דאורייתא]. ואין להקשות כיון דהך לא סבירא אשת שני מתים מאי האי דאמרינן יבמה יבא עליה שיש עליה זיקת יבם אחד ולא שיש עליה זיקת שני יבמין. וי"ל דטעמא כדקאמר הכא וקרא אסמכתא בעלמא הוא וכן פי' לעיל. ותימה דאמרינן לעיל א"ר שמעון אם מאמרו של ראשון מאמר אשת ראשון בועל וכו' משמע דאית ליה גופיה אשת שני מתים. לכן נראה לפרש הכא דודאי ס"ל הכא אשת שני מתים דפרק המגרש וגזרה דהכא לא אצטריכא משום בעלת מאמר גופה אלא משום צרתה דאי לאו גזרה לא חמירא כל כך לאסור גם את הצרה. והשתא נמי האי דקאמר ר' שמעון אם מאמרו של ראשון מאמר ניחא דטעמייהו משום אשת שני מתים:

דף לב.

נתן גט למאמרו הותרה אפילו היא ולא הוי גרושת אחיו כיון שלא נתן גט אלא להפקיע המאמר ומאמר דעבד שקליה ונמצא כאילו לא היתה אשתו מעולם. ודוקא שפירש שנתן גט למאמרו אבל נתן גט סתם אסור ליבמה דכיון שלא בנה שוב לא יבנה. תימה דאמרינן

לקמן ובשתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד ועשה מאמר בזו ומאמר בזו נותן גט לזו וגט לזו וחליצה אחת לכולן א"כ משמע דלא מצי לייבמה אחר הגט ואמאי לא אמרינן מה דעבד שקליה. וי"ל דלקמן מיירי שנתן הגט סתם ולא פירש למאמרו דלכתחלה לא אמרינן ליה לתת גט להפקיע המאמר. ותימה אמאי לא גזרינן שמא לא יפרש להפקיע המאמר כדאמרינן דמחלפא בבעלת הגט. ונראה להריב"ן דדוקא שנפלו שתי יבמות גזרינן אפילו פירש שהגט להפקיע בעלת המאמר אטו האחרת שיתן לה סתם. אבל הכא דליכא אלא יבמה אחת היכא שפירש בדיעבד שהגט להפקיע המאמר הותרה לייבם. ולא גזרינן מידי כיון דליכא אחרת בהדה:

דף לג.

כיצד א"ר יוסי נדון בזיקה (שניה) [הראשונה] הבאה עליו חמותו וכו' ומייתי מהא דקאמר אשת איש ונעשית חמותו נדון באשת איש דאי איסור חל על איסור היה נידון בחמותו בחמורה אבל לא מייתי מחמותו ונעשית אשת איש דנדון בחמותו דאפי' איסור חל על איסור מ"מ נדון בחמותו דהא בתרי קטלי לא קטלן ליה וא"כ נידון בחמותו. במאי קמיפלגי. דמאי דקאמר כשהותרה וכו' אין זה עיקר טעם דהא אפשר לומר בשני צדדין: באיסור כולל מחייב תרתי. וא"כ הא דר' יוסי דלעיל דמחייב באשת אח ובאחות אשה מיירי בין נשא חי ואח"כ נשא מת בין נשא מת ואח"כ נשא חי. וא"ת והא קאמר אשת איש ונעשית חמותו נדון באשת איש ואמאי איסור כולל הוא וא"כ לחייב בחמותו החמורה. וי"ל דלאו כר' חייא אתיא כי אם לבר קפרא. א"נ י"ל דהא דמחייב ר' יוסי באיסור כולל תרתי היינו (כשהיו) [כשהם] משם אחד כמו אשת אח ואחות אשה שהכל משום אחוה הוא. אבל בשני שמות כמו חמותו ואשת איש לא מחייב ר' יוסי. וא"ת והלא קאמר ר' יוסי גבי עבר זקן ונשאה חייב שתים אע"ג דשתי שמות הן וי"ל דהיינו דווקא גבי איסור מוסיף דאין חילוק באיסור מוסיף בין שם אחד לשתי שמות אבל באיסור כולל דגרע מיניה אין חייב שתים רק כשהם משם אחד:

מגו דמתסר באכילה אתסר נמי בעבודה. ולפי' שפי' צ"ל דשם אחד הוא דעבודה אקרי קריבה דכתיב המקריב ואכילה אקרי קריבה דכתיב איש [איש] אשר יקרב אל הקדשים והיינו אכילה ואי נמי כיון דאיסורא דאית בהו משום טומאה שם אחד הוא [ועי' בתוס' לעיל עמוד ב' ד"ה איסור] ומיירי הכי בקרבן צבור דהותרה בו טומאה ושבת ולהכי הוי איסור כולל ולא איסור מוסיף דלא נוסף בו איסור בדבר שהי' בו היתר אבל בקרבן יחיד היה איסור מוסיף דקודם שבת הותרו כהנים להקריב כי אתא שבת נאסרו הכהנים

להקריב מגו דאתוסף בזה איסורא לגבי כהנים שהותרו בו קודם שבת איתוסף נמי איסורא לגבי זו וכן לענין בעל מום ששמש בטומאה אי בקרבן יחיד הו"ל איסור מוסיף דמתחלה אין תמימים מותרים בו. אטמי נאסרו בו אף תמימים שהיו מותרים בו מגו דאתוסף איסורא לגבי התמימים איתוסף איסורא לגבי בעל מום וחייב משום בעל מום וטומאה אלא ודאי בקרבן צבור איירי:

א) עוד אומר רבינו נתנאל דאף כי אמרינן היתר זריקה שנינו להוציא מידי מעילה היינו דווקא בבהמה דכוותה בחולין שריא משום השחיטה. אבל מליקת עוף דכוותה בחולין אסירא משום נבלה גם הכא לא נפקא מידי מעילה עד לאחר הזאה וכן נמי אמרינן הוזה דמה חייבין עליה משום פגול נותר וטמא ואין בה משום מעילה משמע דעד שעת הזאה יש בו משום מעילה:

רבי חייא סבר רבי יוסי באיסור בת אחת מחייב תרתי [פי' בקונטרס] והא דאמרינן לעיל דמחייב ר' יוסי תרתי באשת אח ואחות אשה מיירי בבת אחת דשוו אינהו ואינהי שליח ופגעו שליח בשליח ואין צריך לומר כן. ונראה דהא דאמרי' לעיל דר' יוסי מחייב שתים היינו לקברו בין רשעים חמורים. וא"ת הלא גבי עבר זקן ונשאה משמע דר' יוסי מחייב שתים באיסור מוסיף וא"כ כ"ש באיסור בת אחת והכא קאמר בר קפרא דלא מחייב ר' יוסי אלא חדא. וי"ל דשאני התם דאיסור חמור הוא דאיכא סקילה. והכא בזר ששימש בשבת לא מחייב רק משום זרות ולא משום שבת אע"ג דאיכא סקילה משום דהותרה מכללה בקרבן צבור. וכן בעל מום ששימש בטומאה מחייב משום בעל מום ולא משום טומאה דהותרה מכללה בצבור. וכן מליקה מחייב משום זרות אבל לא משום נבלה שהותרה מכללה:

שחתך אצבעו בסכין טמאה. וא"ת מ"מ לא הוי בת אחת דמיד שנגע לסכין אטמי. ובעל מום לא הוי עד שחתך. וי"ל כיון דליכא רק זמן מועט בינתים חשבינן ליה בבת אחת. וכן מפורש גבי דמצי לאהדורי ע"י הדחק א) עוד י"מ דמיירי שחתך אצבעו סמוך לעצם הרבה ועתה שחתך העצם בסכין טמאה מיד אטמי ונעשה בעל מום:

דף לג:

באיסור בת אחת ואליבא דר' שמעון דר' חייא סבר דר' שמעון מחייב תרתי בבת אחת והא דאמר ר' שמעון לעיל אינו חייב אלא אחת ב) אף באיסור בת אחת ולעולם סבר דמחייב על החמור. וא"ת מאי טעמא דאית תנא דתני דקאמר ר' שמעון אינו חייב אלא משום אשת אח ואית תנא דתני דר' שמעון אמר אינו חייב אלא משום אחות אשה. דליכא

לתרץ כדמתרץ לעיל כאן שנשא מת וכו' דהא לא מיירי כלל באיסור מוסיף ובאיסור כולל אלא באיסור בת אחת. וא"כ בבת אחת היכי נתרץ הקושיא. וי"ל דלעולם סבר דמחייב על החמורה. ובהא פליגי דחד אמר דאשת אח חמירא משום דאסירא אף לאחר מיתה משא"כ באחות אשה דהא שריא לאחר מיתה וחד סבר דאחות אשה חמירא משום דאחות אשה לא הותרה אף בשאין לה בנים ואשת אח הותרה באין לה בנים:

באיסור בת אחת מיבעיא. וא"ל דלמא באיסור כולל דאיכא תרתי היינו לקברו בין רשעים חמורים אבל באיסור בת אחת ר"ל חיוב גמור דלא מסתבר ליה לחלק. וכן לקמן דקאמר אלמא ר' שמעון באיסור בת אחת מחייב תרתי לא משני לקוברן בין רשעים חמורים. דלא מיסתבר לר' שמעון הך מילתא דאי לקברו בין רשעים חמורים אפי' באיסור כולל יהיה כן:

מידי חטאות קתני או לאוי קתני איסורי קתני פ"ה לעולם בקבלה והולכה. ואי פרכת טלטול בעלמא הוא. הא לא קשה מידי דהא לא קתני אלא חייב שתים ואיכא למימר איסורי קתני. ולא נהירא דהא אין זה איסורא כיון דאינו אלא טלטול דאסור מדרבנן. לכן נראה דקאי אהא דאמרי לעיל אי בהבערה הא אמר ר' יוסי ללאו יצאת. ועל זה מקשה מידי חטאות קתני או לאוי קתני איסורי קא חשיב. וא"כ נהי נמי דללאו יצאת נימא דאיסורא דמדאוריית' הוא:

דף לד.

ומאן האי תנא דאית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת א"ר יהודה אמר רב ר"מ היא. ה"נ הוי מצי למימר רבי יוסי היא דאית ליה איסור כולל וכ"ש דאית ליה איסור מוסיף ואיסור בת אחת אלא נקט רבי מאיר משום דאית ליה בהדיא כל הני יחד כולל ומוסיף ובת אחת:

דף לה.

אבל קטנה בת ישראל אינה צריכה להמתין. פ"ה מדקאמר חוץ מגיורת ומשוחררת גדולה משמע דהאי דקאמר דבת ישראל צריכה להמתין מיירי בגדולה מכלל אבל קטנה אינה צריכה להמתין ולא נהירא דדלמא ה"ק וכולן צריכות להמתין אפילו קטנה חוץ מגיורת ומשוחררת ואף גדולה אינה צריכה להמתין י"ל דאי הכי הו"ל אף גדולה אי הוה מיירי קודם לכן בקטנה א"נ מפרש הר"ם דכולה מלתא דשמואל היא ואיהו נמי קאמר ואזיל וקטנה בת ישראל א"צ להמתין משום דסבר לה כר' יוסי ולא הוי מכל וכל כר' יוסי

דאי סבר לה כר' יוסי היכי אסור הגדולה בזנות וקאמר דצריכה להמתין הא רבי יוסי מתיר לקמן באנוסה ומפותה מיד לכן נ"ל דודאי בהא לא סבר לה כר' יוסי והוי טעמיה משום דגזר זנות אטו נשואין וא"ל בגיורת נמי נגזר זנות אטו נשואין דהא אפילו נשואין נמי שרי משום דמנטרא נפשה ומתהפכה כדמשמע לקמן וא"ת ולגזור זנות דשבויה וגיורת אטו זנות דיוצאה בשן ועין דצריכה להמתין כדמשמע לקמן וי"ל דטעמא דשרי הוי משום דאשה מזנה משמשת במוך ולהכי שרי בגיורת ושבויה שמזמנת מוך וביוצאה בשן ועין לא שייך לומר כן וצריכה להמתין כמו שאפרש לקמן ובזנות דבת ישראל אחר דכיון דבת ישראל ומזנה ודאי אינה מזמנת מוך והשתא לא הוי טעמא דשמואל משום דגזר זנות אטו נשואין וגם אינו סובר טעם של היפוך ואינו רק אלא לר' יוסי:

אשה מזנה מתהפכת שלא תתעבר. ופ"ה יוצאה בשן ועין מאי איכא למימר וי"ל שאני היפוך דקיל ואם כן אף היא מתהפכת ול"נ דא"כ עיקר התירוץ חסר מן הספר. ועוד קשה שהרי ודאי אינה מתהפכת שהיא רוצה להוליד עבדים כיון שאינה יודעת כלום מתחלה שתצא לחירות כי ממילא בא אליה זה החירות לכן נ"ל דאי תקשי לך יוצאה בשן ועין מאי איכא למימר נאמר דביוצאה בשן ועין דממילא מודי ר' יוסי דצריכה להמתין דשמא מעוברת היא כי שמא לא נתהפכה ואי תקשי לך מאנוסה ומפותה נימא כדמתרץ תלמודא דודאי מתהפכת היא שלא תתעבר ואין טורח גדול בדבר:

אע"פ שמותרת לבעלה פסולה לכהונה דכתיב ובת איש כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה. ואע"ג דאמרינן לקמן ואימא בחייבי כריתות אמר קרא כי תהיה בהנך דאית הויה ולא למעט חייבי כריתות אתא דגלי קרא (בזר) [דכי תהיה לאיש זר] הכא ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה מי שיש לו אלמנות וגירושין בה ומחייבי כריתות לית בהו אלמנות וגירושין אלא ה"ק ואימא חייבי כריתות ולא חייבי לאוין אמר קרא כי תהיה וגו' לרבות חייבי לאוין:

דף לה:

החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת. ומיירי שחלץ לה תוך שלשה חדשים דאי לאחר ג' חדשים לא מצי למימר לקמן בזמן שהולד של קיימא חייבין בקרבן שהרי אנוס הוא אחרי שעשה כתקנת חכמים אלא מיירי תוך שלשה חדשים ומזיד לא הוי דסבור הוא שאינה מעוברת ואע"ג דאמרינן היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיעברו ג' חדשים מ"מ דיעבד שפיר דמי ולהכי נקט [בגמ'] החולץ למעוברת משום דאשמעינן רבותא דאע"ג דידע שפיר שהיא מעוברת קאמר ר' יוחנן דאינה צריכה חליצה מעולה. א) ועוד

דהו"ל לאתויי בהדיא הא דתנן לקמן לא תחלוץ עד שיעברו עליה ג' חדשים ולפרוך לר' יוחנן תחלוץ בתוך שלשה ותנשא לאחר שלשה. ונהי נמי דלקמן פריך לה הכי הכא הו"ל לאתויי ועוד מאי קאמר ולטעמיך תחלוץ לאחר ג' ותנשא וכו' היכי מצי להנשא לאחר ג' הא שמא צרתה מעוברת מולד בן קיימא ואין החליצה כלום ומשום ולד לא מפטר דולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם:

דף לו:

א) וי"מ דרבי יוחנן יליף מהתם דכקנין הגוף דמי. ואינו נראה דא"כ היכא פליג ריש לקיש עליה הא הוא ודאי לא פליג אתקנת אושא לכן נראה כדפרישית:
יוציא בגט. פ"ה דקנסינן ליה אבל חליצה לא צריך ותימה דהא פסקינן הלכה כריש לקיש דאמר ביאת מעוברת לא שמה ביאה וא"כ גם חליצה (לא) צריך שהביאה לא פטרה דלא הועילה שום דבר. לכן צ"ל יוציא בגט וחליצה עמו. ועי"ל יוציא בגט אחר ביאה ראשונה ואע"ג דאשתו גמורה היא קנסינן לה כדפ"ה:
הא לא שהה ספיקא הוא. ומיירי דלא קים לן שלא כלו לו חדשיו. דאי קים לן אפי' בן יום א' פוטר מיבום אלא פליגי בסתם [וולדות] דלרבנן הלך אחר רוב נשים דולד מעליא ילדן:
ב) והא דפליגי הכא ר"ג ורבנן בתרתי פליגי. פליגי בספק אם כלו לו חדשיו אם לא. דר"ג סבר דספק הוא כי לא שהה ורבנן סברי דולד מעליא הוא. גם פליגי בשידענו בבירור שלא כלו לו חדשיו דר"ג סבר אינו נפל כיון ששהה שלשים יום באדם ורבנן סברי דנפל הוי כיון שלא כלו חדשיו אע"ג דשהה והכי משמע דפליגי בתרתי מדקאמר כל ששהה וכו' משמע דפליגי א) כל ששהה רבנן דקאמר ר"ג אינו נפל ואינהו קאמרי (אינו) [דהוי] נפל בשידענו בודאי דלא כלו לו חדשיו דאי לא פליגי כי אם בלא שהה היה לו לומר אם שהה וכו' אבל מדתנא כל ששהה ודאי בתרווייהו פליגי:

דף לז:

כי פליגי בחד דאתי מכח ארבעה ולא קאמר א) משום דמצי למוכרם לארבעה דאין לנו להעמיד הדבר אלא במה שהוא או במה שהיה:
אי צייתת פ"ה ותקח דרך במאה מנה. ותימה דא"ל לכשתהדר שהרי מה יכול להפסידו יותר וא"ל דמוזיל גביה דהא קאמר לעיל יקח לו דרך במאה מנה ואין זה זול. וצ"ל דכיון שלקח מהארבעה חשבינן כאילו מוחזר המקח כבר ולא שייך לכשתהדר וא"כ קאמר ליה אי שתקת שתקת ותקנה ממני ביוקר:

דף לח.

ליפלגו מחיים ולפירות. פי' וכשנפלו לה כשהיא נשואה:
סיפא דמתה הללו באין לירש והללו באין לירש ויחלוקו. ומכל מקום אמרי ב"ה דחזקה עדיפא כיון שהוחזקה נחלה באותו השבט:
אלא ש"מ קסברי ב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי. וא"ת ומנלן דלמא טעמא משום דספק מוציא מידי ודאי. וי"ל דא"כ לא הוה לן למימר רק יחלוקו דאין לספק להועיל יותר מן הודאי. וא"ת וכי נמי אמרינן שטר העומד לגבות כגבוי דמי אמאי אמרי' נוטלות כל כתובתן הוה לן למימר יחלוקו עם יורשי הבעל כדאמרינן לעיל נפל הבית עליו ועל מורישיו דבש"א יחלוקו משום דשטר העומד לגבות כגבוי דמי. וי"ל דלא דמי דלעיל אף אי הוי כגבוי אין זה אלא כשמת הבן אחריו אבל אם מת האב אחריו אין לזה בעל חוב כלום ואינו כגבוי שהרי אינו עומד לגבות מן האב כי האב לא נתחייב לו שום דבר והבן לא נשאר לו שום דבר ולהכי אמרינן יחלוקו אבל הכא שהאשה ודאי מוחזקת בנכסים מכבר אי אמרינן דשטר העומד לגבות כגבוי דמי כי הכל יודעין כי האשה יש לה דין בכתובה מקודם לכך ואי אמרינן שטר העומד לגבות כגבוי דמי היא מוחזקת מכבר ולכך אמרינן דנוטלת כל כתובתה כי היא ודאית בנכסים שהיא מוחזקת מקודם לכן ואין ספק מוציא מידי ודאי וכפ"ה וזה לשונו דלא דמי דלעיל הללו באין לירש והללו באין לירש והוי כולם ספק. אבל הכא שהאשה ודאי שהיא מוחזקת בנכסים מכבר משום דשטר העומד לגבות כגבוי דמי א"כ נוטלות כל כתובתן. ואביי לותביה מהא פ"ה למה ליה לעיל למפרך מההיא דנפל הבית דמתנייא בבבא בתרא בסדר ישועות לותביה מהא דמתנייא בסדר נשים דספק מוציא מידי ודאי מן ההיא דמתו בעליהן לא שותות וכו' ונוטלות כתובה. ואינו נראה דהא לא מצי לאותביה מהא לומר דספק מוציא מידי ודאי דא"כ הל"ל יחלוקו כדפ"ה לעיל. אלא נראה דה"פ לותביה מהא מאי טעמא נוטלות כתובה כיון דלא ידע דשטר העומד לגבות כגבוי דמי:
ואביי לותביה מכתובה דמתני' דהא ליכא למימר משעבד משום חינא אי לאו אם היו היורשים נקבות:

דף לט.

בכתובה דמתני' לא פליגי. דלא נתנה כתובה לגבות מחיים מחיי הבעל וה"ה מחיי היבם דיבם במקום בעל קאי ואף למ"ד נתנה כתובה לגבות מחיים ה"מ להתחייב בקבורה

דחשבינן ליה כאילו ירית כתובה מינה וצריך לקוברה אבל במידי אחרינא אמרי' לא נתנה כתובה לגבות מחיים:
חנוקסבר אביי ידו כידה. ובהלכות פסוקות דרב יהודאי פסק כאביי ולא נמנו ביע"ל קג"ם משום דאמוראי בתראי סבר כוותיה וא"צ לפסוק כוותיה:
אומר השר דהא דקאמר אשה הקנו לו מן השמים זהו ליתן טעם למה אין לה שתי כתובות אחת מהיבם שהיא אשתו ואין אשה בלא כתובה ואחת מבעלה הראשון שנשתעבדו לה נכסיו. ומשני [אשה] הקנו לו מן השמים בלא כתובה ואין לה כי אם כתובה ראשונה ואי לית לה מראשון אף הכתובה ראשונה תקנו לה וכו' שלא תהא קלה וכו' והרבה יש תירוצים ודחוקים:
ובגדול עד שיבא ממדינת הים. פי' שיש גדול ממנו במדה"י ואומר לנו להמתין ואין שומעין לו משום דאח שהוא עומד לפנינו מוטלת עליו המצוה וכן משמע בגמ':

דף לט:

ננטר דלמא אתי וחליץ. וא"ל אפי' לדידיה תקשי דלמא אתי ומייבם דהא כ"ע מודים דביאת גדול עדיפא דאיכא למימר ששמענו ממנו שלא היה רוצה לייבם:
למה חוזרין אצל גדול למכפייה וכו'. פי' אא"ב דר"ל לא רצה לייבם אלא לחלוץ וכן האחים לא רצו לייבם אלא לחלוץ ניחא שחוזרין אצל גדול לחלוץ כי חליצתו טובה מהם. אא"א שלא רצה לייבם ולא לחלוץ ודכוותה גבי אחין. א"כ אמאי חוזרין אצל גדול היינו ודאי למכפייה וכן נמי נכפייה לדידהו:

דף מ.

א) וי"ל א) דתרי עניני הוו מאכילה גסה היכא שאכל כל צרכו והסיח דעתו מלאכול עוד כשאכל יותר לא מקרייא אותה אכילה אכילה גסה אבל היכא דלא הסיח דעתו אכן אוכל הוא יותר מדאי שהיה שבע בפחות מקרי אותה אכילה אכילה גסה עוד י"ל דשאני אכילת פסחים דלא מיעכבא דהא לא ממעטינן מקרא דלפי אוכלו כי אם חולה וזקן שאינו ראוי כלל לאכילה אבל אפילו אכילה גסה גמורה מותרת דפסח מיהא קעביד אבל בכל מקום אכילה גסה לא שמה אכילה ואין חילוק באכילה גסה:
מצות אמרה רחמנא פ"ה דכתיב ואכלוה מצות. ולא נהירא דהא בשמיני של מילואים כתיב ודורות משעה לא ילפינן אלא נראה מצות אמר רחמנא דכתיב לא תאפה חמץ חלקם א"נ משום דכתיב מצה תהיה ובזה ניחא דקאמר להכי תנא ביה קרא לעכב וקשה

דאין זה לעכב ממש שהרי קרא אחרינא לא כתיב למעוטי חלוט דהא אמרי' לעולם מצה היא ולא חזינן בשום מקום לעכב אם לא כתיבי תרי קראי דמשמע ששנה הכתוב לעכב וצ"ל לעכב לאו דוקא אלא ר"ל לעכב שלא יביא חלוט אבל זה אינו לעכב ממש כי אם למצוה ולמאי דפרישית ניחא דודאי לעכב הוי מקרא דמצות תאכל דכבר כתיב קרא אחרינא למעוטי חלוט דכתיב מצה תהיה והכי איתא במנחות בריש פ' כל המנחות דף נג ע"א:

מידי יבום בנחלה תלה רחמנא והא דאמרינן [דף יז] יבום בנחלה תלה רחמנא ר"ל ב) היכי דמי שראוי נחלה מייבם אידך לא אבל אם אין נחלה משום הכי לא פקע מצות יבום:

דף מ:

תנא תנא אחיו מן האב ותנא אחיו מן האם פי' הא דקאמר ובן אחיו ר"ל אחיו מן האם וא"ת א"כ לפשוט דגזרו שניות בחלוצה דהא אשת אחי האב מן האם היינו שניה וי"ל דזהו משום מיתנא דמיירי שאותו בן אחיו דמיירי בה מתני' שהוא אח מן האם למיתנא ולחולץ אבל החולץ והמיתנא אחין מן האב ומן האם וזה בן אחיו ר"ל שהוא בן אחי האב מן האם לשניהם וא"כ לא תפשוט שניות בחלוצה דהיינו משום מיתנא:

אמימר מוקים לה בבר ברא דחולץ וקסבר כו' אבל לא קאמר בבר ברא דסבא כדלעיל וא"כ לא תפשוט דגזרו שניה בחלוצה דדוקא לעיל מצינן למימר הכי דהא קאי אהיא אסורה באביו ור"ל בן בנו של אותו אב אבל ר' חייא דהכא לא קתני אביו ועוד נלע"ד דלא מצי מוקי לה בבר ברא דסבא כדלעיל דא"כ בן בנו הוי מן התורה דהיינו לכל הפחות אשת אחי אביו ור' חייא תני ליה בן בנו עם הארבעה שמדברי סופרים:

ותסברא אחות חלוצה דאורייתא היא. פי' אלא ודאי לאו סיועא היא דלעולם מצינן למימר דצרה כחלוצה וליכא להקשות אמאי מותר כי יש טעם גדול בדבר דהא אפי' אי הוי הצרה עצמה חלוצה אחותה אינה אסורה אלא מדרבנן וא"כ לא גזור רבנן באחות הצרה דכי גזור רבנן באחות חלוצה עצמה אבל באחות צרת חלוצה לא גזור:

דף מא.

א) ועוד קשה דלפ"ה היכא דנולדה לאחר חליצת אחותה תשתרי צרתה דהא לא אתיא בהדה לב"ד וא"כ מתני' לא מיירי בכל ענין ועוד קשה דפ"ה דאף בנשואות לנכרי אסירן ליה ואמאי הלא אף אם היתה צרה עמה ממש שריא ליה כיון דאינה מאחין דאין צרה אלא מאח וגם לפ"ה קשה הלשון דנקט במתני' דצרת קרובת חלוצה דהא לא מקרייא

צרה אלא מאח ונראה לפרש דה"ק הך דאלא בהדיה לבי דינא כלומר שהולכת עם האיש לב"ד לחלוץ ולייבם גזרו בה רבנן לאסור קרובותיה כמו קרובי גרושתו ואם כן אסור בצרתה כמו בצרת גרושתו ובנשואות [לנכרי] לא מיירי אבל הך דלא אזלא לב"ד בהדיה דהיינו הצרה שאינה הולכת עמו לב"ד שהרי לא עשה בה מעשה לא גזור רבנן לאסור קרובותיה ולכך מותר בקרובת צרת חלוצתו:

היכא דחזיא בשעת נפילה מי אמר. תימה א"כ לא מצי אתיא אפילו כרבנן ודלא כרבי אליעזר כדמפרש ואם כן מאי קאמר הדר אמר דמשמע דעדיין קשה ליה הך דמייתי רב המנונא ומשום הכי אשתיק הא ודאי לא קשיא ליה דהא משבשתא היא שהיה רוצה לומר דלא אתיא כרבי אליעזר וא"כ הך ברייתא ליתא כמאן דכיון דלא אתיא אפי' לר' אליעזר וכ"ש אליבא דרבנן לא מצי אתיא דהא רבנן שרו לה לגמרי וי"ל דידע שפיר שנויא דלקמן דעד כאן קא שרו רבנן אלא דמשום דנפילה ואילך לא מתסר עלויה אבל היכא דמנפילה ואילך אתסר אפילו רבנן מודו דאסירא ומש"ה ניחא הא דקאמר ולא מתייבמת וא"כ שפיר קאמר הדר אמר דודאי היה מתחרט ממה שאמר דאתיא אליבא דרבי אליעזר דודאי אתיא כרבנן כדפי' וא"כ אשתיק בדין שהרי לא ידע מה (היה) לתרץ ממה שאמר תחזור להתירה הראשון דהכא חזינן דאינה מתייבמת ולא אמרינן תחזור להתירה הראשון:

דף מא:

כל כל שאינה עולה לייבום [אינה] עולה לחליצה. ואין להקשות א"כ איך קאמר ר' יוחנן חליצת מעוברת שמה חליצה הא אינה עולה לייבום משום שמא יהא ולד בן קיימא וא"כ לא תהא עולה לחליצה וי"ל דדוקא לכתחלה אין לחלוץ מעוברת משום דלא מצי לייבמה אבל דיעבד מהניא החליצה כי חזינן שהפילה דאז חזיא לייבום:

דף מב.

אלא שאר כל הנשים מאי טעמא. תימה אמאי [לא] קאמר משום דדלמא היא מעוברת ואמרי' לא ישא אדם מעוברת. וי"ל דהיינו דווקא כשהיא ודאי מעוברת אבל כשאינה אלא ספק אם היא מעוברת אם לאו [לא אסרינן לה] משום לא ישא אדם מעוברת חבירו אם לא מקרא כדמייתי:

ויפטור את יבמתו לשוק. אבל בגר וגיורת לתנהו לכלהו טעמי דהכא אלא משום דשמא ייבם אשת אחיו מאמו לפי שזה יחשוב כי הוא נזרע בקדושה וא"כ ייבם אשת אחיו

הנזרע בודאי בקדושה כי הוא יחשוב כי הוא אחיו מן האב ביהדות והוא נזרע בקדושה ושמא הוא אינו אלא אחיו מאמו כי שמא נזרע שלא בקדושה וסתם עובדת כוכבים זונה היא ואין לו קורבה דאבות אף אם הגר נתגייר עם אשתו:

לפיכך גר וגיורת צריכות להמתין וכו' מכאן קשה למאי דאיתא בהגדה גר לא ישא גיורת שמא יחזרו לסורן דהכא משמע דשרי:

א"נ לתמניא ילדה איכא למימר דבתרא הוא. ה"נ ה"מ למימר א"נ לשבעה ילדה איכא למימר אימור בר תשעה לקמא הוא דשמא נתעברה חדש אחד לפני מותו:

דף מב:

הלכה כרבי יוסי וה"ה דה"מ למימר כר' יהודה אלא נקט כר' יוסי משום דנימוקו עמו:

ורבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד ל"ג ר' יוסי דהא משמע לקמן דמיקל בהבחנה אף בנשואה אלמנה כדמשמע דקאמר (לקמן מג ע"א) אלא אימא כל הנשים ינשאו פי' אף נשואות והכא משמע דלא מתיר לינשא אלא זקנה ואילונית אבל אשה דעלמא לא. א"נ שפיר גרסינן ליה א) דהכי משמע בעירובין (דף מו) דמייתי מהכא ב) דר' יוסי ליתיה להני כללי אלא ודאי גרסי' ליה והאי דנקט מתיר ליארס ולינשא על זקנה ואיילונית וכו' לאו למעוטי שאר נשים אלא משום דלא מיירי ת"ק אלא בהכי לא קאמר מתיר ר' יוסי בכל הנשים משום דת"ק לא איירי בהו אכן ה"נ בשאר נשים ופירש רבינו נתנאל דלעיל גרסי' הלכה כר' יהודה דאי גרסי' ר' יוסי לא הוה ליה למפסק הלכתא כוותיה אלא לקמן על משנת ר' יוסי שרמז הספר לקמן ר' יוסי אומר כל הנשים וכו' א"כ לעיל מיניה הוי ר' יהודה וא"ת אמאי לא בעינן שלשה חדשים וג' ימים להמתין כי שמא לא נקלט הזרע עד לאחר ג' ימים וא"כ אם תנשא מיד לאחר ג' חדשים ותלד לששה חדשים ויום אחד לא נדע אם הוא מן הראשון או מן האחרון דהא יכול להיות אף מן הראשון והוא מט' חדשים ויום א' כי לא נקלט עד יום א' לאחר מיתת הבעל וי"ל דהא דאין אנו מצרכינן כולי האי משום דבדקינן אותה בבדיקה אחרת עם ג' חדשים כי בדקינן אותה בהלוכה כדמשמע לקמן פי' מה שהיא מכבדת על עפר תיחוח ופסיעותיה כבדין יותר מאשה אחרת:

דף מג.

והא בברייתא. פי' הא דאמרי' שלש א) (או שתים) מיירי בברייתא פי' ולא בחיצונות ממש דהא אמרי' (קמייתא) [דהיתה] החיצונה אחת מהן טהורה אלא באותן המשוכות

כלפי הראש (כזה). י"מ בברייתא בשורה החיצונה ובגוייתא מיירי בשורה הפנימית דאינם משוכות כלפי בית יד המסרק ולא חזו כולי האי הלכך שלשה (לא) דחזו במקצת אבל שתים לא חזו מידי כי שתי שורות יש למסרק של צמר חיצונה ופנימית והחיצונה עיקר המלאכה תלויה בהם והפנימית לקלוט את הצמר שלא יפול הלכך בחיצונות צריך שלש במקום אחד והפנימית דיין בשתים:

תני' כל הנשים יתארסו אנשואות קאי וחוץ מן האלמנה אתא לאשמעינן ולאו אארוסות ולמעוטינהו מלינשא דגבי הבחנה ר' יוסי מיקל טפי מכלהו כדאמרינן בד' אחין:

מה במקום שאסור לכבס ולספר כגון בשבת שחל ט' באב להיות בתוכה מותר לארס נראה דל"ג לספר שהרי איך אמרי' מקום שמותר לספר כגון כל ימי אבלות א"א לומר כן שהרי כן שהרי אסור לספר כל שלשים יום כדילפינן פרע פרע מנזיר ולפי הספרים שגורסים לספר י"ל דמיירי באשה דשריא בנטילת שער כל ל' יום ודוחק הא דמנא לן דאסירא נטילת שער באשה בשבת שחל ט' באב להיות בתוכה הלא אין זה לה אלא ניוול לגלח שערה וי"מ דמוכחינן [מהא] דמותר לספר תוך ל' יום בתכפוהו אבליו אבל בשבת שחל ט' באב להיות בתוכו סברא הוא לאסור משום דלא צריך רק להמתין מעט שיעבור ט' באב אבל באבלות שרי להקל שערו בתכפוהו אבליו. משמע הכא בתוך ל' יום מותר לכבס וא"ת הא אמרינן אבל אסור לכבס כסותו במים וי"ל התם מיירי תוך שבעה אבל לאחר שבעה שרי ועתה אף גיהוץ שלנו שרי דגיהוץ שלנו ככיבוס שלהם דהכי אמרינן התם וא"ת הא אמרינן דא"ר שמעון בן אלעזר לא אסרו אלא לכלים חדשים וגם קאמר התם אביי נפק בחומרתא סומקתי ורבא נפק בגידא דסרבלא משמע דגיהוץ בבבל לא שרי וי"ל דהתם מיירי שהיו שם הכלים מגוהצים מארץ ישראל א"נ יכול להיות שיש מקומות בבבל שיש בהם אומנים כמו בארץ ישראל ועתה יש לנו לאסור כל שלשים יום דאמרינן בתוספתא כל שלשים לתכבוסת וא"כ נהי נמי דגיהוץ שלנו ככיבוס שלהם מ"מ אסור דהא אף כיבוס שלהם אסור ועתה יש להזהר בכיבוס שלנו דהוי לבן ביותר והוי כגיהוץ ואסור ככיבוס שלהם ולכן יש להחמיר ולתת חלוק לבן שלו לחברו ללבשו טרם ילבשנו וכן נהגו העולם:

לישא וליתן ר"ל משא ומתן של שמחה דומיא דלבנות ולנטוע דמפרש התם כגון אבורנקי של מלכים:

וקודם דקודם נמי ק"ו ומה במקום שאסור לישא וליתן דהיינו קודם דקודם מותר ליארס וא"ת וליפרך מה לקודם דקודם שמותר לספר תאמר באבלות שאסור לספר וי"ל דלמסקנא ניחא ח) דאבלות ישנה מתחלה ועד סוף אבל אין להקשות דלשתרי תספורת

כל ל' יום מק"ו דקודם דקודם שאסור לישא וליתן ומותר לספר ל' יום של אבלות כו' אינו דין שמותר לספר דזה אינו יכול להיות דהא ילפינן פרע פרע מנזיר לאסור כל ל' יום ואם תאמר ותספורת תיאסר בקודם דקודם בק"ו דאבלות שמותר לישא וליתן ואסור לספר וכן נמי משא ומתן לתסר כל שלשים יום של אבלות מק"ו מקודם דקודם דמותר בתספורת ואסור לישא וליתן וגם בזה יש לומר דלמסקנא ניחא הכל:

דף מד.

כי איכא תרתי לא תתקיים מצות יבום. וא"ת איך אפשר לומר כן הלא אמרינן בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים אם כן הרי מצינו יבום אף בשני בתים שמייבם האחת וי"ל דנימא הכא בית אחד הוא בונה פירוש כי ליכא אלא בית א' אז הוא בונה אבל אינו בונה כלל בשיש שני בתים:

א) [ועוד י"ל] כגון שגירש הערוה ולמ"ד נשואין הראשונים מפילין דאסורה לשמעון ומותרת ללוי:

אלא אי אמרת לא איירי בה מאי ומודים. ואע"ג דבפרק האשה שנפלו (דף ע"ח) קאמר ומודים אף על גב דלא איירי בה שאני הכא כיון דלא אשמעינן שום חדוש לא הו"ל למתני ומודים הואיל ולא איירי בה אבל התם אשמעינן חדוש:

בית חלוץ הנעל הכתוב קראו ביתו. וא"כ לא סבר כמו ההיא דלעיל (דף מ"א) דמגיה המשנה דאימא אבל המגרש ושפיר גרסינן במתני' וכן וניתני בכלהו באחות חלוצה ובאחות גרושתו (פסולה) דהרי זו פטורה:

הכתוב קראו ביתו. וא"כ לרבי עקיבא אם בא עליה כהן חייב מן התורה וגם נפקא לן מואשה לרבות חלוצה והא א) דקאמרינן באלו הן הלוקין וקחשיב גרושה וחלוצה לכהן הדיוט היינו כר"ע דלרבנן לא לקי אחלוצה דקרא ב) דהא דכתיב ואשה לא הוי אלא אסמכתא בעלמא אי נמי שפיר אתיא אליבא דרבנן ואגב גרושה נקט חלוצה א"נ בחלוצה נפרש דלוקין ר"ל מדרבנן מכת מרדות:

דף מד:

הכל מודים במחזיר גרושתו. צ"ע אמאי נקט מחזיר גרושתו טפי מאינך חייבי לאוין נראה משום דס"ד דאין הולד פגום משום דכתיב היא תועבה דמשמע ואין בניה תועבין קמ"ל דהולד פגום ונימא דהיא תועבה אבל אין צרתה תועבה:

היא פסולה וולדה פסול נראה היא פסולה לתרומה אע"ג דבעינן זר אצלה מעיקרא כיון דר' עקיבא אומר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין אמרינן כיון שבעלה עשאה זונה אע"ג דבעינן זר אצלה מעיקרא כיון שאין קדושין תופסין א"כ הוי כמו חייבי כריתות וחייבי כריתות הוי כמו זר אצלה מעיקרא אבל י"מ היא פסולה לכהן ולא נהירא דהא מקודם לכן איפסילא ליה משום גרושה וי"ל דר"ל לכהונה וקאי אקרובי חלוצתו וכן פר"ח:
היא כשרה. פר"ח ז"ל דלא קאי אמחזיר גרושתו דנהי נמי דולדה כשר משום דכתיב היא תועבה ואין בניה תועבין מ"מ איהי אפסלא מתרומה דבי נשא ובירושלמי מפרש כן ולא עת עתה להאריך:
א) ושמעתי מתרצים כי רבי עקיבא מפיק מקרא דהיא תועבה למימר ואין צרת סוטה תועבה ובהא שפיר איצטריך דליכא למימר דלא שייך בה צרה דהא מקודם ששטתה היתה זאת צרתה כי קדושי הסוטה היו טובים בתחלה וא"ת ולמה לי קרא דכי תהיה אלמנה וגרושה דעובד כוכבים ועבד פסלי אשה בביאתן הא ידעת ליה שפיר מלאיש זר אליבא דר"ע דס"ל דאין קדושין תופסין וכיון דאין קדושין תופסין הולד ממזר והשתא ממזר הוי מפסיל בביאתו מבעיא דהא עובד כוכבים ועבד חייבי לאוין נינהו וזר מעיקרא נינהו וי"ל דס"ד הואיל ולא תפסי בה קדושי כלל דלא פסלי אשה בביאתן להכי אצטריך קרא דובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה:
ב) גם בפרק כשם משמע כן דקאמר תרומה נמי עשה בה ספק זונה כזונה אלמא דזונה אסורה מלאכול בתרומה וקשה ומנלן דזונה פסולה מלאכול בתרומה אי משום דפסולה לכהונה הלא גרושה פסולה לכהונה ואינה פסולה לתרומה וי"ל דזונה פסולה לתרומה משום דכתיב זונה וחללה אתקש זונה לחללה וחללה פשיטא לן דפסולה לתרומה וקשה דאמרינן לקמן ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות ומאי קאמר הא מזונה נפקא דכיון דבעלוה חייבי כריתות עשאוה זונה וזונה פסולה לתרומה לכן נראה דלא ידעינן דזונה פסולה לתרומה אלא מדאמרינן לקמן כיון שנבעלה לפסול לה פסלה מקרא דמייתי לקמן כי תהיה והכי פירושא ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות דוקא דלא מצינן למימר הא ידעינן שפיר למ"ד יש ממזר מחייבי כריתות כיון דממזר הוי כ"ש דמפסיל בביאתו א) הא משום הכי לא שמעינן פיסול דתרומה דלא ידעינן פיסול דתרומה מפיסול ביאה כלל ומשני אמר קרא כי תהיה בהנך דאית בהו הויה דהיינו חייבי לאוין דתפסי בהו קדושי מעתה דשמעינן בחייבי לאוין כ"ש בחייבי כריתות דיש מביאתו ממזר וגם לר' יהושע דאמר אין ממזר מחייבי כריתות מ"מ שמעינן דפסלה לתרומה מכ"ש דחייבי לאוין דפסלי לה לקמן:

דף מה.

מאן הכל מודים שמעון התימני. וא"ת אמאי לא קאמר מאן הכל מודים דר' יהושע דאע"ג דאמר ר' יהושע אין ממזר מחייבי כריתות ה"מ חייבי כריתות דתפסי בהו קדושי אבל עובד כוכבים ועבד לא וי"ל דפשיטא דר' יהושע סבר דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות ואע"ג דסבר דאין ממזר מהם מ"מ לא תפסי בהו קדושי ולא ס"ל הא תליא בהא וכן משמע בריש מכילתין ט"ו נשים פוטרות צרותיהן מחליצה ומיבום וקחשיב חייבי כריתות ואי קדושין תופסין בהן לר' יהושע א"כ בני חליצה נינהו כמו חייבי לאוין לרבנן דאמרי חולצות ולא מתייבמות באיסור קדושה וכאינך חייבי לאוין ואין סברא לומר דפליג רבי יהושע על מתני' דלעיל דהא אמרינן לעיל דבפלוגתא לא קא מיירי ועוד דאמרינן בפרק ארבע מיתות חייבי כריתות מי איכא למ"ד דתפסי בהו קדושי משמע דליכא מאן דפליג וגם משמע כן מהא דאמרינן בכל דוכתא אין קדושין תופסין באחותו והיא חייבי כריתות וליכא מאן דפליג וא"כ משמע דר' יהושע לא סבר הא תליא בהא וקשה דאמרינן פ"ק דתמורה גבי כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ופריך מאלמנה לכה"ג ומשני שאני התם דאמר קרא לא יקח [ולא יחלל] חללין הוא עושה ממזרים אינו עושה ולהכי תפשי בהו קדושין משמע דהא תליא בהא וגם הכא קאמר תלמודא לר"ש התימני הא תליא בהא דקאמר דקאמר אבל עובד כוכבים ועבד דלא תפשי בהו קדושי הולד ממזר וצ"ל דלר"ש התימני וגם לר' עקיבא הא תליא בהא אבל לרבי יהושע לא אמרינן הא תליא בהא וכן מפורש בקדושין:

מיתיבי עובד כוכבים ועבד וכו' ר' [שמעון בן] יהודה אמר אין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש (מיתה) [כרת] א) וכמו האי קאמר ר' שמעון התימני דאין ממזר אלא מחייבי מיתות וכו' וכמו דהך דר"ל דאין ממזר אלא מחייבי כריתות סבר דעובד כוכבים ועבד הבא וכו' הולד כשר דהכי משמע דפליג את"ק דלעיל מיניה כמו כן יש לנו לומר לרבי שמעון התימני:

דף מה:

זיל גלי או נסיב בת מינך. וא"ת ומה מועיל לו זה הא אמרינן כשאומר אני כהן אינו נאמן להשיאו אשה וע"ק התם אמאי אינו נאמן להשיאו אשה הא אמרינן כל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות וי"ל דהתם מיירי להשיאו אשה מיוחסת מד' אמהות וזה אינו כן דזה לא מצי להיות בנו כהן דחיישינן ליה משום חללות ובתו פסולה מספק היא דשמא חלל הוא ובת חלל פסולה לכהונה. עי"מ דהתם מיירי בדנפק עליה קלא

דבן גרושה ולהכי אמרי' דאינו נאמן להשיאו אשה ולהכי קאמר זיל איטמר דלא ליפוק עליה קלא ודוחק וז"ל מורי דלעולם נימא דהא דקאמר אינו נאמן להשיאו אשה ר"ל אף ישראלית אף להנשא בתו לישראל ומיירי בדנפק עליה קלא דממזרות וא"נ נוכל לומר דפליגא:

מקרב אחיך קרינא ביה. קשה לפ"ה דפי' לקמן (ק"ב.) עלה דגר דן את חברו דבר תורה דר"ל דוקא דיני נפשות אבל דיני ממונות דן אפילו ישראל וקשה דהכא משמע דדוקא אמו מישראל מצי לדון אבל אי לאו הכי לא דן ובדיני ממונות איירינן הכא דדיני נפשות ליכא בזמן הזה וצ"ל דאף בדיני ממונות דן חבירו דוקא:

א) וקשה לקמן פ' מצות חליצה רב יהודה דאדבריה לר' שמואל בר יהודה והוא היה גר [להיות דיין] בחליצה והדר תניתוה בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים ולפר"ח דפי' דאף בדיני ממונות לא מצי דיין אפילו ישראל איך היה טועה ר' יהודה להוליכו שם להכשירו לחליצה מי גרע מדיני ממונות ובשלמא לפ"ה ניחא דעלה על דעתו להכשירו לחליצה כמו בשאר דיני ממונות דדן אפי' לישראל ולהכי קאמר תלמודא תניתוה דגלי קרא דפסול בחליצה אבל לפר"ת קשה ונראה לומר דגר פסול לדון ישראל בדיני ממונות בדבר שצריך כפיה וא"כ ניחא דהכא מיירי במילי דכפיה וכן משמע [דמנייה] בפורסי דבבל דמשמע לכפות העולם ובהא בעי' דוקא משום דאמו מישראל אבל בלא כפיה מצי למידן ישראל ומש"ה ניחא ההיא דלקמן דס"ד לעשות מצות חליצה כמו מלתא דלית ביה כפיה ולהכי ס"ד להכשירו עד דמייתי קרא דפסול גם בחליצה ובסנהדרין פי' לפי' ר"ת מאי האי דגביה כל הכשר לדון כשר להעיד ויש כשר להעיד ואינו כשר לדון ואמר ר' יוחנן לאתויי סומא בא' מעיניו ואמאי לא קאמר לאתויי גר כיון דלא מצי לדון ישראל וי"ל דלא פסיקא ליה משום דחבירו מיהו מצי לדון:

לשם אנתא פ"ה לטבילת נדות ולא לשם יהדות ומהניא כדאמרינן לקמן מי לא טבלה לנדותה ולכן רצה להכשיר בה ובברתה י"מ לשם אנתא לשם אישות ולא לשם יהדות רק כי היה חפץ בה והיא חפצה בו והכשיר בה ובברתה משום טבילות שעשתה אחרי כן לנדותה דמשום הטבילה שעשתה לשם אישות לא מהניא כדמשמע לעיל ולא נהירא דהא מסקינן הלכה כולם גרים וא"כ הטבילה לשם אישות מהניא ואם לא מהניא משום דלא נתכוונה לשם יהדות כלל א"כ מה אהנו הטבילות של נדות שטבלה אחרי כן אחרי שלא נתכוונה לשם יהדות [ולכן נראה עיקר] כפי' קמא:

ב) וצ"ל דהכי מיירי כשקבלה כבר המצות והודיעוה מצות קלות וחמורות דאל"ה לא סגי בטבילת נדותן:

דף מו.

הקדש חמץ ושחרור מפקיעים וכו'. פירשתי פרק כל שעה בפסחים. וא"ת מאי קא מדמה האי דהכא להאי דשחרור מפקיע מידי שעבוד הא לא דמי דהתם מיירי כשהרב עצמו משחרר עבדו. אבל הכא מיירי שהוא משחרר עצמו כשטובל לשם בן חורין. וי"ל דמ"מ מדמי שפיר דהכא נמי כיון שטבל אפקע ליה שם עבדות ולא איתא לרב אלא מעשה ידיו דהא עובד כוכבים גופיה לא קני והעבד יכתוב לו שטר על חצי דמיו ולא יהיה לרב כלום צד עבדות עליו:

לעיל מי לא לא טבלה לנדותה. וא"ת הלא טבילתה בלילה וגר צריך לטבול ביום דמשפט כתיב ביה. וי"ל דאיכא טבילת נדות דהוי שפיר ביום כגון טבילה שלא בזמנה:

ומשתעבד בהו עבידתא ל"ג יתירתא רק בבבא מציעא גבי רבית ואי גרסינן ליה הכא יש ליישבו משום דאז מוכחא מלת' שגופם קנוי לעבדים:

דף מו:

א) וי"ל דהתם היינו טעמא משום דמלקות תחת מיתה עומדת ולכך אין משלשין בו כמו במיתה וילפינן מינה אע"ג דלא אפשר:

ב) עוד פירש רבינו נתנאל דודאי ר' עקיבא פליג עלייהו וקמפלגי בגר שבא להתגייר בזמן הזה דר' אליעזר סבר דהוי גר שהרי כשאכלו בפסח אבותינו עדיין לא טבלו ומ"מ נפקו מתורת ערל מדאכלו בפסח א"כ מל ולא טבל הוי גר ור' יהושע סבר דלא הוי גר שהרי טבלו במתן תורה וכיון שנצטוו לטבול לא הוי גר אם לא טבל. ור' עקיבא סבר דמדאכלו בפסח טבלו דאל"ה הוו אסורים בו כדמרבינן מקרא מל ולא טבל שאינו אוכל וכו'. ובזה ניחא מ"ש לקמן בסמוך:

טבל ולא מל כ"ע לא פליגי. ותימה אמאי קאמר לעיל טבל ולא מל ר' יהושע אומר וכו' דמשמע מהאי לישנא דפליגי בטבל ולא מל הול"ל על מלתיה דת"ק ר' יהושע אומר אינו גר ואין עוד וי"ל דניחא לי' להזכיר מילה בלא טבילה וטבילה בלא מילה משום דרבנן פליגי על הכל ואמרי דמצריכינן מילה וטבילה:

ויקח משה את הדם ויזרוק על העם וגמירי דאין הזאה בלא טבילה. פי' דהיינו הזאה דקודם מתן תורה שעדיין לא הוו יודעין שמזין ממי חטאת והזו מן הדם על העם. ואליבא דר' אליעזר נימא דהאי קרא אינו ר"ל הזאה. ופי' הפסוק כמו דמתרגמי' וזרק על מדבחא לכפרא על עמא וא"כ אינו ר"ל שהזה על העם כי אם על המזבח לכפר על העם וזה הדוחק אין צ"ל לפי' רבינו נתנאל:

ורבי יהושע טבילה באמהות מנא ליה. תימה לימא מויזרוק משה את הדם על העם וגמירי דאין הזאה בלא טבילה ונשים בכלל. וי"ל דפסיקא ליה דעם לא אקרו נשים. עוי"ל דלשיטת רבינו נתנאל ניחא דהכי פריך טבילה באמהות מנא ליה כלומר בשעה שאכלו הפסח מנא ליה שהאמהות עשו טבילה דמסברא כל העם אכלו פסח בין אנשים בין נשים דא"ל דטבלו מדכתיב ויזרוק שהרי אותו הפסוק במתן תורה כתיב אבל בפסח היכי אכלו עדיין כיון שלא טבלו הא אינו גר עד שיטבול. וכיון דבאמהות לא שייכא בהו מילה מהיכא נפקו מתורת ערל דבשלמא באבות אע"ג דלא טבלו עד מתן תורה מ"מ כיון שמלו נפקו מתורת ערל כדי לאכול פסח אע"ג שלא היו יהודים גמורים עד שטבלו כדמשמע ליה לר' יהושע:

ג) וה"ה דהוה מצי למפרך לר' אליעזר גופיה מיהו פריך לר' יהושע מפני שהזכיר בהדיא שכן מצינו באמהות שטבלו ולא מלו:

רבי יוסי אומר אין מטבילין. פירוש דשמא ערבי מהול הוא ולא היתה מילה לשמה וצריך להטיף ממנו דם ברית. ותימה דמשמע דהלכה כן דהכי איתא במסקנא דהלכה כר' יוסי ובשבת משמע דגר שנתגייר כשהוא מהול ב"ה אומרים א"צ להטיף ממנו דם ברית גבי לא נחלקו על קטן כשהוא מהול וכו' וקיי"ל דהלכה כב"ה לכן נראה דודאי אין צריך. וטעמא דר' יוסי משום דבעי טבילה עם מילה וזה שמא לא מל לשמה אבל נתגייר כשהוא מהול מודה דא"צ להטיף ממנו דם ברית דהכא גרע משום דמל שלא לשמה מנולד מהול דהוי סתמא דלא עבד ולא מידי לכן נראה דגר [שנתגייר כשהוא מהול] אין צריך להטיף כדאמרי ב"ה בשבת וקטן שנולד מהול צריך להטיף כדקאמר התם לא נחלקו שצריך להטיף בנולד מהול:

ד) וצריך ליתן טעם לפ' ההלכות גדולות דדוקא גר כשבא לתורת יהדות אין לו ליכנס תחת כנפי השכינה כשנתגייר מהול אם לא בהטפת דם. אבל קטן שלא הוחזק בערלות לא צריך ודוחק הוא. אכן יש טעם ברור דמן הדין היו שניהם גר וקטן צריכין הטפת דם ברית אלא בקטן א"צ להטיף דדרשינן מדכתיב ערלתו וכיון שנולד מהול לא הוי ערלה וא"צ להטיף ודוקא בקטן דגלי קרא גלי אבל בגר דלא גלי לא גלי:

לפיכך מטבילין גר בשבת. פי' היכא שמל בפנינו מטבילין לפי שהטבילה אינה עיקר תיקון:

לפיכך אין מטבילין. תימה דאמרינן כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בשבת בין ביוה"כ. י"ל דלא דמי דהתם לא הוי תיקון גדול כמו הכא שבא על ידי כן לתורת יהדות:

דף מז:

קמ"ל דר' יוסי תרתי בעי. משמע הכא דר' יוסי בעי מילה לשמה ותימה דבפרק אין מעמידין משמע דקאמר ר' יוסי והיכן מצינו מילה לשמה אלא מל והולך עד שתצא שתצא נפשו גבי ימול עובד כוכבים ואל ימול כותי לפי שהוא מל לשם הר גריזים וי"ל דהתם עדיף טפי לפי שהישראל עומד ע"ג של כותי:

א) עי"מ מק"ו דכתיב יכבס בגדיו כ"ש היא עצמה שצריכה טבילה וי"מ דכתיב ומזה מי הנדה מכאן לנדה שצריכה מים:

ב) עי"מ לפי שהקב"ה מעניש אותנו על ידם כשמטיבים מעשיהם ואומר כי הוא רואה שאין אנו נזהרים במצות כמותם אע"פ שאינם מזרע כשר כמונו:

ומודיעין אותן עון לקט שכחה ופאה מפני שאנו חוששין פן יראו העניים באים בשדותיהם ללקוט לקט שכחה ופאה ויהרגו אותם כמו שהם עושים בדיניהם מפני שבן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון שאזהרה שלהם זו היא מיתתן ולא קרינן בהו והשיב את הגזלה ונהרגין בלא התראה דבן נח א"צ התראה. י"מ מודיעין אותן עון לקט מפני שמקפידים על ממון מועט וחיישינן שמא יחזרו לסורן ומהשתא מודיעין אותו לו שיניח ואל יקפיד ואי פריש מהשתא נפרוש לפי שיהיה עינו צרה. וזה הפי' נראה אבל פירוש קמא לא נהירא דא"כ דלא חיישינן אלא שמא יהרוגו בדיניהם העניים. מה לנו להודיעם עון לקט שכחה ופאה נאמר להם הזהרו שלא תהרגו עניים כשיבואו ללקוט בשדותיכם כי דינם בזה אבל השתא ניחא עון לקט וכו':

דף מח.

א) והא דלא משני תלמודא התם דבשאר אברים שרי לגמרי בתער והא דקאמר העברת שער אינה אלא מד"ס דמשמע דהא מדברי סופרים מיהא איתא מיירי בבית השחי ובבית הערוה. והא דקאמר המעביר בית השחי ובית הערוה ה"ז לוקה ר"ל מכת מרדות מדרבנן. כדמשני תלמודא התם גבי ר' יוחנן דאמר המעביר בית השחי ובית הערוה ה"ז לוקה. ופריך מהא דהעברת שער אינה אלא מד"ס. ומשני מאי לוקה מכת מרדות מדרבנן. וי"ל משום דס"ל דהעברת שער מיירי בכל אברים מדלא מפרש בית השחי ובית הערוה כמו דמפרש גבי המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה:

דף מח:

א) נראה לומר דירח דקרא ר"ל מלא משום שאין חדשה של לבנה פחותה מכ"ט י"ב תשצ"ג וכיון שנכנס ביום שלשים מקצת היום ככולו והוי משלשים. אבל חדש דלשון חכמים הוי שפיר מכ"ט יום:

זה גר תושב ולא הספיק למולו בין השמשות. פי' ומן שבת ראשון קאמר דאילו מן שבת שני פשיטא דכיון שהיה לו שהות למולו ולא מל לא ישבות. אכן משמע דהשתא ישבות ואם ירצה לחייב עצמו משביתת שבת הרשות בידו. ותימה דאמרינן עובד כוכבים ששבת חייב וי"ל דזה כיון דדעתו להתגייר מצי לשבות. וא"נ דאף כי אינו מצווה על שבת מ"מ אנחנו מצווים שלא לחלל שבת על ידינו לצוות לו ישראל לעשות מלאכתו:

ה"מ היכא דלא פסקא למלתיה. פ"ה דוקא כי לא אמר מתחלה שימול עצמו אין מקיימין אבל היכא דפסקא למלתיה שאמר מתחלה שהוא רוצה למול ואח"כ חזר בו מגלגלין עמו אולי יתרצה למול כמקודם. י"מ היכא דלא פסקא למלתיה שלא פי' שום דבר אז מקיימים אבל פסקא פירוש פסק הקונה עמו שאם רוצה למול יגלגל עמו ואם לא ימול ימכרנו לעובד כוכבים פסקא ומגלגל עמו דהוי גביה כשכיר בעלמא. וקשה דלקמן משמע דהיכא דאמר שאינו רוצה למול מקיימין א) הכא נמי היינו רב פפא אבל היכא דאתני אתני וכ"מ ה"מ היכא דלא פסקא שלא אמר איני רוצה למול אז אין מקיימין ומלין אותו מיד דשהויי מצוה לא משהינן אבל היכא דפסקא שאינו רוצה למול ב) א"נ אינו עם הישראל רק כשכיר יום מקיימין ומגלגלין עמו אולי יתרצה למול וקשה לי דלמה שינה לשונו. ונראה כפ"ה אך לא אסיק אדעתיה דהיכא דאתני אתני עד דשמעיה להההיא דשלח רבין:

גר שנתגייר כקטן שנולד דמי. ואינו נענש על אשר עשה בגיותו ובדיני שמים איירי נמי הכא. אבל בדיני אדם אמרינן בן נח שברך את השם בגיותו ונתגייר היה נהרג. וכמו כן אינו אסור בקרובות מטעם הזה דכקטן שנולד דמי רק היכא דשייך שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה:

שאין עושין מאהבה אלא מיראה. משמע היכא דמיראה אינו טוב ובמגילה (כ"ה) משמע דאף מאהבה אינו טוב דקאמר דלמא אתי למעבד מאהבה ומיראה. וגם (בסמוך) [בסוטה (כ"ב)] נמי משמע דמאהבה נמי אינו טוב (דקאמר חשיב) [דקחשיב ליה] גבי ז' פרושין הם וכולן כגנא. ובסוף כשם משמע דאף מיראה קא חשיב דקאמר תרווייהו צדיקי גמורי נינהו מר מאהבה ומר מיראה משמע מהתם דאף מיראה צדיק הוא. ונראה לפרש דדוקא

מאהבת המקום ומיראת המקום הוו צדיקי אבל מיראת העונש ומאהבת השכר לאו צדיקי נינהו והכא ר"ל שאין עושין מאהבת המקום אלא מיראת העונש והמבין יבין:

דף מט.

ועוד א) ועוד ראיה דאמר רב נחמן (בקדושין ע"ו) גבי כותי ממזר מאחותו וממזר מאשת איש נתערבו בהם משמע שיש ממזר מאחותו דהוי חייבי כריתות ויש לדחות דהתם קאי אליבא דר' אלעזר ולר' אלעזר אין ראיה דהא ודאי איהו סבר דיש ממזר מחייבי כריתות כדאמרי' לעיל א"ר אלעזר אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת:

דף מט:

א) והקשה הר' נתנאל כיון דנפקא לן מחזיר סוטתו מלא יוכל בעלה הראשון וכו' ואמרינן הכא דהולד כשר א"כ מאי טעמא דרבי עקיבא דאמר במחזיר גרושתו הולד ממזר. בשלמא לפ"ה ניחא דנימא דקרא דלא יוכל לא איירי כלל במחזיר סוטתו [אלא] במקיים סוטתו אייריגן הכא דאית בה ראיה דאין הולד ממזר מטעם דלא פקעי קדושי ואפי' החזירה אין הולד ממזר לר"ע נמי כיון דאנתק לאו דלא יוכל לגבי מקיים סוטתו דהא אית בה הויה משום דלא פקעי קדושי מעתה נאמר הואיל ואשתראי הלאו אישתרי ואפילו החזירה לא יהיה הולד ממזר אבל במחזיר גרושתו יהא הולד ממזר אבל לפי הר"י דמקרא דלא יוכל שמעי' דאית הויה במחזיר סוטתו ואין הולד ממזר מאי שנא מחזיר גרושתו ממחזיר סוטתו. הא כולהו נפקי מחד קרא מלא יוכל וכו' וכתיב בתר כן הויה להיות לו לאשה. וי"ל דר"ע יתרץ שאני מחזיר גרושתו דכתיב בגופה תועבה אבל בסוטה לא. ואומר ראש"י כי מזה נוכל לתרץ קושיא דלעיל דפריך לעיל לר' עקיבא למאי איצטריך היא תועבה וכו' וצ"ע לעיל. והשתא נוכל לומר דשפיר איצטריך היא תועבה להיא גופה למימר דלא תפסי בה קדושי. דאי לא כתיב בגופה תועבה ה"א דתפסי בה קדושי ולא הוי הולד ממזר כמו בסוטה דכולהו מחד קרא נפקי דכתיב להיות וכו' א"כ תפסי בהו קדושי דקרא דלהיות קאי נמי אמחזיר גרושה עם סוטה וכו' [קמ"ל קרא דתועבה] כ"נ לראש"י:

דף נ.

א) ואע"ג דגבי יבמה איכא למידק באחותה אין באמה לא כדדייקי' בפ"ב. ר' יוסף לית ליה ההוא דיוקא דקסבר אין זיקה אבל בבא דאשתו צריכה שלא תדרוש כל שבחייה לדרשא אחריתא כדבעיא למדרשיה בפ"ק [דף ח ע"ב] ונשאת לאחר נמי אצטריך דלא תימא כי לא מתה נמי כיון שנשאת לאחר כמתה דמיא. מאחר דאסור להחזיר גרושתו משנשאת והוה אמינא דשרי באחותה:

דף נ:

ומדגט לא מהני חליצה נמי לא מהניא. ואם תאמר והלא כתיבא בקרא בהדיא חליצה וי"ל שיאמרו דצריך חליצה עם גט דשאר נשים ויצטרן ביבמה גט וחליצה אבל אין לומר דבאשה בעלמא נמי תועיל חליצה דאי חליצה לא מהניא יאמרו דגט נמי לא מהניא והא דכתב בהדיא גט נאמר דהיינו עם חליצה כמו דאמרינן בחליצה שביבמה. וי"ל דדוקא ביבמה שייך שפיר גט וחליצה אבל בשאר נשים לא שייך קריאה כמו ביבמה ולא שייך בהו חליצה כלל ולא אתי למטעי שלא יועיל גט בשאר נשים:

דף נא.

עדיפא ממאמר. אין להקשות ומאי עדיפותא הוא הלא כמו כן יש גט אחר מאמר אע"ג דלא עדיף ממאמר אלא דכוותיה די"ל שאני גט ומאמר דזה דוחה וזה קונה אבל הכא הכי פירושא עדיפא ממאמר דמאמר אחר מאמר לא מהני דלא עדיף מאמר בתרא ממאמר קמא ואינו יכול לתפוס במה שתפס מאמר ראשון. וביאה פסולה אע"פ שאינה יכולה לתפוס מסברא רק בצד שתפס המאמר שלפניה שהרי כיון דתרווייהו לקנות סברא הוא דההוא צד דחזי למאמר חזי לביאה ואפ"ה מהניא אחר מאמר ותופסת באותו צד עצמו א"כ אלימא היא ממאמר וגריעא ממאמר דאילו מאמר אחר הגט קני לכולא שיורא דגט שאין מאמר מועיל אחריו דכי אמרי' במתני' אין מאמר אחר מאמר ר"ל בין לאחר מאמר כשר בין לאחר מאמר פסול מדלא מפליג בין כשר לפסול כמו גבי ביאה וחליצה. ואילו ביאה לא קניא ליה לכולא שיורא דגט שהרי מאמר מועיל אחריה ואם הוה קני לכולא שיורא דגט כמו מאמר לא היה מועיל מאמר אחריה שאין מאמר יכול לתפוס הצד שהביאה תפסה:

הא אמר שמואל חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה. פ"ה דדוקא לר"ג קא פריך דאמר חולץ לראשונה ומפטרא אידך אבל לרבנן לא פריך אע"ג וכו' ותימה דלעיל משמע דאף

בפסולות קאמר שמואל דבחדא לא מפטרא אידך גבי התחיל באחיות לא יגמרו בצרות וצ"ל דה"ה דהוי מצי למפרך לרבנן אכן פריך בהדיא לר"ג דפטר שניה דמציא לחלוץ חליצה כשרה בחליצה ראשונה שהיא פסולה:

דף נא:

לימא תהוי תיובתא דרבה בר רב הונא דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין. וא"ת ואמאי לא פריך מיבם א' ושתי יבמות דאמרו חכמים (חלצה) [דחולץ] לאחת מהם ואמאי הלא יש לנו לומר צריכה לחזור על כל הבית כמו על כל האחין. וי"ל דניחא ליה לאותוביה שפיר בהדיא מחיזור דאחין לחיזור דאחין:

א) ונראה א) דקאמר והא ביאה פסולה וכו' דפריך מכח שאין לנו לומר שמועיל ביאה יותר ממאמר לשום תנא שהרי ר"ג סבר אין מאמר אחר מאמר ואפ"ה מהני מאמר וביאה אחר ביאה פסולה כדפרישית בריש פרקין וכן לרבנן לא גרע מאמר מביאה פסולה ושוין הם דיש מאמר אחר מאמר וכן יש ביאה אחר ביאה פסולה וא"כ אין לנו לומר לר' נחמיה שתועיל לביאה פסולה יותר ממאמר וקאמר דאין מאמר אחר ביאה פסולה וא"כ כמו כן אין מאמר אחר מאמר. ולא נהירא שהרי סברא גדולה יש לחלק דהא ביאה פסולה דיש ב) אומרים לר"ג ולרבנן היינו משום דאיכא למגזר כדמפרש תלמודא בריש פרקין ור' נחמיה לא ס"ל משום דביאה וחליצה הוו מדאורייתא ומידע ידע:

ב) גם נ"ל דטעמא רבא איכא דאין לטעות למבעל אחר ביאה דאדרבה סברי כ"ע דחשיבות דביאה היא ואפילו פסולה אין אחריה כלום וכ"ש דביאה כשרה ואין לה שיור דאין אחריה כלום ולא אתי למבעל אחר ביאה. ורבנן לית להו האי טעמא דקסברי דכיון שתקנו חכמים גט ומאמר לחודייהו ביבמה דלא ליתי למיבעל אחר ביאה. כמו כן תקנו דביאה פסולה יש אחריה דלא ליתו למטעי בביאה אחר ביאה והמוסיף יוסיף:

דף נב.

ועל דמצער שליחא דרבנן. לאו שליחא ממש אלא צורבא מרבנן ולאו מצער דוקא אלא מחרף כדאמרי' בעשרה יוחסין גבי רבי יהודה דקריא ליה ההוא גברא [יהודה בר] שויסקאל:

דף נב:

א) א"נ שאני הכא שלא רצה שיחול הגט עד לאחר שכנסה שהרי אמר לכשאכנסנה אגרשנה וא"כ לא הוי גט ישן שהרי כ"ע ידעי דלא חייל עד לבסוף אחרי שכנסה וליכא למימר גיטה קודם לבנה:

ב) וא"ת וכי גרע מגט שהיבם נותן קודם עשיית מאמר דאם נתן גט פסלה על האחין וה"ה לכהונה וי"ל אין שנא ושנא כיון שאינו נותן השתא כי אם לאחר שכנסה:

נתן גט לזיקתו ולא למאמרו או למאמרו [ולא לזיקתו] מהו שתפסל עליו בכך מאמר עילויה זיקה רמי פי' כשעשה מאמר נדבק עם הזיקה ונתוסף עליה ואין גט מועיל לזה בלא זה דכיון שכתב בתוך הגט שלא עשאו אלא לא' מהם הוי ליה כמגרש חצי אשה ולא כלום הוא ומותרת לו או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ומהני.

א) והיכא דכתב גט לזיקתו ולא למאמרו אסורה עליו דפקעה זיקה וקיימא בלא יבנה.

ואי (קמא) כתב למאמרו ולא לזיקתו אסורה לו ומותרת לאחיו דמאמר דעבד שקליה ופשה ליה זיקה כדמעיקרא אבל לו אסורה דמחלפא בבעלת הגט ולהכי קאמר הכא דהוי דומיא דרבא דקאמר נתן גט למאמרו הותרה צרתה דמאי דעבד שקליה אבל היא אסורה דמחלפא בבעלת הגט הכא נמי אמרינן מאי דעביד שקליה לגבי אחיו אבל לדידיה אסורה דמיחלפא בבעלת הגט. ולא נהירא דאדרבה דאם תאסרנה עליו כ"ש וכ"ש על האחין דהא לגבי דידיה אפילו נתן גט להפקיע זיקה ומאמר ליכא כי אם לאו כיון שלא בנה שוב לא יבנה ואפ"ה אסרתה לה עליה כ"ש לגבי אחין שהיא בכרת אליבא דר"ש בן (לקוניא) [לקיש] בפ"ק. ולא דמי להההיא דלעיל דצרת זיקת שני יבמין דהתם דין הוא שמותרת הצרה דהא לא נאסרה אלא מטעם האחרת שעשה בה בעלה מאמר וכשנתן גט פקע ליה למאמרו וזו שלא עשה בה מידי מותרת לאחין אבל היא אסורה על כולן דמחלפא בבעלת הגט. אבל הכא דליכא אלא חדא שקידש תחלה במאמרו ואח"כ נתן גט אי שרית לה באחיו משום דמאי דעבד שקליה כ"ש לדידיה ואי אסרי' לה עליה משום דמחלפא כ"ש על האחין. וא"כ צ"ל דכי אמרינן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי כשכתב גט למאמרו ולא לזיקתו אסורה בין לו בין לאחיו ומייתי ראיה מסוף דברי [רבא] דאמר נתן גט למאמרו הותרה צרתה אבל היא אסורה משום דמחלפא בבעלת הגט ור"ל לאסרה על האחין:

מנין לנותן גט ליבמתו שנאסרה עליו עולמית שנאמר לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה לו לאשה. ומוכח מדקאמר לא יוכל בעלה לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה

ויש לך אחרת אע"ג דלא הוטמאה אסורה ואיזו זו מגרש יבמתו דכיון ששלחה שוב אינה חוזרת:
וכסבור שלו הן דלא קני. וקשה דמשמע הכא דלקניה בעינן כוונה ובב"ק [כ"ט ע"ב] אמרינן לוקמה בלמעלה משלשה ובשלא מתכוין וי"ל דהתם בקנין מטלטלין א"צ כוונה דלא אלים חזקת הבעלים עליהם דהם נכסים שאין להם אחריות ונקנים בקל. אבל בקרקע [אלים] חזקת הבעלים וצריך כוונה לקנותה קודם שתצא מרשות הבעלים:
אלא אמר אביי הב"ע כגון דאמר לה התקדשי במאמר יבמין. והא דאביי קא מתמה לעיל שמן הדין היתה קנויה לו והשתא פשיטא ליה דאינה נקנית ההיא דלעיל היינו טעמא משום דלא אמר לה לשום מאמר יבמין בהדיא ודין הוא שיקנה להיות אשתו:

דף נג.

א) ועוד דקאמר לעיל דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת ובשלהי מתני' אמרינן אין אחר חליצה כלום וכן הא דקאמר רב אשי דכו"ע חליצה פסולה אינה פוטרת היינו לענין דחייל מאמר אבתרה:
לימא מסייעא ליה לרבה בר רב הונא פי' לעיל בהאי פרקא:
אביי ורבא דאמרי תרוייהו תני אין אחר ביאה כלום ותנא דידן התרת יבמה לשוק עדיפא ליה והקשה הר' נתנאל למאי קאמר ותנא דידן הא אמר תני במתני' וא"כ אינו כ"א מגיה המשנה ואין זה תנא אחר ותירץ דה"ג תנא אין אחר ביאה כלום דברייתא היא בתוספתא א) והשתא ניחא דקאמר ותנא דידן דלא תני במתני' הכי ומשני התרת יבמה לשוק עדיפא ליה וכו':

דף נג:

א) וא"ת ולמה ליה קישוי הלא אמרי' משמש מת בעריות חייב וי"ל דס"ל פטור. א"נ א) אפי' למ"ד חייב היינו משום שהיה לו לפרוש בהנאה מועטת ופירש בהנאה מרובה אבל הכא שהדביקו עובדי כוכבים כבר לא מתחייב עד שיקשה שהרי נאנס הוא ולא יכול לפרוש. ישן לא קנה ביבמתו פ"ה משום דלא הוי בן דעת. ולא נהירא דאפילו חרש דלא הוי בר דעת אמרי' לקמן קנה. ונראה טעמא משום דבעינן כוונה וניחא דחרש יש לו כל הכוונה שיכול. אבל בישן אין לו כוונה שיש לו כמו שהוא ער. וכן נמי משמע לקמיה דמפיק ליה מיבא עליה עד דמכוין לה:

מה לאשת אח שכן יש בידו לרבות. ותימה בקדושין (ס"ז) דיליף כל העריות [דאין קדושין תופסין] מאחות אשה נפרוך מה לאחות אשה שכן יש בידו לרבות שיקדש הרבה נשים וירבה עליו איסור אחות אשה וי"ל דהא לא קרי בידו לרבות אלא כשהוא מרבה איסור על אחרים כמו באשת אח דאי מקדש אלף כולן אסורות על אחיו משום אשת אח אבל אין זה חשיבות אם יכול להרבות איסור על עצמו:

דף נד:

מה לאחות אב שכן איסור הבא מאליו והקשה ה"ר יהודה בר נתן אמאי לא שמעינן כל שאיסורו בא מאליו ולא ע"י קדושין מאחות אב והני דעל ידי קדושין שבידו לרבות נילף מאשת אח. וי"ל כיון דמ"מ אצטריכו ריכו תרווייהו למילף עדיפא לן לאתויי מבינייא ועוי"ל דהא אי קאמר הכי הוה פרכינן אשת איש מנ"ל דמאשת אח לא מצינן למילף אשת איש שיש לה היתר בחיי בעלה משא"כ באשת אח אבל לקמן בסמוך בעי למילף מבינייא דנדה ואשת אח דנדה יש לה היתר בחיי בעלה ומ"מ פריך שפיר תלמודא מה לנדה ואשת אח שאין להם היתר בחיי אוסרן. נדה בשעת הדם ואשת אח בחיי בעלה:

דף נה.

מותר בראשונה ובשלישית ואינו אסור בה מטעם דנשואין [דשניה] לא הוו כלום מטעם הראשונה וביאתה הוי כמו אנוסה ואמרי' נושאין על האנוסה דאם אנס אשה אינו אסור בקרובותיה והשתא מייתי מהכא דאף מן האם אסורה מדקאמר אסור בשניה דוקא ובשלישית שרי משום דאין קדושי שניה כלום. הא אי הוה שרי בשניה הוי אסור בשלישית מפני שהיא אחותה אע"ג דשלישית הוי אחות שניה מן האם לבד. וה"ה דה"מ לאתויי ולאוכוחי בהדיא בלא דוחק מסיפא דמשמע דאף מן האם אסורה. דקאמר מתה הראשונה מותר בשניה וברביעית ואסור בשלישית ובחמישית:

מדגלי רחמנא שכבת זרע בשפחה חרופה מכלל דחייבי לאוין בהעראה. וא"ת אדרבה נימא דנילף מינה דמה שפחה חרופה בגמר ביאה אף חייבי לאוין וכו' וא"ל א"כ לשתוק קרא משפחה חרופה דהא עדיין לא מסקינן אדעתין הך קושיא עד לקמן. וי"ל דהא מסיק אדעתיה שפיר דאם איתא דחייבי לאוין בגמר ביאה לשתוק משפחה חרופה דשפחה חרופה נמי חייבי לאוין היא דכתיב לא יהיה קדש אבל לקמן גבי חייבי כריתות לא הוה מסקינן אדעתין לומר ישתוק קרא משפחה חרופה כיון דלא ידעינן ליה רק מדיוקא מדגלי רחמנא בחייבי כריתות מכלל דחייבי לאוין בגמר ביאה. עוי"ל דאין להקשות

הכא נילף מיניה דהא ודאי מיניה בעי' למילף דהכי פירושא מדגלי רחמנא בשפחה חרופה ש"ז גבי חיוב האשם מכלל דחיוב הלאו הוי קודם גמר ביאה וא"כ חייבי לאוין הוו בהעראה:

דף נה:

א) ולפי' זה קשה את שפרשתי דשמעינן מש"ז דכתיב גבי אשם דחיוב הלאו הוי משעת העראה וא"כ אפילו אי לא כתיב העראה בחייבי כריתות ידעינן דחייבי לאוין בהעראה ומצינן לתרץ כתירוץ שתרצתי בתי' הראשון:

א) עוד פר"ת דאחרי שרבינו העראה כגמר ביאה מעתה ביאה נקראת אע"ג דליכא אלא העראה ור"ל התם תחלת העראה קונה או סוף העראה קונה ומסיק כל הבועל דעתו על גמר העראה וכמ"ד העראה זו הכנסת העטרה דלמ"ד זו נשיקה לא שייך בה תחלה וסוף ומקשינן מהא דאמרינן לעיל אלא מן האירוסין יבא עשה וידחה ל"ת ומאי קאמר הלא [ביבמה] דעתו על גמר ביאה ממש דאי לאו הכי לא קני ליה ליבמתו דבעינן שיהא ראוי להקמת שם ומקודם שגמר ביאתו עשה בה העראה ונקראת בעולה בהכי וא"כ איכא עשה ול"ת אף [באלמנה] מן האירוסין עשה דבתולה ולא בעולה דלאו הבא מכלל עשה עשה ולאו דאלמנה. וי"ל דלעיל ס"ל לתלמודא כמ"ד העראה זו נשיקה ולא שייך בה תחלה סוף וא"כ לא הוי א) בעולה בסוף העראה. עוי"ל דכיון דלא הוי בעולה רק מעצמו ליכא עשה דבעולת עצמו אינה רק מדרבנן וא"ת הא אמרינן לקמן ולו תהיה לאשה פרט לאלמנה לכ"ג דכיון דלא חזיא למיקם קמיה וכו' וקאמר היכי דמי אילימא כדרכה תיפוק ליה דהויא לה בעולה. ומאי קאמר הלא אמרינן דבעולת עצמו לא הוי אלא מדרבנן וי"ל דה"ק תיפוק ליה דהויא בעולה וכחלוצה שויוה רבנן וא"כ אין לה קנס דלא חזיא למיקם קמיה. עוד יש מתרצים דהא דאמרינן הכא דהעראה קונה מקיחה קיחה היינו לאחר קדושי כסף לחשוב העראה כחופה והא דאמרינן דעתו על גמר ביאה היינו בלא קדושי כסף. וא"ת למה לי קרא בקדושין ובעלה מלמד שניקנית בביאה תיפוק ליה מקיחה קיחה וי"ל אי לאו דשמעינן מקרא דבעילה גמור' קונה באשה לא הוה ידעינן מקיחה קיחה העראה. ורבינו נתנאל תירץ דלפי' דלעיל מכוון הדבר הזה דובעלה דמשמע ביאה גמורה מיירי בלא קדושין דכסף ותחלת קניינו בביאה בעי' ביאה גמורה ומעתה ידעינן מקיחה קיחה העראה לאחר קדושי כסף שמועיל כמו חופה:

דף נו.

פרט לשקינא לה שלא כדרכה. ואין להקשות ומי גרע מקינא לה סתם דודאי גרע דגלי בדעתיה שאינו חושדה אלא בשלא כדרכה ומ"מ פריך משכבי אשה כתיב וא"כ קנוי גמור הוא:

לדברים האמורים בפרשה. ואע"ג דבפרשה משמע דהויא כאשתו לכל דבר דאמרינן כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר מ"מ לא שמעינן מהתם ביאת שוגג ואונס (הא) [רק מיירי] בביאה גמורה אבל ביאת שוגג ואונס לא הוי כאשתו לכל דבר אלא לדברים האמורים בהדיא בפרשה:

מן הנשואין דברי הכל אכלה ע"י ביאת שוגג דבלא ביאה לא דאמרינן ולא היבמה עד שתבעל:

לאלומי מבעל לא. וה"ה דהוה מצי למימר דאיכא בינייהו ליורשה וליטמא לה דלשמואל כיון דלא אלימא מבעל לא ירית לה ולא מיטמא כמו בעל גופיה באשתו ארוסה:

א) ובירושלמי לא משמע כן וז"ל הירושלמי קנה ולא חילק בין ביאה לביאה מאי קנה שמואל אמר לא קנה לכל אלא לדברים האמורים בפרשה לירש בנכסי המת ולהתיר צרתה לשוק ור' יוחנן אומר קנה לכל. א"ר יצחק ב"ר אליעזר פליגינן בשמערה בה אבל אם גמר הביאה כ"ע מודו וא"כ משמע דרב ושמואל דהכא קיימי אהעראה וניחא שסתם התלמוד פלוגתייהו דרב ושמואל אחר מתני' אחד המערה ואחד הגומר קנה דעלה קיימי כן פירש רבינו נתנאל אך התוספות לא פירשו כן. ופירשו דקיימי אביאת שוגג וראיה לדבריהם דקאמר בסמוך כי רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד וכו' משמע דבביאת שוגג איירי אבל בהעראה לא פליגי דביאה היא לכל דבר וקניא נמי בעלמא ואע"פ שקבע כאן מחלוקתן על משנה אחד המערה ואחד הגומר לאו משום דקאי עלה אלא משום דמסיים קנה דקאי נמי אשוגג כ"נ לר' שנ"ק:

ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש. לקמן מפרש טעמא דגזרינן נשואי חרש אטו קדושי חרש וא"ת בלא האי טעמא לא תאכל משום סמפון דשמא יש בה מום וקדושי טעות הוו דלא ידע לבודקה הבעל לפי שלא הספיק לכונסה עד שנתחרש וי"ל טעמא מאי קדושי טעות הוו כשנמצא בה מום משום דאימר אם היה יודע שכן הוא לא היה מקדשה וזה החרש לא היה לו דעת להקפיד בדבר ולא חיישינן שמא יתפקח וימצא סמפון:

נשואי חרש מאכילין בתרומה. דלא איכא משום סמפון כיון דהוה בר דעת כשקדשה ולשמא ימזגו ליכא דאינה בבית אביה ואטו קדושי חרש לא גזר רבי נתן:

הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה או פסולות ודוקא הני אבל ביאת זנות דפנויה לא פסיל לה לכהן ולא משויא לה זונה דלית דסבר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה אלא לר' אלעזר ולא ס"ל כוותיה:

דף נו:

ממזרת ונתינה לישראל פסל לאו לפוסלה לכהונה מיירי דבלא"ה אפסלא וקיימא ולתרומה דבי נשא ליכא למימר דאינה בת כהן אלא ר"ל לענין מלקות למלקי הבא עליה אם בעל בהעראה בהעראה לבד:

ומאי וכן לא שנא בשוגג לא שנא במזיד ובאונס וברצון וקתני פסולות. וא"ת היכי מוכח מהכא דאשת ישראל שנאנסה אסורה לכהן דלמא הא דתני פסל באונס קאי אפסולות לכהונה ולומר שנעשות חללות באונס דע"כ פסול לא קאי אכולה מלתא דמתני' דהא ממזרת ונתינה מפסלי וקיימי וי"ל דהא לאו חדוש הוא לומר דפסולות לכהונה שמתחללות באונס דמה לנו לחלק אכן תימה אמאי לא משני דפסל לא קאי אאשת איש אלא (באשתו נאמן) [נקטה] לענין התראה (לקנוס) [ללקות וכמו] כדפ"ה גבי ממזרת ונתינה וי"ל דפסיקא ליה דקאי אאשת איש דומיא דשאר עריות דר"ל פסל לכהונה:

אדרבה יבמה ילפינן מעריות דעיקר הראה (ביבמה) [בעריות] כתיבא. ואע"ג דיבמה ילפינן לעיל מביאה ביאה מחייבי לאוין קאמר הכא הכי כלומר לא שייך למימר וכן מן העיקר לטפל דהא בעריות כתיבא בהדיא הראה:

וכן אשלא כדרכה דחייבי לאוין אבל לא קאמר אהראה דחייבי לאוין דאדרבה ילפינן לעיל יבמה משאר חייבי לאוין וא"כ חייבי לאוין עיקר ויבמה טפל:

א) ולא נהירא הך פירושא דא"כ הול"ל ומה קדושי רשות פוסלין ועוד כיון דפרשינן דמתני' לא איירי בבת ישראל אלא בבת כהן היכי קא מייתי לקמן בסמוך מפצוע דכא כהן שנשא בת ישראל באנו למחלוקת דמתני' הלא במתני' לא איירי אלא בבת ישראל. אלא ודאי נראה כפירוש אחר במתני' ונימא דמתני' איירי בבת ישראל והכי פירושא אלמנה לכ"ג מן האירוסין לא יאכלו בתרומת הכהן הגדול ואף כי הגיע זמנו לינשא. דבת ישראל שנתארסה לכהן אמרי' כי הגיע זמנו לינשא אוכלת בתרומה והכא כיון שהיא משמרת לביאה פסולה לא אכלה ור' אליעזר ור' שמעון מכשירים דאמרי משמרת לביאה פסולה אכלה וכיון דהגיע זמנו יאכלו דקנין כספו הוא:

דף נז.

א) ודוחק הוא דקרי לקדושה קריאת קהל ולכשרות היתר כהונה. הלא לישנא דקדושה משמע כהונה כדאמרינן לעיל איסור קדושה אלמנה לכה"ג ופ"ה לשון אחר דבת גר וגיורת קא מיבעיא ליה ואליבא דר' אליעזר בן יעקב ובעי מאי כשרות איתוספא ביה פירוש בההיא שאמה מישראל ליקרא קהל פירוש אף כשרות דקהל עם היתר כהונה אבל בת גר וגיורת דלית בה כל כך אלא כשרות דקהל ולא קדושה לכהונה א"כ לא נקראת קהל ומותרת לפצוע דכא אם אמת הדבר דלאו בקדושתיה קאי ולא תיאסר עליו משום כהונה דאי בקדושתיה קאי אסורה ליה כדאמרינן דבת גר כבת חלל אליבא דר' אליעזר נמי כדקאמר דבת גר וגיורת לא תנשא לכהונה או דלמא קדושה אתוספא בה בההיא דאמה מישראל יותר מבת גר וגיורת דמותרת לכהונה והך דאין אמה מישראל נהי דקדושה לית בה להנשא לכהן מ"מ כשרות אית בה להיות בכלל קהל ואסירא בפצוע דכא ולא אכלה בין בקדושתי' קאי בין לאו בקדושתיה קאי ורש"י פי' דראשון עיקר:

דף נז:

א) ותימה מאי קאמר אבל חופה דלא קני לה הלא פ"ה דכלהו סברי כרב הונא דחופה קונה וצ"ל דגרסינן אבל חופה לא קני לה בלא דלי"ת. ור"ל אבל חופה לא קני לה לפסולה דדוקא בכשרות קונה וא"ת ולשמואל למה לי קרא לומר מטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מטמא לאשתו פסולה פשיטא שהרי אינה אשתו וי"ל דלחופה אחר ביאה אצטריך קרא דהא שמואל נמי מודה דיש ביאה לפסולות וראיה לדבר דמייתי לקמן תיובתא לשמואל מההיא דאמן אמן וקאמר אלא דקני לה כשהיא ארוסה ומסתתרא וקא משקה לה כשהיא נשואה משמע דבהכי לא קשיא לשמואל ואמאי הלא אינה אשתו אם אין ביאה לפסולה אלא ודאי שמואל נמי מודה דיש ביאה:

דף נח.

ב) וקשה לקמן דמייתי דאמרה אמן שלא סטיתי וכו' ומסיק אלא דקני לה כשהיא ארוסה וכו' וש"מ יש חופה לפסולות ומאי מייתי סייעתא לרב לישני דהתם לאחר קדושין איירי דהא קאמר שלא שטיתי ארוסה וי"ל דמ"מ מייתי שפיר דכיון דמשום החופה עם הקדושין החופה חזקה כ"כ שתהא נקראת אשתו לענין שתשתה וקרינא בה והביא האיש את אשתו וגם היא חזקה כ"כ שיצאת מדין ארוסה שהיא בסקילה ונידונת בחנק א"כ חופה בלא קדושין נמי תועיל מיהא לפסול מתרומה דבי נשא ונראה לר"י דלרב אע"ג

דיש חופה לפסולות מ"מ אינו מטמא לה כדאמרינן מטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מטמא לאשתו פסולה ומספקא ליה לר"י אם אינו יורשה. ונראה דכיון דאינו מטמא לה כדפרישית א"כ לא יירשנה דאם היה יורשה היה מטמא לה כיון דקריי' ולא ענו לה דהויא כמת מצוה דהכי אמרינן לקמן פ' האשה רבה גבי קטנה כיון דלא ירתי לה אחיה הוי קריא ולא ענו לה והויא כמת מצוה ולא נהירא דא"כ כ"ג ונזיר יטמאו לאחיהם כשמתו בלא בנים דאז ליכא דירית להו רק הם והוי מת מצוה כדפרישית וזה לא מצינו בכל התלמוד ונ"ל דדוקא היכא שהבעל ירית לה שלא כדין כגון לקמן גבי קטנה שאין לבעל בה קדושין רק מדרבנן א"כ כיון שהוא יורשה ואין קרוביה יורשין אותה קריא ולא ענו לה והויא מת מצוה אבל היכא דבדין אית ליה אין זה מת מצוה שאינם מקפידים וקרייא שפיר וענו לה כיון שאין מפסידים שום דבר מדינם. וא"ת הכא נמי שלא כדין ירית לה דהא ירושת הבעל דרבנן וי"ל דכיון שאין זאת האשה חלוקה מאחרות שהרי כל העולם הורגלו לירש נשותיהם אע"ג דאינן אלא מדרבנן נראה לקרובים שיורשה בדין ושפיר ענו לה קרוביה ולא הויא מת מצוה אבל בקטנה הכל יודעים כי קדושיה אינם כלום רק מפני שמא נהגו בה מנהג הפקר וא"כ לא ענו לה כיון דלא ירתי לה:

אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה וכו' האי ארוסה היכי דמי אלימא שקינא לה כשהיא ארוסה ואסתרה וקא משקה לה כשהיא ארוסה ו השתא ארוסה ונשואה בחד שבועה מפיק א) דאיירי דנקט איידי הקנוי בארוסים וההשקאה בנשואים והשתא לא הוי דומיא דסיפא אמן מאיש זה אמן מאיש אחר דמיירי בתרתי ולמסקנא ניחא שפיר דמוקמי' לה ע"י גלגול והוי ארוסה ונשואה בתרתי:

דף נח:

שומרת יבם קרית לה אשתו מעלייתא היא. הכא פריך משום דקאמר בתר הכי וכנוסה [אבל] בסוטה לא נוכל לפרש כן וא"ת ולוקמה שנתכוין להטיח בכותל והטיח ביבמתו דאמרינן לעיל לא קנה וי"ל דא"כ הדרא קושיא לדוכתין דלא קדמה שכיבת בעל לבועל דלאו שכיבה מקרייא:

דעבד בה מאמר והשתא פרחה מינה זיקת יבמין וחלה עליו זיקת ארוסין ונשואין דמאמר קונה קנין גמור לב"ש והשתא לא קנאה בביאה דמחסרא מסירה לחופה ולעולם מיירי שבא עליה יבם בבית חמיה:

ע"י גלגול פי' ומיירי דקינא לה בנשואין ומשקה לה בנשואין אכן על ידי גלגול נשבעת שלא זנתה בארוסין והשתא נימא דארוסה ונשואה תרתי מילי נינהו והוי כמו אמן מאיש

זה אמן מאיש אחר וא"ת מ"מ תקשי דאם אמת הדבר שזנתה כשהיא ארוסה היכי בדקי לה מיא בנשואין הלא אינו מנוקה מעון וי"ל דמ"מ כיון שאינו מזיד בדבר בדקי ליה שפיר מיא. וא"ת א"כ לעיל כי פריך ומי בדקי לה מיא והלא אין האיש מנוקה מעון לישני דמיירי כשבא עליה בשוגג וי"ל דלעיל לא מצי לשנויי הכי דכיון דמיירי דקני לה בארוסין יש לו להשמר שלא יבא עליה וכאשר בא עלי' קרוב למזיד ואינו מנוקה מעון שהרי חשדה מזנות מדקני לה אבל הכא לא קני לה בארוסין כלל והוי האיש מנוקה מעון אפילו אם זנתה כי לא [עלה] על דעתו שזנתה א"כ הוי האיש מנוקה מעון:

דף נט:

כ"ג שקדש את הקטנה ובגרה תחתיו מהו בתר אירוסין אזלינן ושריא ליה או בתר נשואין אזלינן ואסורה. ופשיט מן האירוסין כשרות אלמא מדלא פסלינן מאירוסין דבתר נשואין אזלינן ותימה דהשתא פשיטא ליה דבתר נשואין אזלינן ולקמן פשיטא ליה דבתר אירוסין אזלינן מההיא דנתמנה להיות כ"ג יכנוס. וע"ק דקאמר לשווייה חללה לא קא מבעיא ליה משמע דר' יוחנן היה סבור דרבי חייא בעי לשווייה חללה ולפ"ה הלא לא מיירי כלל לשווייה חללה אלא לענין אם אסורה לו או מותרת אכן שהיה מדמה איסור חללות לאיסור קיחה והול"ל שאני איסור חללה מאיסור קיחה ונראה דודאי ס"ד לר' יוחנן דר' חייא קא בעי לענין חללות ופשיטא ליה דאסור לכונסה. אכן דכאן קבעי לר' מאיר דאמר משמרת לביאה פסולה לא אכלה ולכך קבעי היכא דקדשה קטנה ובגרה אי בתר נשואין אזלי' והויא ביאה פסולה וחשבינן לה משעת אירוסין משמרת לביאה פסולה ולא אכלה או דלמא לא. ופשיט לה מגופה דמתני' דאזלינן בתר נשואין וקא"ל לשווייה חללה לא קא מיבעיא ליה א) כיון דס"ד דפשיטא ליה שאסור לכונסה דודאי בזה אנכי מסופק אי שרי לכונסה אי לא אי קיחה דאירוסין או קיחה דנשואין ופשיט ליה מההוא דיכנוס דקיחת אירוסין קאמר קרא וא"כ מ"מ הדרן קושיין לדוכתא דמעיקרא פשיט לה ר' יוחנן מההיא דמתני' דבתר נשואין אזלינן ולכן פשיט ליה דאסור לכונסה והשתא קא פשיט מההיא דיכנוס דשרי לכונסה וי"ל דלעיל לא קא פשיט אלא לדבריו לאשר עלה בדעתו דרבי חייא היה שואלו ממנו לשווייה חללה ועל כן היה ר' יוחנן סבור שהיה פשוט לר' חייא שאסור לכונסה ועל כן היה משיב לו לפי דעתך שפשוט לך דאסור לכונסה ומיבעיא לך אי חשבינן לה לפסול מתרומה כיון דהאירוסין הוו הוו בכשרות הא ודאי בתר נשואין אזלינן והוו נשואי פסלות אבל ר' יוחנן אליבא דנפשיה סבר דשרי לכונסה כמו שהשיב לו לבסוף דקיחה דאירוסין קאמר קרא:

אי כר"א מאי איריא. ותימה דאטו משום דס"ל כרבי אלעזר במלתי' דשלא כדרכה יסבור כמותו מכל וכל. וא"כ מאי פריך מאי אריא משום בעולה תיפוק לי' דהוה לה זונה דאמר ר"א פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה דלמא לא סבר לה כוותיה במילתא דפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה וע"ק דהלכה כרב באיסורי וא"כ הלכה כר' אלעזר דבתולה שלימה משמע וא"כ היכי הוי מנהג שאנו כותבין בכתובות בוגרת כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא הלא כתיב כי יפתה איש נערה בתולה דבתולה שלימה משמע ומינה שמעינן מוהר הבתולות שהוא מאתים וא"כ אין בוגרת כבתולה. וע"ק דודאי רב לא מצי סבר כרבי אלעזר דבפ"ק דכתובות פסק רב כר' יוסי דאמר אם רוב העיר משיאין לכהונה תנשא לכהונה ולא אמרינן עשאה זונה משום פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות ועוד דלקמן קאמר רב בוגרת לא ישא אלמא לאו כר' אלעזר ס"ל דמכשר בבוגרת וע"ק דהלכה כרב ולקמן פסקינן הלכה כראב"י דלא ס"ל כר"א בההיא דפנוי הבא על הפנויה וא"כ קשה הלכתא אהלכתא לכנ"ל דרב כר"א ר"ל דאליבא דר"א קאמר אבל לא סבר כן ולהכי פריך לר' אלעזר מאי אריא משום בעולה תיפוק ליה דהויא לה זונה:

גם שניהם שנים ולא ארבעה. מפורש במרובה:

דף ס.

אלה למעוטי נדה. כמאן אזלא כר' אליעזר בן יעקב. משמע אבל לרבנן לא מצי אתי וסברי דיש חלל מנדה וא"ת ומהיכא נילף לומר דעושה חלל מנדה אי מק"ו דגרושה שאין בה לאו שאני גרושה שהיא עצמה מתחללת ופסלה בביאתו מתרומה דבי נשא תאמר בנדה דלא פסלה דהא אית בה הויה וא"ל כיון דבעלה עשאה זונה דהא כיון דתפסי בה קדושי לא הויא כשאר חייבי כריתות ואי מאלמנה לכה"ג מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת כדלעיל דא"ל היא עצמה תתחלל מק"ו דלימא איסור כהונה שאני כדפרישית לעיל וי"ל יליף מאלמנה ומצרי שני שפוסלים ובנו פגום אף אני אביא נדה. וקסבר האי תנא דעבדינן שפיר צד השוה היכא דחדא הוי איסור כהונה ואידך אינו איסור כהונה כדפרישית לעיל. ולר"א בן יעקב ניחא דאצטריך קרא למימר דאי אתה עושה חלל מנדה דס"ד דנילף מחייבי עשה דיש חלל מהם אליבא דידיה:

אליו לרבות הבוגרת. תימה למה לי קרא כיון דרבינן מוכת עץ משום שאין הווייתה ע"י איש ה"ה בוגרת דבוגרת נמי אין הווייתה ע"י איש. וגם כי עדיפא יותר בוגרת ממוכת עץ משום דלא אתעביד בה מעשה וא"כ כיון דחזינן מוכת עץ כ"ש בוגרת וי"ל דס"ד דבוגרת

גריעא ממוכת עץ משום דאשתני גופה ומלא היתה לאיש לא נפקא דשמא קרא לא איירי אלא בדבר שבא ע"י מעשה:

דף ס:

והאמר ר' שמעון בתולה שלמה משמע. וא"ת ומאי פריך אדרבה היא הנותנת דסד"א בתולה שלמה משמע איצטריך אליו לרבות בוגרת. דהכי משמע לעיל הך סברא דפריך לר"מ האמר [בתולה] מקצת בתולה משמע משמע הא אי אמרינן בתולה שלמה משמע דניחא דאצטריך אליו לרבות בוגרת ונראה לפרש דה"ק והאמר ר"ש בתולה שלמה משמע ואינו מייתי [רק] תחלת דבר ור"ל בתולה שלמה משמע ובבתולה מקצת בתולים דהיינו מלתיה דלעיל וא"כ למה לי אליו לרבות בוגרת תיפוק ליה דנילף מהתם ודוחק הוא דהא לא מייתי קרא דבבתוליה. ונ"ל דה"ק והאמר רבי שמעון בתולה שלמה משמע ואמאי קאמר ר' שמעון כן הו"ל למגמר מהכא דלאו שלמה משמע דהא אמרינן אליו לרבות את הבוגרת:

טעמא דידי נמי מהכא מדאצטריך אליו לרבות את הבוגרת א"כ בתולה משמע בתולה שלמה והקשה הר' ידידיה היכי קאמר ר"ש מדאצטריך לרבות הבוגרת א"כ בתולה משמע בתולה שלמה דלמא לעולם אימא לך מקצת בתולים משמע ומ"מ איצטריך אליו לרבות בוגרת דלא ניליף בתולה בתולה מהתם דלדריש בתולה מקצת בתולים משמע בבתוליה עד שיהיו כל בתוליה קיימין כמו דאמר ר"מ לעיל ונראה לראש"י דהא לא קשה מידי דהכי נמי מצי להקשות אמאי לא קאמר ר"ש כר"מ בהדיא ובהא ודאי מצינו שפיר למימר טעם דדלמא ר' שמעון ניחא ליה א) שפיר לומר בתולה שלמה ואצטריך אליו למעט ממשמעותיה דקרא משנאמר כר' מאיר דבתולה משמע ואצטריך אליו דלא נילף בתולה מהתם דהתם נמי משמע בתולה מקצת בתולים רק דמפקינן מבתוליה עד דאיכא כל בתולים. ועוד ב) מדקא"ל לר' שמעון למצוא טעם להעמיד דבתולה שלמה משמע מלומר מקצת בתולים ועוד אינו ר"ל בתולה מקצת בתולים משמע בבתוליה עד שיהיו כל בתוליה קיימין דא"כ לא מצינו לאסור שלא כדרכה דלא מצינו למדרש בבתוליה בין בכדרכה בין שלא כדרכה דא"כ לשתוק קרא מיניה ומבתוליה שמעינן לה דבעינן לעולם כל בתולים כדפרישית לעיל לר' מאיר וא"כ היינו צריכים לדרוש בבתוליה כדרכה אין שלא כדרכה לא בעינן כל בתולים ור' שמעון לא ניחא לדורשה שלא כדרכה כיון דמצינו לומר איפכא ולפסול שלא כדרכה:

דף סא.

ואין העובדי כוכבים כו'. פרשתי בב"ק בפרק שור שנגח:
דלמא אקטיל חד מישראל. י"מ דר"ש מוכיח מכאן דכל קבוע כמחצה על מחצה מדקאמר תתחטאו דלמא אקטיל חד מישראל אע"ג דעובדי כוכבים רובא אכן לא נהירא דלמסקנא אין הדבר מיושב דקאמר ממגע ומשא מי מעטינהו קרא וש"מ הוצרכו חטוי משום טומאת מגע ומשא עוי"ל דאין ראיה מכאן דדלמא הכי פירושא דלמא אקטיל חד מישראל והם היו פושטים ידיהם על החללים ונמצא שנגעו בכולם א) האהלות ואפי' אי ליכא אלא חד מישראל אטמו מחמתיה. ובכתובות פי' דנפקא ליה מוארב לו וקם עליו והקשינו מנא ליה לר' שמעון דמפיק לדרשא אחרינא בפרק ואלו הן הנשרפים (דף ע"ט) מנליה ופי' שם ור"ת פסק דלא כר"ש דאמר קברי ישמעאלים אין מטמאים באהל דכל מקום ששנה רשב"ג הלכה כמותו ורשב"ג פליג עליה דר"ש דאמר ב) מדורות עובדי כוכבים מטמאין באהל מפני שקוברין שם נפליהם. ובמסכת אהלות (פי"ח מ"ט) נמי רשב"ג פליג עליה דקאמר עיר עובדי כוכבים שחרבה אין בה משום מדורות העובדי כוכבים משמע אבל ישובה אית בה ומטמאה באהל:
ממגע ומשא מי אמעיט. וא"ת הא כתיב נמי או בעצם אדם דמשמע ישראל ולא עובדי כוכבים וי"ל דבנזיר מוקמינן לכולי קרא בטומאת אהל אבל ממגע ומשא לא אמעוט עובדי כוכבים:
א) וגם אין זה יהושע בן גמלא ג) שהיה בב"ב שתקן כמה תקנות שאותו צדיק היה אלא אחר הוא זה ד):
ב) וא"ת והא כבר תנינא לעיל אלמנה לכה"ג חולצת ולא מתייבמת גבי איסור מצוה ואיסור קדושה וי"ל דהכא עיקר ולעיל תנייא שום כללא דכייל ותני:

דף סא:

פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה. ואיכא בינו לרבי עקיבא דר' עקיבא אומר זונה זו מופקרת רגילה בזנות כמה פעמים אבל בביאה ראשונה לא עשאה זונה ולר' אליעזר עשאה זונה בפעם אחת:
א) ובזה ניחא דפריך לקמן וליליף מיצחק פי' שנשתהה כ' שנה ואי כפ"ה שבת ג' שנים היתה א"כ משעה שהיתה ראויה להריון דהיינו מי"ג (בסמוך) [שנה] לא שהתה רק עשר שנים אלא ודאי בת י"ד שנה כדפרישית ומ"מ קשה להכא דמשמע שלא היתה בוגרת ופרשנו שהיתה בת י"ד שנה ושמא יש הרבה מדרשים חלוקים זה מזה:

הא יש לו בנים בטיל מפריה ורביה בטיל נמי מאשה מדקאמר הכי ולא קאמר לא יבטל אדם מאשה בת בנים אבל אשה בעלמא נסיב מדלא קאמר הכי משמע דאף מאשה נמי בטיל כי יש לו בנים:

דף סב.

אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף. תימה דאמרי' (שבת קי"ט) אלמלא ישראל משמרים שתי שבתות מיד נגאלין והלא צריך שיכלו כל הנשמות שבגוף וי"ל שהיו יולדות ששה בכרס אחד ויכלו הנשמות שבגוף מיד:

דף סב:

חייב אדם לפקוד אשתו בשעה שיוצא לדרך. פ"ה שהפקידה היא בתשמיש ולא נהירא דהא מוקי לה תלמודא בסמוך לוסתה וכיון דמדאוריית' אסור דכתיב והזרתם את בני ישראל אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לווסתן ואיך שרו רבנן משום שהוא רוצה לילך בדרך וע"ק דקאמר לקמן אבל לדבר מצוה טריד ומאי קאמר השתא איסורא דאוריית' דוהזרתם שרינן כל שכן שלא יניח משום טרדתו דמצוה לפוקדה וע"ק דיש ספרים שכתוב בהם לא נצרכה אלא אפילו לאשתו נדה וא"כ אין יכול להיות תשמיש לכן נ"ל לפוקדה בדברי ריצוי והכי ר"ל וכמה יש לפוקדה עונה וכ"מ (בנדרים) [בעירובין ס"ג] דשייך פקידה בדברים אפילו באשתו נדה דקאמר כל הישן בקילעא שאיש אשתו ישנים עליו הכתוב אומר ואת נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה ומוקים לה תלמודא אפילו באשתו נדה דסד"א דחיישינן שמא ירגילנו בדבר עבירה קמ"ל דלא חיישינן וגם ר"ל [כאן] הכי אע"ג דאמור רבנן חייב אדם לפרוש מאשתו סמוך לווסתה וסד"א שמא יבעול מתוך רבוי דברים ויעבור על דת מצות חכמים [קמ"ל]:
והמלוה סלע לעני בשעת דחקו פירשתי בסנהדרין פרק אלו הנשרפין:

דף סג.

והנושא בת אחותו לפי שהיא בת גילו כדאמרינן רוב בנים דומין לאחי לאחי האם י"מ [דנקט אחותו] דאחותו לא מציא למטרח להשיאה אבל לא נקט בת אחיו דאחיו טרח ומשיאה וי"מ דווקא בת אחותו אבל לא בת אחיו דאתי להפקיע מצות יבום:
אין לך [אומנות] פחותה מקרקע וא"ת והא איהו קאמר לעיל כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם י"ל לדירתו יש לו לקנות או גם להשתכר למזונות (בנין) [ביתו] אבל להיות בה כל אומנתו אינו עושה כהוגן שאין לך אומנות פחותה מקרקע להיות בה כל עיקר מלאכתו:

זבין ולא תידול. פי' מכור כל תשמישך קודם שתהיה עני ולא נהירא דמאי קאמר ה"מ ביסתרקי אבל גלימא לא הרי יש לו למכור כל אשר לו קודם שיהיה עני ונראה לפרש כדאמרינן באלו טרפות סתר דולי בשוקא ור"ל זבין ולא תידול כלומר קנה בגדים ארוגים ולא תארוג שרגילות יותר למצוא בזול לקנות מלארוג וה"מ ביסתרקי אבל גלימא לא דודאי גלימא יש לו לארוג בביתו דלמא לא מתרמיא לה עשויה כתיקנה היטב כפי מדתו:

דף סג:

אתו חברי לבבל שגא פל מפורש בשבת (פ"ק) [דף מה]:

דף סד.

א) וא"ת ומאי א) מקשר התם לרב תחליפא ליתיב מהך ברייתא דתני נשא אשה ושהה עמה וכו' יוציא ויתן כתובה וכל יוציא ר"ל כופין. לכ"נ דודאי יוציא לא משמע כופין אם לא שהתלמוד מפרש בהדיא [ונראה דאין כופין] אלא בדבר שמתנהג עם האשה שלא כדין. אבל הכא אינו מתנהג שלא כדין דטעמא דאמרינן יוציא היינו משום דנכריח אותו משום שאינו רשאי ליבטל מפריה ורביה וגם ניחא דהתם פליגי אי ר"ל כופין אי לאו.
ב) דודאי הכא לא ידעינן דיוציא ר"ל כופין כדפרישית ובהכי פליגי דחד אמר אין כופין ורב תחליפא אמר כופין א"נ י"ל דלכ"ע לא אמרינן יוציא כופין בשום מקום אם אינו מפרש בהדיא וגרסי' באיני זן ואיני מפרנס כופין וניחא הכל וכן משמע בירושלמי גבי גט המעושה תמן תנינן כו' עי' בתוס' מטו"ך:
מה עתר זה מהפך את התבואה. פ"ה עתר פילא. ולא נהירא ג) דאמרי' שהמהפכת הקש מעל התבואה וא"כ הוי פורקא ורחת היינו פיל"א:

דף סד:

אבין ישנו בחזרה. פי' שהיה תדיר חוזר תלמודו ומתקיים בידו אבל יצחק סומקא לא היה בקי כל כך א"נ י"מ אבין ישנו בחזרה פי' שהיה תמיד אצל ר' יוחנן ויודע כשהיה ר' יוחנן חוזר מדבריו אבל יצחק לא היה תמיד אצל רבו ולא ידע כשר' יוחנן מתחרט מדבורו:
מלקיות דתנן מי שלקה ושנה ב"ד מכניסין אותו לכיפה. וא"ת למ"ד עבירות מחזיקות היכי מייתי דסתם לן תנא כר' דלמא היינו משום שעבר ג' פעמים והוחזק בעבירות וי"ל דדייק מדנקט מי שלקה ושנה משמע דבתרי הויא חזקה שנראה לו דוחק לפרש דלא נקט לקה אלא לאשמעינן דאיירי בעבירה שיש בה מלקות. ואפי' את"ל דקסבר עבירות

מחזיקות שמא ס"ל כמ"ד כיפה צריכה התראה ומייתי שפיר דהא התרינו לו משום כיפה אחרי ב' מלקיות א"כ משמע דבתרי זמני הויא חזקה:

דף סה.

שור מועד דתנן. וא"ת היאך יחלוק רבי על זה הלא מקראי שמעינן לה בפרק כיצד הרגל וליכא מאן דפליג גבי תמול חד שלשום תרי וכו' דמשמעות דורשים איכא בינייהו וי"ל אה"נ ומ"מ מייתי ראיה ומוכח מקרא כרשב"ג דבתלתא זמני הויא חזקה. וא"כ יש לנו לומר דהדין עמו בכל מקום דבג' זמני הויא חזקה:

א) ומסופק הר"י אם הא דקאמר תצא ר"ל לאלתר או לאחר עשר שנים. ונראה דר"ל לאלתר מדאמרינן לקמן דאמר לה אדעתא דהכי לא גרשתיך. ואי מיירי לאחר עשר שנים מאי קאמר אדעתא דהכי לא גרשתיך הלא בעל כרחו מגרש לה כדאמרינן במתני' אלא ודאי לאלתר תצא וטעמא משום דכיון שעברה על דברי חכמים שאסרוה לינשא לו קנסינן לה. א"נ מ"ה אמרינן תצא משלישי בלא כתובה דמקח טעות דמצי למימר אני לא ידעתי שהיתה עם שני אנשים עשר שנים ולא ילדה ואילו הייתי יודע כן לא נשאתיה. וקשה דאמר לקמן את הוא דגרמת ואי לאלתר מאי קאמר דלמא אם תשהה עמו עשר שנים תלד. לכ"נ דלאחר עשר שנים קאמר תצא. והא דקאמר לקמן דאמר לה אדעתא דהכי לא גרשתיך. ה"ק אם יבא אליהו ויאמר דבת בנים היא לא הייתי מגרשה וכל אשר כפוהו ב"ד להוציא כפיית טעות היתה. ור"ל תצא בלא כתובה ובלא תוספת דנשים שאמרו חכמים דיוצאות ואין להם כתובה אין להם תוספת:

השתא הוא דכחשי. ואין להקשות א"כ משלישי נמי אמאי אין לה כתובה תאמר השתא הוא דכחשי וי"ל דטענת השתא הוא דכחשי מועלת לענין שלא יוציאו שני בעליה את הכתובה שנתנו בידה אבל אינה מועלת להוציא הכתובה מיד השלישי:

דף סה:

שתיקותיך יפה ליך מדבוריך. משום דאמר לה אילו הייתי יודע שכן הוא אפי' אם נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשך ונמצא גט בטל ובניה ממזרים ותימה דבגיטין משמע דלא מצי אמר לה הכי אלא כשאומר לה משום שם רע אני מוציאך. אבל הכא לא פירש לה דמשום עקרות הוא מוציאה וא"כ מציא אמרה ליה לא גרשתני משום עקרות כי לא פירשת כשנתת לי גט דמשום עקרות אתה נותן גט דודאי משום שנאה גרשתני. וי"ל דה"נ מיירי שפי' דמשום עקרות הוא מוציאה ועוי"ל דמיירי שפיר שלא פירש ואעפ"כ

יש הוכחה בדבר דמשום עקרות הוציאה שהרי יצתה בלא כתובה ויכול לומר אילו הייתי יודע שלא היתה עקרה לא הייתי מוציאה אכן לא הייתי יכול לבודקה. אבל המוציא אשתו משום שם רע צריך לפרש דאם לא לא אמר משום שם רע אני מוציאה לא מצי אמר לה אילו הייתי יודע וכו' שהרי היה יכול לבודקה. ומדלא בדקה כאשר אנחנו רואים לבסוף כי שקר היה ודאי אמרינן שמחמת שנאה נתן לה גט ואפילו היה יודע בודאי שהשם רע שקר היה מגרשה. וגם כי לשם גרשה מדעתו. אבל הכא ב"ד צוו אותו לגרשה:

אי איהי שתקה אנן מי שתקינן. וא"ת התם גבי המוציא את אשתו משום שם . רע ואיילונית דאמרינן ר"י אומר אומרין לה שתיקותיך יפה ליך מדבוריך כי נשאת לאחר והיו לה בנים והיא תובעת כתובתה. אמאי לא פריך תלמודא אי איהו שתיק אנן מי שתקינן וי"ל דודאי הא דקאמר גט בטל ובניה ממזרים לא הוי אלא לעז בעלמא. וגם קשה אמאי לא קאמרי רבנן התם השתא הוא דבריאת כדאמרינן הכא וגם ר' יהודה למה לי טעמא דאמרינן שתיקותיך יפה ליך מדבוריך תיפוק לי דשמא השתא הוא דבריאת ומעיקרא הוות איילונית כשיגרשה ואין לה כתובה וצ"ל דבאיילונית לא מצי למימר השתא הוא דבריאת דלא שכיח דאיילונית תתרפא:

א) אכן הכא קשה דלא מיירי בעקר מדקאמר איהי קים לה ביורה כחץ א"כ אין אנו יודעין כלל שהוא עקר וי"ל דהכא קאי אהא דאמרינן לעיל נשאת לשלישי ולא היו לה בנים ושהתה עם שני אנשים עשר שנים עם כל אחד והיא אומרת מיניה ואין לו להוציאני בלא כתובה אע"פ שיש לו לגרשני בדין מ"מ לא הוחזקתי לעקרה כי לא שהיתי כי אם שתי פעמים עשר שנים וזאת הפעם אינה מן המספר כי בשבילך הוא וכתובה אין לי להפסיד בשתי פעמים כדפרישנא דדוקא להנשא אסירה והוא אומר מינה והויא הוחזקה לעקרה ואין לה כתובה. אכן בהלכות גדולות איתא דהכא מיירי בתוך עשר שנים ובבאה מחמת טענה וההיא דנדרים מיירי באינה באה מחמת טענה ואי תקשי א"כ היכי הוה אמרינן מתחלה יוצאת ונוטלת כתובה לימא לה זיל לא מפקדת ומה לנו לדבריה. וי"ל דהתם מיירי דקאמרה שאין זרעו יורה כחץ ולא נהניתי מביאתו:

לשנות בדבר השלום. א) י"מ דאין זה שנוי גמור שהרי אמרה אחרי בלותי היתה לי עדנה בניחותא כלומר איני נבהלת אם אלד כי פרסתי נדה וחזרתי לנעורי אכן ואדוני זקן יוליד בנים. והמפרשים שאין זה שנוי גמור לפי שנוח לומר כן מפני כבוד שכינה. וגם גבי שמואל י"ל דאין זה שנוי גמור שהרי היה הולך למשוח לדוד ולזבוח זבח זבחים כאשר קרא לדוד. והשם אמר לו שלא יגלה לשאול שהולך למשוח ולזבוח רק לזבוח לבד:

ואי ס"ד לא מפקדא כתובה מאי עבידתה. פי' הרי אמר לה אם תרצי להיות עמי הרי זה טוב ואם אין את רוצה להיות אצלי ה"ז גיטיך בלא כתובה ומשמע אבל אי מיפקדא ניחא [ותימה] דאדרבה אז תיקשי אמאי יתן לה כתובה דלמא איהי לא [זכתה] דלעיל פרכינן הכי ומשני כיון דלא מפקדא ב) מיענשא ולא יתן כתובה וי"ל להא דפרישית לעיל ניחא דמיירי הכא דידעינן ביה שהוא עקור וא"כ אי מיפקדא יתן לה כתובה דמיניה הוא מסתמא כיון שידוע הוא לעקור אבל פריך שפיר דאי לא מיפקדא כתובה מאי עבידתה הרי לא יבנה לעולם מאחרת ומשום האשה אין קפידא דהא לא מיפקדא:

דף סו.

עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה. וא"ת למ"ד קנין פירות כקנין הגוף דמי אמאי לא יאכלו הא אית ליה בגווייהו פירות וי"ל דגבי תרומה כיון דהויא מן התורה בעינן קנין הגוף דכתיב כי יקנה נפש. וה"נ אמרינן מחוסר גט שחרור אוכל בתרומה אע"ג דאין (לבעל) [להאדון] בו שום פירות ששחררו מ"מ כיון דגופו קנוי דצריך גט אוכל בתרומה:

ועבדים שקנו עבדים. פ"ה וא"ת הא למה לי קרא מה שקנה עבד קנה רבו וי"ל דאצטריך היכא שנתנו לו ע"מ שאין לרבו רשות בו וא"ת לר"מ דאמר (איהו) בקדושין (כ"ד) דאפ"ה לא קני ליה עבד דקני ליה רבו משום דאין קנין לעבד בלא רבו מאי איכא למימ' וי"ל דלר"מ נימא דעיקר קרא לאשה שקנתה עבדים ואגב אשה נקט עבדים שקנו עבדים וא"ת והא אשה נמי אמרינן מה שקנתה אשה קנה בעלה וי"ל דהכא מיירי שנתנו לה במתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בהן ובמתנה זכתה ואין הבעל אוכל פירות. וא"ת ואמאי לא פריך מגופה דמתני' בת ישראל שנשאת לכהן והכניסה לו בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל אלמא קנינו שקנה קנין אוכל וי"ל דאי מהתם הוה ידע תלמודא שפיר דמשנינן דשאני התם שהיא אוכלת ולכך עבדיה אוכלין מכחה. אבל הכא שאינה אוכלת לא אכלי עבדיהם דהיינו כדמשני כל האוכל מאכיל וכו' אבל פריך מהא דקאמר מכח הפסוק דקנין כהן שקנה קנין אוכל וכיון דמקרא נפיק ס"ד דאין חילוק בין אוכלת לאינה אוכלת דמכח הכהן יש להם לאכול ומ"מ משני דווקא האוכל קאמר קרא דמאכיל אבל קנין שאינו אוכל אינו מאכיל:

ת"ל וכהן כי יקנה נפש קנין כספו דדרשינן וכהן כי יקנה כספו נפש יאכל וכו'. וא"ת והא אצטריך לקמן לפצוע דכא כהן שנשא בת גרים. וי"ל דמיתורא דנפש קא דריש:

דף סו:

הואיל וחייב באחריותן יאכלו והיינו דלא כרב יהודה. ותימה דהא כרב יהודה מצי שפיר אתיא דרב יהודה נמי מודה שהם ברשותו של בעל קודם שיגרשנה ומ"ה אכלי בתרומה וי"ל דלרב יהודה כיון דאחר מיתה וגירושין יהיו שלה דקאמר הדין עמה וגם מחיים קאמר רב יהודה לקמן אם רצה הבעל למכור לאו כדידיה דמו ולא היה להם לאכול בתרומה דאין גופן קנוי לו:

א) וה"ר משה תירץ דכל הנאות של תרומה מותרו' לישראל רק להאכיל לבהמתו משום דהוי אב כלל נפש כדדרשינן על כל נפשות מת לא יבא שומע אני אפילו נפש בהמה כשהוא אומר לאביו ולאמו וכו' משמע דבהמה הויא בכלל נפש ולהכי אמרי' הכא דהיכא שהפרה של ישראל אין להאכילה תרומה כדכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו דבעינן שהנפש יהיה קנין כספו כשאוכל בתרומה:

יוצאין בשן ועין לאיש. וא"כ הדין עמו דאי הדין עמה לא היה יכול להוציאם לחרות דאע"ג דרב יהודה מודה דאוכלין בתרומה מ"מ לא קאמר דמצי להוציאם לחרות דכיון דקאמר לקמן אם רצה הבעל למכור לא ימכור כמו כן אינו יכול למכור העבד לעצמו להיות משן ועין בן חורין:

ורבא לטעמיה דאמר הקדש חמץ ושחרור מפקיע מידי שעבוד. ותימה מאי מדמה התם היינו טעמא משום שיכול הלוה לסלק למלוה בזוזי אבל הכא כיון דהדין עמה אין היורשין יכולים לסלקה בדמים. וי"ל דדוקא התם שהקנה הגוף העבד למלוה בעינן שיוכל הלוה לסלקו בזוזי דאי לאו הכי לא הוי השחרור מפקיע מידי שעבוד אבל הכא דאף על גב דהדין עמה כ"ז שלא גבתה ברשותא דבעל קאי והגוף קנוי לו עתה שהרי משתעבד הוא ממנו וא"כ יכול הקדשו ושחרורו להפקיע שעבוד האשה וא"ת אמאי לא אמרינן אלמוה רבנן לשעבודא דאשה כדאמרינן פרק אע"פ י"ל דהיינו דווקא כשאינו אוסר לכל העולם אבל הכא דאסר לכולי עלמא משום דפרסוה על המת [לא] אמרינן אלמוה:

דף סז.

רב יוסף אמר ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל אבל לא ס"ל שיהא הטעם משום דעובר במעי זרה זר הוא דא"כ מאי קא מיבעיא להו לרבנן מאחר שהעדת מה ענין זה לזה בת ישראל שנשאת לכהן עובר במעי זרה [הוא] ולא אכלי אבל במעי כהנת לא פסיל. [ורבה אמר לך אי] טעמא דר' יוסי משום דילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל א"כ מה

בעו מיניה רבנן בכהן במעי כהנת הלא ההיא היא כדקאמר תלמודא אלא טעמא משום דעובר במעי זרה הוא:
ואימא קמייהו המזכה לעובר קנה. וא"ת והא אמר שמואל הלכה כר' יוחנן הסנדלר דאמר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וי"ל שאני הכא שהמתנה הויא בעולם ולא נהירא דהא אמרינן בגיטין דלדבר שלא בא לעולם לא קנה אף דבר שישנו בעולם. וצ"ל דעובר חשוב כדבר שהוא בעולם ומיירי הכא בהוכר עוברה. וא"ת ומאי האי דקאמר זו ולא ס"ל וכו' והאמר ליה שמואל וכו' המזכה לעובר קנה ואת אמרת דהלכה כחכמים דאין לעובר זכיה דלמא דגם רבנן [ס"ל] דמזכה לעובר קנה דאית ליה לעובר [זכיה] ובחוששין למיעוט קמיפלגי דהרבה תנאי פליגי בהא ונפרש דר' יוסי סבר חוששין למיעוט שמא יהיה (לה) זכר קיים ורבנן לא חיישי דסמוך מיעוטא דמפילות למחצה זכרים ומחצה נקבות והו"ל זכרים מיעוטא וי"ל דא"א לומר כן מדקאמר שמואל לעיל אליבא דרבנן אין לו אחין אוכלין בשביל כל המשפחה א"כ טעמייהו משום דאין מזכה לעובר קונה דא"ל משום דאין חוששין למיעוט דהא לאו מיעוט איכא דבין יהיה הולד זכר או נקבה יהיה לולד חלק בעבדים שאף נקבה תירש קודם לאחיו ולמשפחה:
כולם זכרים יאכלו. הקונטרס לא גריס כולם זכרים דאפי' אי ליכא אלא חד זכר יאכלו בגללו ולא חיישינן למיעוט שמא ימצא עובר זכר. אבל בנקבות לא יאכלו צ"ל כולם נקבות דאי איכא חד זכר אכלי ודוחק הוא למחוק גרסת הספרים. ונראה לה"ר נתנאל ליישב גרסת הספרים כולם זכרים יאכלו פי' כולם פי' [בין] עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל יאכלו כיון דאיכא זכר אבל נקבות לא יאכלו כולם. פי' עבדי צאן ברזל אלא עבדי מלוג בלבד לפי שמכח האשה הם באים ולא מכח הבנות:

דף סז:

יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו. פ"ה קדמו קודם שהגבו ב"ד לבנות ולא נהירא דא"כ מה פריך הכא לוקמה כשכבר הגבו ב"ד הנכסים לבנות ולכן נ"ל קדמו ומכרו קודם שאכלו הבנות הנכסים:
א) ור' יצחק בר' אברהם פי' דודאי דרשה גמורה היא והאי דמשמע התם דלמשנה ראשונה אוכלת כי הגיע זמנה בפני הבעל היינו דווקא בתרומ' דרבנן אבל בתרומה דאורייתא לא אכלה אפי' למשנה ראשונה דקנין כספו אמרה רחמנא והאי קנין דאחיו הוא. וכן משמע פרק נערה המאורסה (דף עג) גבי בוגרת ששהתה י"ב חדש וכו' וקאמר ר' אליעזר ומשנה ראשונה אמרו דבר אחד דתנן היבם אינו מאכיל וכו' וקאמר אביי

ודלמא לא היא עד כאן לא אשמעי' משנה ראשונה אלא להאכילה בתרומה דרבנן משמע דבכתובות בתרומה דרבנן מיירי:
אי בת כהן לישראל פסל לה דהא קניה בהאי הויה ולא נהירא לגרוס כן שהרי אצטריך כי תהיה לומר בת כהן שנבעלה לפסול לה פסלה וצ"ל דטעמא משום דכתיב ושבה אל בית אביה וזו עומדת בבית בעלה ואיגרא ביה:

דף סח.

ספק בן תשע. וא"ת אמאי פסל אוקמיה אחזקתיה דלא הוה בן תשע וא"ל דמעלה עשו ביוחסין דהיינו דווקא לכהונה אבל לתרומה מאי איכא למימר וי"ל כיון דסופו ליגדל אין החזקה כלום א):

דף סט:

לא כבני כ"ג פי' [לא] ירבו כמותו עוד. י"מ לא בבני בבי"ת פירוש אי אפשי בו:

דף ע.

זרע פסול לאו דוקא אלא קאי אזרע זרעה דא"ל דדוקא קאמר דהא כיון דזרעה פסיל על כרחין פסולה היא וא"כ תיפוק לי דלא אכלה משום דנפסלה אלא רצה לומר זרע זרעה פסול אבל היא כשרה א"נ נוכל לומר דרוצה לומר זרעה ממש ומיירי בבא עליה מצרי ואדומי דאינו פוסלה ומ"מ הזרע פסול הוא:
הדרן עלך אלמנה
פרק הערל. הערל וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה פ"ה בכ"מ ערל שמתו אחיו מחמת מילה. ול"נ דא"כ אינה מצוה למולו פי' למול א"ע לפי שהוא אנוס והוי כמו מילה שלא בזמנה וקשה דבגמ' בעי ערל קטן מהו לסוכו שמן של תרומה ערלות שלא בזמנה מעכבה או לא מעכבה ואמאי לא פשיט ממתני' דכיון דמיירי שמתו אחיו מחמת מילה א"כ נאנס הוא וכיון שנאנס ערלות שלא בזמנה הוא לכן פר"ת דערל ר"ל משומד לערלות:
פצוע דכא נשיהם לא יאכלו. תימה אמאי פוסלה בביאתו הא לאו זר מעיקרא הוא וא"ל משום דהוקש לממזר דאין ההיקש רק להורות מהיכן הוא פצוע דכא וי"ל כיון דנשתנה גופו חשיב כמו זר מעיקרא:

דף ע:

א) ועוי"ל אגב דכתיב בתרומה לא יאכל בו כתיב נמי בפסח לא יאכל בו. א"נ מכיון שהג"ש מלמדת איסור לומר דערל אסור בתרומה כתבה בלשון איסור ולהכי כתיב לא יאכל בו:

דף עא:

לא עדיף יום הבראתו מיום הולדו והאי דקאמר יום הבראתו כיום הולדו היינו לענין דצריך להמתין שבעה:
ערל מקבל הזאה פי' ערל שנטמא במת מקבל הזאה ואצטריך לר' עקיבא דאמר דמרבה ערל כטמא וסד"א דכיון דגם לאחר הזאה הוי ערל הוי לעולם כי טמא קודם הזאה:
מאי שוב. ופריך תלמודא ומאי שנית ומשני לאקושי סוף מילה לתחלת מילה וכו'. י"מ א"כ מאי שוב ומאי שנית וגרסי ודלמא לאקושי סוף מילה לתחלת מילה ולא נהירא דא"כ תלמודא לא משני מידי מן הקושיא דקאמר ודלמא לאקושי לכן נראה כפי' קמא:

דף עב.

השתא ספק ערל לא אכיל ודאי ערל מיבעיא. וא"ת ולימא דרישא מיירי בודאי ערל וסיפא מיירי טומטום ממש דהיינו ספק ערל וי"ל דא"א לומר דרישא בערל ודאי דא"כ לא הוה קרי ליה טומטום דא"ל דאגב סיפא נקטיה שאין דרך למתני רישא אגב סיפא אבל סיפא מצי לאוקומי בודאי ערל והאי דנקט טומטום אגב רישא נקטיה א) דמיירי בטומטום ממשנתא סיפא טומטום אע"ג דטומטום הוי ערל ודאי:

דף עג.

כי היכי דיליף פסח ממעשר לענין אנינות. פירוש משום דילפינן ליה בק"ו ומה מעשר הקל אמרה תורה לא אכלתי באוני ממנו פסח חמור לכ"ש. ותימה מה למעשר שכן טעון כסף צורה וי"ל דילפינן לה ממעשר מג"ש דממנו ממנו וא"ת ושאר קדשים מנא לן דאסירי לאונן וי"ל דילפינן מפסח מזאת תורת וא"ת הלא למד מלמד הוא דפסח ילפינן ממעשר וי"ל כיון דמלמד קמא א) הוי חולין דמעשר לא הוי קדשים למדין וחוזרין ולמדין:
א) ולא נהירא לראש"י דהא איך היה מסופק אם מק"ו יליף הלא איכא פירכא כדפרישית מה למעשר שכן טעון כסף צורה אלא נראה דודאי ידע שפיר דילפינן פסח ממעשר לענין אנינות ממש אכן מספקא ליה אם הג"ש מופנית מכל צד וילפינן אף קל מחמור או אינה

מופנית רק גבי מעשר. אכן אפרש לקמן בע"ה דפירכא דטעון כסף צורה לא מהניא מידי אלא לגבי אכילת חוץ לחומה אבל לגבי טומאה ואנינות לא שייכא מידי:

ב) ואף למ"ד דחצי שיעור אסור מן התורה וא"כ אין חידוש לומר הכא דאסור בחצי שיעור דאפילו שאר איסורים שבתורה נמי. וי"ל דאצטריך דסד"א דהכא בתרומה כיון שאין זה איסור השוה בכל דהא שרי לכהנים ס"ד דלא מתסר לזרים חצי שיעור ולמ"ד חצי שיעור דרבנן ס"ד דהכא לא גזרו משום דאינו שוה בכל וי"מ וחייבין עליה מיתה לא מיירי בזר אלא בכהן האוכלה בטומאה:

ונגונכסי כהן פ"ה לקדש האשה משא"כ במעשר דממון גבוה לר' מאיר ואע"ג דהאי חומרא דמעשר הוא מ"מ תנא את אשר [נוהג] בתרומה ובכורים דלא הוי במעשר ותימה דבפרק האיש מקדש דחיק לאשכוחי התם משנה דסבור דמעשר שני ממון גבוה הוא ואמאי לא פשיט מהך מתני' ונ"ל והן נכסי כהן ליקח בהן בהמה טמאה עבדים וקרקעות משא"כ במעשר דלא ניתן רק לאכילה ולשתיה וסיכה ותימה דהא אמרינן לקמן לא נתתי ממנו למת ליקח לו ארון ותכריכים הא לחי דומיא דמת כגון חלוק ומכנסיים שרי וי"ל דמ"מ ליקח בהמה טמאה עבדים וקרקעות אסור. ולראש"י נראה דלא קשה מידי דהתם בטמא איירי וקאי אלא בערתי ממנו בטמא ור"ל ולא נתתי ממנו כשהיה טמא למת וכן פ"ה לקמן ב) דמעשר דטהור ודאי דחזי לאכילה לא שרי רק לאכילה ולשתיה וסיכה:

ועולין באחד ומאה. שאם נפלו תרומה ובכורים בא' ומאה בטלי משא"כ במעשר דמדאורייתא חד בתרי בטיל והאי עולין אינו ר"ל שתתבטל הסאה של תרומה שנפלה דודאי היא צריכה להרים כדמפרש בבכורות מפני גזל השבט וכאן לא שייך להאריך מזה:

וטעונין רחיצת ידים דידים שניות פוסלות את התרומה משא"כ במעשר דכל הנוטל ידיו לפירות ה"ז מגסי הרוח וא"ת והא אמרינן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים אסור בתרומה ומותר בחולין ובמעשר ורבי מאיר אומר אף במעשר וי"ל דהא דקאמר ר"מ אף במעשר היינו דוקא באכילת מעשר אבל הכא בנגיעה איירינן דידים שניות פוסלות תרומה במגע אבל לא מעשר:

וטעונים וידוי משא"כ בתרומה דאינו חייב בוידוי והאי דקאמר דתרומה אינה טעונה וידוי היינו דוקא באפי נפשה אבל עם מעשר אגב גררא טעונה וידוי כדאמרי' וגם נתתיו ללוי לרבות את התרומה גדולה ותרומת מעשר א"נ ר"ל טעונים וידוי שוידוי מעכב במעשר ובכורים ואינו מעכב בתרומה דהכי משמע במסכת בכורים:

דף עג:

מקיש בכורים למעשר. וא"ת ואמאי לא מקשינן נמי מעשר לבכורים לחייב מיתה לאוכלו בטומאה וי"ל דכתיב גבי תרומה ומתו בו כי יחללוהו בו ולא במעשר ובכל הני דלעיל שישנם בבכורים ולא במעשר צ"ל דסברת התלמוד כן הוא דלכל חומרות שיש בתרומה אקשינן בכורים מדכתיב תרומת ידך אלו בכורים ולחומרות דאתנהו במעשר מקשינן בכורים:

הא דאמרי לך בשעריך תאכלנו הכא לא תאכל וא"ת א"כ למה לי קרא דנפש כי תגע לטומאת גופו הא מלא תוכל לאכול בשעריך נפקא דהא ר"ל דמה שהתרתי בשעריך תאכלנו הטמא והטהור הכא לא תוכל לאכול וי"ל דאיכא למימר דאגב דאשמעינן קרא דטבול יום שרי במעשר מובא השמש וטהר כתב רישיה דקרא לטומאת הגוף עוד מתרץ רבינו נתנאל דמלא תוכל לאכול בשעריך לא שמעינן טומאת הגוף דהא (דכ"ע) [בכולי דוכתי] לא שמעינן שום קרא דמיירי בטומאת הגוף דלא כתיב ביה עד אשר יטהר כדכתיב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר או כדכתיב אשר יקרב אל הקדשים וטומאתו עליו דמשמע בעוד שטומאתו עליו דמשמע דשייך ביה טהרה והיינו טומאת הגוף אבל הכא (לא) כתיב לא תוכל לאכול דמשמע דלעולם לא תוכל וא"כ לא איירי בטומאת הגוף דהא מצי לאכול אחר טבילה. אבל בטומאת עצמו ניחא שפיר דלעולם לא מצי לאכול מן האוכלין שנטמאו דהא אין להם טהרה במקוה וא"ת ולמה לי קרא לאוכל קדשים בטומאת עצמו שהוא לוקה מדכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל תיפוק לי מהכא דהא כתיב לא תוכל לאכול בשעריך וכתיב ובכורות בקרך וצאנך וי"ל דאיכא למימר א) דבשעריך לא קאי אלא אמעשר ואע"ג דבמכות חזינן חוץ לחומה הקדשים מהכא י"ל דוקא פשטיה דקרא (קאי) אכל דמפרש קאי אבל דרשא דהכא דקאמר הא דאמרינן לך התם בשעריך תאכלנו וכו' איכא למימר דלא אמרינן כן רק אמעשר דסמיך ליה. עי"ל דאיכא למימר דאצטריך קרא כשנטמאו בטבול יום דמהכא לא נפקא כיון דבכה"ג ליכא טומאה במעשר שהרי טבול יום מותר בו:

ומה מעשר הקל וא"ת מה למעשר שכן טעון כסף צורה וי"ל דלא שייך למימר כן אלא גבי אכילתו בפנים אבל הכא דלגבי טומאה איירינן לא שייך למפרך כן דודאי קדשים חמירי: אדרבה תרומה לא ממעיטנא שכן מחפ"ז וא"ת האי תנא מעיקרא אלימא ליה כרת ולבסוף אלימא ליה מיתה. וי"ל דר"ל מיתה בזר האוכלה במזיד משא"כ בקדש דאיכא דשרי לזרים:

ואסורה לזרים. ר"ל בחצי שיעור ומ"מ קאמר לקמן כרת עדיפא אע"ג דבכורים ליכא כרת מ"מ כיון דחמיר האוכל קדש בטומאה דאית בה כרת ובתרומה ליכא רק מיתה חשבינן ליה לחמור:

דף עד.

תלתא ממנו כתיבי במעשר חד לגופיה למעט מעשר ראשון שמותר באנינות:
ואימא ליקח לו ארון ותכריכין א"ל רב הונא בר יהושע ממנו מגופו ותימה דהאמת כך הוא דדרשינן במשניות לא נתתי ממנו למת ליקח לו ארון ותכריכין וי"ל דה"ק ואימא ליקח לו ארון ותכריכין דוקא. א"ל רב הונא ממנו כתיב ואפילו מגופו וכ"ש ליקח לו ארון ותכריכין דאסור:
אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה. ותימה דהתם בפרק כל פסולי המוקדשין אמרינן אחת תרומה טהורה ואחת תרומה תלויה וי"ל דהא והא איתא התם דקאי גבי משמרת תרומותי דמיירי בשמירת תרומה קאמר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה תלויה דליכא למימר דקאי אטמאה דהא לא שייך בטמאה שמור דלשרפה אזלא. אבל הכא דר"ל דאמר רחמנא להסקה תחת תבשילך קא דריש אחת תרומה טהורה וטמאה יחד דאילו תלויה לאו מצותה בשרפה אלא תולין לא אוכלין ולא שורפין:

דף עד:

גיורת ושפחה משוחררת מנין גרסינן אבל לא גרסינן שפחה ומשוחררת דא"כ מאי קא מתמה לקמן גיורת ושפחה בני מיכל תרומה נינהו לישני אה"נ דשפחה אוכלת בתרומה כדכתיב קנין כספו ועוד שהרי הוקשה לאשה מדגמרינן לה לה מאשה אלא ודאי גרסינן שפחה משוחררת וניחא שפיר שאינה אוכלת בתרומה כיון דשחררה ולכהן לא חזיא א"נ אגב גיורת נקט שפחה. וגם צ"ל דמיירי בנתגיירה גדולה דאי בפחותה מג' שנים ויום א' שפיר אכלה בתרומה לרשב"י שמכשירה לכהונה:

דף עה.

והא כתיב בכל קדש לא תגע לרבות את התרומה דאינה אוכלת בתרומה. וע"כ צ"ל דבאכילה מיירי מדפריך תלמודא הכא מיניה דאי בנגיעה לא הוה פריך תלמודא מיניה שהרי גיורת ושפחה אין קפידא בנגיעתם אלא ודאי סבר רבה דבאכילה מיירי. וגם נגיעה מפיק תלמודא לקמן מהכא מדאפקיה בלשון נגיעה וקשה דא"כ לא סבר רבה לא כר' יוחנן ולא כריש לקיש דרבי יוחנן מוקי להאי קרא לנגיעת תרומה ולאכילת קדש ולריש

לקיש אצטריך קרא לאוכל בשר קדש ולנגיעתו ואומר ה"ר אפרים דסבר שפיר כריש לקיש דמוקים קרא לאוכל בשר קדש ומבכל מפיק אוכל בתרומה ואף לר' יוחנן נוכל לומר כן ודוחק. ועוד תירץ דהא משמע התם דמפקינן אכילה דתרומה מבקדשים לא יאכל עד שיטהר וא"כ י"ל דסוגיא דהתם הויא כמ"ד בזב בעל שתי ראיות הכתוב מדבר ור"ל עד שיטהר עד שיעריב שמשו. ומיירי בתרומה ובכל קדש לא תגע לאכילת קדשים אבל סוגיא דהכא אתיא כמ"ד בזב בעל שלש ראיות הכתוב מדבר ומאי עד אשר יטהר עד אשר יביא כפרתו. וא"כ מיירי קרא [דבקדשים לא יאכל] בקדשים אבל לא בתרומה ובכל קדש לא תגע לרבות את התרומה ואע"ג דהכא איירינן לתנא דבי רבי ישמעאל דאמר בזב בעל שתי ראיות הכתוב מדבר. מ"מ מוכח תלמודא דמצינן למימר מילי מילי קתני שהרי למ"ד בזב בעל ג' ראיות נמי צ"ל כן דתקשי לדידיה הא כתיב בכל קדש וכו' וצריך לו לתרץ מילי מילי קתני וה"נ נימא מילי מילי קתני:

ואיפוך אנא וא"ת ומאי ס"ד הלא אסיקנא לעיל דתרומה חמורה משום מחפ"ז ונראה לרבינו נתנאל דדוקא גבי אכילה יש לנו לומר תרומה חמורה משום דבתרומה איכא מיתה באוכלה בטומאת הגוף ובמעשר ליכא אבל גבי נגיעה שמטמא גוף המעשר חמיר טפי מעשר מתרומה שהאוכל מעשר בטומאת עצמו לוקה דאיכא ביה לאו והאוכל תרומה בטומאת עצמה ליכא אלא עשה וא"ל כיון דנגיעה תהא אסורה במעשר היכי מצינו למימר שתהא אכילה מותרת י"ל כגון שתחב לו חבירו בבית הבליעה:

ורבי אלעזר שכבר אכלה לא אמרי'. וא"ת היכי קאמר רבא לעיל בפרק הבא [על יבמתו] שאני התם שכבר אכלה הלא הכא קאמר דרבי אלעזר סבר שכבר אכלה לא אמרינן ולעיל קאי ארבי אלעזר שאמר פצוע דכא כהן שקדש כו' באנו למחלוקת ר"ש בן אלעזר ורבנן וי"ל דודאי ר' אלעזר לא אית ליה שנאמר משום שכבר אכלה כמו לרבי יוחנן דרבי יוחנן אי' ליה דשכבר אכלה מהני דכיון שאכלה בהיתר קודם שנפצע אוכלת לאחר שנפצע ואע"ג דנשאת כבר ואפילו לר"מ אכלה ור' אלעזר סבר דלגבי [אכילה] כולי האי לא אמרינן שיועיל שכבר אכלה אבל ס"ל שפיר שיועיל לשויוה כמו יש לו להאכיל במקום אחר והשתא ניחא דקאמר לעיל שאני התם שכבר אכלה והוי כמו יש להאכיל במקום אחר א):

דף עו:

ורבנן הוא דגזרו בהו. וא"ת והא קא חשיב באלו הן הלוקין נתינה. וי"ל דמכת מרדות קאמר ואגב ממזרת נקטא ולקמן אפרש בעז"ה:

דף עז.

א) ובשלמא אי לאו גיירה ניחא שנשאה שלמה דכל זמן שלא נתגיירה לא שייך איסור דמצרית ראשונה ואיסור הבא על הנכרית דחייב משום נשג"א עדיין לא נתקן עד בית דינו של חשמונאי וגם קנאים פוגעין בו ליכא דלא שייך רק בצנעא אבל בפרהסיא לא ושמא שלמה בצנעא לקחה אבל כיון דגיירה קשה היכי נשאה דהא הויא לה מצרית ראשונה: כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל. ותימה שהרי גם בנו מותר לבא בקהל דהא אמרינן בא סנחריב ובלבל כל העולם כולו. וי"ל שאני הכא משום (דאמרינן כה"ג) [דכתב בה"ג] שמצרים חזרו למקומן דכתיב מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים ואע"ג דגבי עמון נמי כתיב ושבתי את שבות בני עמון התם לא כתיב שום זמן ושמא עדיין לא בא אבל גבי מצרים כתוב מקץ ארבעים שנה וא"כ מסתמא שבו למקומן. ובתוספתא קאמר בהדיא אמר לו ר"ע מנימין טעית בא סנחריב ובלבל כל העולם כולו ומ"מ פריך שפיר הכא וכי תימא הנך אזלו לעלמא וכו' שהרי בימי שלמה עדיין לא בלבל אותם סנחריב:

דף עז:

א) עוי"ל דטעמא דר' יהודה דלא דרשינן ולא מצרית משום דכתיב גבי מצרי בנים אשר יולדו הכתוב תלאו בלידה א"כ גלי קרא דנקבות אסורות וכן אמרינן לקמן:
הצד השוה שבהן שאינן ברוב קהל. וא"ת כיון דס"ד השתא שהדין זה גמור אמאי מכשיר ר' יוסי בת גר וגיורת לכהונה שהרי כמו כן אינן ברוב קהל שבאים מטפה פסולה. דמהאי טעמא פסיל לה ר' יהודה בפרק עשרה יוחסין ולא פרכינן התם עלה אלא מה להצד השוה שבהן שיש בהם צד עבירה ועדיין לא מסקינן אדעתין עד לקמן. וי"ל דלא חשיב רבי יוסי גר וגיורת אינן ברוב קהל כיון דלית בהו צד פגם כמו באלמנה לכ"ג שביאתו בעבירה וחלל יצירתו בעבירה ועמוני אסור בקהל:

דף עח.

מה להצד השוה שבהן שכן יש בהם צד עבירה. וא"ת ולימא מצרי ראשון שנשא מצרית ראשונה יוכיח שאין בהם צד עבירה שהרי לא ביאתם ולא יצירתם היו בעבירה ואפ"ה בתה פסולה אף לקהל אף אני אביא גר עמוני שתפסל בתו לכל הפחות לכהונה דהכי נמי אמרינן בפרק עשרה יוחסין. וי"ל דלא חשבינן ליה הכא צד השוה משום שאינן שוין דחלל פסולה בתו לכהונה ולא לקהל ובמצרי פסולה בתו אף לקהל. ונראה לר"ס דר' יוחנן סבר כרשב"ג דאמר לעיל דגר עמוני אין פוסל אשה בביאתו וא"כ איכא למפרך

מה להצד השוה שבהן שכן פוסלין אשה בביאתם תאמר בגר עמוני. וא"ת ומנא ליה לתלמודא הך טעמא וי"ל דמדמכשיר ר' יוחנן בת גר עמוני ולא קפסיל לה מהך דינא א"כ צריך לנו לומר דסבר כרשב"ג דלעיל דאי לאו הכי הוה פסיל לה ר' יוחנן מדינא דחלל ומצרי והא דקאמר הכא ואי כר' יוסי ר"ל אי סבר כר' יוסי דבת גר וגיורת כשרה פשיטא דבת עמוני כשרה דמהיכא נוכל לפוסלה אי מכ"ג באלמנה וכו' אבל כרבי יוסי ממש לא סבר דהא ר' יוסי פליג לעיל אדרשב"ג ור' יוחנן ס"ל כרשב"ג כדפרישית. פוק תני לברא. וא"ת היכי מצי פסיל ריש לקיש בת גר עמוני ובת מצרי שני הא לעיל משמע דליכא מאן דפסיל בסוף פ' אלמנה דקאמר מאי איכא בין ת"ק לר' יוסי וכו' לאפוקי מצרי שני דאין זרעו פסול. ולבתר כן נמי קאמר לאפוקי גר עמוני דאין כל זרעו פסול שהבנות כשרות. וא"ל דלעיל מיירי במצרי ומצרית עמוני ועמונית אבל בת עמוני וישראלית כי הכא איכא למימר דפסולה [דאי] אפשר לומר כן שהרי לעיל קאמר יליף מכ"ג באלמנה והיינו דאינסיב באינן מינן כמו כן מיירי במצרי ועמוני דאינסיב בלא מינייהו וי"ל דסוגיא דלעיל אתיא כר' יוחנן דמכשיר הכא דהיינו רבי יוחנן דאמר לעיל מצרי ואדומי איכא בינייהו. אבל ריש לקיש מצי סבר דפליגי בהא. והא דקאמר ר' יוסי לעיל כל שזרעו פסול (אינו) פוסל וממעט מצרי [שני ר"י] אליבא דנפשיה קאמר אבל ת"ק סבר דבת גר מצרי שני ובת גר עמוני פסולות לכהונה וריש לקיש יסבור כמותן:

מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד כרת א"נ הוה מצי למיפרך אפילו לית בהו כרת מה להצד השוה שבהן שיש בהן צד לאו וא"ת לר' יוחנן דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר א"כ מצינו ממזר שאין בו צד כרת. וי"ל דמ"מ ממזר דקרא בחייבי כריתות איירי. א"נ נראה לומר דמ"מ איכא למיפרך מה מה לעריות שיש בהן לאו תאמר במצרי שאין בו רק עשה:

א) אכן תימה אמאי אין לאו בחללה בבעולה לכ"ג דהא כתיב כי אם בתולה מעמיו דמשמע ולא בעולה וסמיך ולא יחלל. וצ"ל דקאי אחייבי לאוין דכתיבי בקרא אלמנה וגרושה וגו':

דף עח:

מצרי שני במאי יטהר. וא"ת ישא ממזרת תשיעית דאיכא מ"ד לקמן ממזרת לאחר עשרה דורות מותרת וא"כ כי ישא ממזרת תשיעית תהיה בתו כשרה כי עשירית תהיה וי"ל דמלתא דלא שכיחא הוא שיחי' כל כך ושיפרו וירבו עד עשרה דורות דאינם כל כך ידועים ואי אינם ידועים כל כך לא חיו ועוי"ל דהתינח הבת כשרה לאחר עשרה דורות

אבל הבן שמא לא יוכשר דהא לא אמר לקמן אלא ממזרת דמותרת לאחר עשרה דורות אבל הזכר שמא לא יוכשר:
מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שלישי הוי דהא דאמרינן לעיל הלך אחר פסוליהם היינו דוקא בעמוני ומצרי שנשא בת ישראל או איפכא אבל בעם אחד לא איירי לעיל:
לרישך בי עמודי פ"ה אביי שהיה לפני רבי יוחנן ותימה דלא מצינו שעלה אביי לארץ ישראל. ונראה דר"ל לרישך רבה שהיה רבו של אביי והוא למד לפני ר' יוחנן כדאיתא פרק שני דייני גזלות ששלח אליו אחיו של רבה יש לך רב ומנו רבי יוחנן ואפשר שעלה ללמוד בפניו:
משום דר' יצחק דאמר ר' יצחק [ד"ת] רובו ומקפיד עליו וכו' וזה אינו מקפיד ואע"ג דאמרינן התם גזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד מ"מ איכא למימר דמשום מעלת גירות אוקמוה רבנן אדאורייתא:

דף פ.

ושמואל אמר קטן היה באותה שעה והא דאמרי' לקמן איזהו סריס חמה כל שהיה בן עשרים ולא הביא שתי שערות ואפי' הביא לאחר מכאן הרי הוא כסריס לכל דבריו וא"כ מחשבינן ליה כגדול וכך מחשבינן נקבה לי"ח כמו זכר לכ' שנה. י"ל דלקמן מיירי משעת שנת עשרים ואילך להחשיבו כסריס וא"ת במאי פליגי רב ושמואל אי לקרבן הא א"א לומר דהא לא הוו בזמן קרבן ואי ללקות אין מצי לקי התראת ספק היא [ועי' בתוספות ד"ה נעשה]:
א) ובזה ניחא דלא דמי לאמרו לו אל תותיר דחשיב ליה תלמודא התראת ספק לפי שלעולם לא יתברר הדבר שתהא ההתראה התראת ודאי דבשעה שהתרו לו אל תותיר עדיין יש שהות ביום לאוכלה ובסוף היום ליכא למימר דא"א לצמצם אבל הכא מתברר הדבר שהיה גדול בשעה שאכל חלב וגם כי היתה ההתראה ודאית:
ב) ועוד קשה דאמר לקמן כיון דאיכא רשב"ג דאמר משתהי כרבים עבד וא"כ משמע דרשב"ג סבר כר' ולא נהירא שהרי רבי לא חשיב ליה בר קיימא עד שיהא בן עשרים ורשב"ג קאמר מכיון ששהה שלשים בר קיימא הוא:

דף פא.

א"ל אין שאני שונה (לעיל) עיגול בעיגולין עולה וצ"ל לפי אשר פירשנו א) דר"ל שאני שונה דרבי יוסי סבר עיגול בעיגולין עולה וא"כ ע"כ תרומה בזמן הזה דרבנן

דאי מדאורייתא לא הוה עולה דהוי דבר שבמנין דלא בטיל וא"ת אפילו תרומה בזה"ז דאורייתא ניחא שפיר דעולה משום דעיגול הוי תרומת פירות דהייא מדרבנן אף בזמן (שאין) שביהמ"ק קיים וי"ל דאם איתא דתרומה בזה"ז דאורייתא הוה גזרינן דרבנן אטו דאורייתא. וא"ת ומנא לן דר' יוסי קאמר לה וי"ל משום דר' יהודה פליג עלה בסיפא מכלל דת"ק דידיה הוי ר' יוסי דסתמא הוא בר פלוגתיה וקשה לרבינו נתנאל שיטתא דא דא"כ הול"ל (למכתב) הכא מי סברת דר' יוסי סבר תרומה בזמן הזה דרבנן. ועוד דהו"ל לר"ל להשיב אה"נ משום ברייתא דלקמן דר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה היא דחשיב ליה ספק וא"כ צריך לנו לומר מאכילה בתרומה ולא בחזה ושוק וטעמא משום דתרומה בזמן הזה דרבנן. ועוד קשה דא"כ דידע תלמודא מתניתין דלקמן דאמר ר' יוסי אנדרוגינוס בריה בפ"ע וספק הוא לא הוה קאמר ריש לקיש שיאכיל אף בתרומה דרבנן דלקמן משמע פרק [חרש] שאין חרש כהן מאכיל אשתו בתרומה ואף [תרומה] דרבנן וחרש ספיקא הוי ועוד ראיה לדבר דאמרי' גבי כוי משום דהוי ספק חיה ספק בהמה דחלבו אסור ואין מחלק ב) בספר ומשמע דאף שומנו של גיד אסור אע"ג דלא הוי בבהמה רק מדרבנן א"כ גם בכאן אי ספק הוא לא הוי לריש לקיש לומר שיאכיל אף בתרומה דרבנן על כן פירש רבינו נתנאל דה"ק מי סברת תרומה בזה"ז מדרבנן דהכי הלכת' דהא מדקאמ' דר' יוסי סבר תרומה בזה"ז דרבנן ס"ל דהלכה כן שהרי ר' מאיר לא הוזכר בזאת המשנה לחלוק על ר' יוסי אע"ג שהוא חולק על זה דסבר תרומה בזה"ז דאורייתא פ"ק דחולין ואם כן לא רצה להזכירו במשנה משום דהלכה כר' יוסי וע"ז מתמה רבי יוחנן לומר שהלכה כן ומשני אין שאני שונה עיגול בעיגולין עולה דמשנה היא בתרומות ומדסתם רבי כר"מ (דא"ר) [אליבא דר'] יהושע פ"ק דביצה אם יש שם מאה פומין יעלו ודאי הכי הלכתא דעגול בעגולין עולה וא"כ הוי תרומה בזה"ז דרבנן ומש"ה עולה אע"פ שהוא דבר שבמנין וא"ת הלא ר"מ סבר תרומה בזה"ז דאורייתא ואפ"ה קאמר יעלו י"ל דהיינו טעמא דר"מ משום דקא בעי דבר שבמנין ואיסורי הנאה אבל כי ליכא אלא חד מינייהו סבר דבטל אבל (לר"מ) [לרבי] שסתם משנה דתרומות דעיגול בעיגולין עולה כר"מ סתמא ג) כמותו מטעמא דאיהו סבר דבעינן דבר שבמנין ואיסורי הנאה ולריש לקיש הוי טעמא דעולה משום דתרומה בזמן הזה דרבנן וא"ת ומנא ליה לר"ל הא דלמא סתם רבי כר"מ ומטעמיה דקא בעי תרתי דבר שבמנין ואיסורי הנאה וי"ל ודאי לא אפשר לומר שהרי הלכתא הוא דלא בעינן תרתי דהא סתם לן מתני' בפרק גיד הנשה דחתיכת דג טמא ונבילה לא בטלה אע"ג דבהנאה שריא וניחא דקאמר לקמן

מאי חתיכה ולא בעי מאי עיגול דמשנה ידועה היא בפ"ק בפ"ק דביצה מתניא דר"מ קאמר אם יש שם מאה פומין יעלו:

רשב"ל אומר כל שדרכו למנות שנינו. וא"ת והרי קתני חבילי תלתן דהוי את שדרכו לימנות וי"ל דקסבר רשב"ל דאדרבה מ"ה הדר ותנא שהיה ר"מ אומר שלא נטעה לומר דוקא חבילי תלתן דהוי את שדרכו והא דנקט חבילי תלתן דהוי את שדרכו ולא נקט דבר דהוי כל שדרכו משום דמדרבנן הוי דקנבוס ולוף אסרה תורה מש"ה בעינן את שדרכו ולרבי יוחנן דאמר את שדרכו לימנות שנינו צריך ליתן טעם למה חזר ושנה שהיה ר"מ אומר וכו' שהרי הזכיר חבילי תלתן דהוי את שדרכו וצ"ל דסד"א דדוקא חבילי תלתן דלא הוי רק מדרבנן כדפרישית אמרי' דוקא את שדרכו מקדש אבל כל שדרכו לא אבל איסורא דאורייי' מקדש אף כל שדרכו להכי הדר ותנא כללא דבכל ענין לא מקדש אלא את שדרכו א"נ סד"א דוקא חבילי תלתן דאסירי בהנאה דכלאי הכרם אסירי בהנאה אמרי' דמקדש אבל במלתא דשריא בהנאה לא מקדש אף את שדרכו קמ"ל. וא"ת לרשב"ל אמאי אמרי' הכא בחבילי תלתן דמקדש הלא לא אסירי רק מדרבנן וא"כ הו"ל כמו עיגול בעיגולים דסבר ריש לקיש עולה משום דתרומה בזמן הזה דרבנן וי"ל שאני חבילי תלתן דאסירי בהנאה וחשיבי כמו איסורי דאורייתא י"מ דטעמא דעולה עיגול בעיגולים משום דהוי תרומה בזה"ז דרבנן ותרומת פירות דרבנן ולא נהירא דטעם דתרומת פירות דרבנן לא מעלה ולא מוריד דאי הוי תרומה בזה"ז דאוריי' הוה גזרי' דרבנן אטו דגן דהוי תרומה דאורייי':

קתני מיהא רישא תעלה אע"ג דהויא דאורייתא וקשיא לריש לקיש דאמר לעיל עיגול בעיגולין עולה משום דתרומה בזמן הזה דרבנן דהכא בדאורייתא נמי אמרי' תעלה פ"ה והא דאמרי' בסיפא לא תעלה היינו משום טעמא דכי נמי אמרי' לא תעלה ליכא הפסד כל כך שהרי החטאת והחולין ראויה לכהנים וכו'. וא"ת א"כ מאי פריך מהכא לריש לקיש הלא שפיר קאמר דמוכח תרומה בזמן הזה דרבנן דעיגול בעיגולין עולה דאי מדאורייתא לא הוה עולה שהרי אין בו הפסד מרובה דהא חזו לכהן אף אם לא תעלה. ונ"ל טעמא דסיפא דאמרי' לא תעלה משום דאי תתבטל הויא חתיכה הראויה להתכבד בפני האורחים וחתיכה הראויה להתכבד לא בטלה [ועי' בתוס' כאן]:

א) ועוד י"ל דרבותא אשמעינן דאע"ג דהויא טהורה ואינה אסורה אלא לזרים וכ"ש טמאה שאינה ראויה אף לכהנים והוי כענין דאמרינן לקמן טהורה מטהורה עדיפא ליה למילף:

אי הכי מאי טעמא דרבי יהודה. אא"ב דמיירי בשלא נמוהה ניחא טעמא דרבי יהודה כדפרישית לעיל דדבר שבמנין לא בטיל אבל כיון דאיירי בנימוחו מאי טעמא דרבי יהודה:

דף פב.

רבא אמר רישא איסור לאו פי' משו"ה אמרינן ברישא תעלה דהא נמי כי תעלה לא תאכל רק לכהנים א) ולוים אלא לאו דטומאה אבל בסיפא אי אמרינן דתעלה בחולין תאכל לישראל ואוכל אותם בטומאת הגוף כי אינו נזהר לאכול חולין בטומאת הגוף ואיכא כרת באכילת קדשים בטומאת הגוף:

דף פב:

א) עוי"מ דהא דקאמר התם קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא לאו דוקא אלא ר"ל קדושה שניה וכר' יוסי דהכא דתני סדר עולם וסבר תרומה בזמן הזה מן התורה ומ"מ קרי לה ראשונה אע"פ דמיירי בקדושה שקידש עזרא לפי שהיא ראשונה לנו:
ב) ותימה דהא לא אמרינן קמא קמא בטיל רק עד ששים תדע דאל"כ אם יערה אדם כל היום חלב בקדרה לא יאסור וצ"ל דהכא לא הוי רק מדרבנן שהרי אין כאן שיעור לאסור שאפילו כי נתן סאה ונטל סאה עד רובו א"א שכל הפעמים שנוטל הסאה מן המקוה שלא יתערב בהם מעט ממי פירות אשר נתן בתוך המקוה וא"כ אפילו יתר ממנו היה לנו להכשיר שאף עד יתר מרובו יש בתוך המקוה יתר מרובו ממים גמורים ואפ"ה (לא) גזור רבנן לפי שהוא נראה כרובו ומש"ה א) לא שרינן יותר מרובו אלמא מדרבנן בעי רבייה: אלא מאי נישא דיעבד. ותימה אמאי לא אמרינן שיועילו נשואין להאכילו בתרומה דרבנן אם כהן נשאו כמו שאנו אומרים שאוכלת אשתו בשביל קדושין בתרומה דרבנן והלא כיון דספיקא הוא היה לנו לומר זה כזה וי"ל דלא דמי דהא אם נחשבו כזכר אין תקלה בדבר דחומרא הוי דחייבין עליו סקילה אבל אם אנו אומרים שהוא נישא לאכול בתרומה דרבנן ונחשוב אותו כנקבה יש חשש איסור בדבר דא"כ לא יתחייב סקילה כזכר:

דף פג.

מדשבקיה ר' יוסי לבר זוגיה וא"ת ומנלן דבר ייתא עיקר דלמא ר' יוסי אמר הברייתא ברישא ושמע לר' שמעון הא דמתני' וסברה ואמר נמי כוותיה והדר ביה מברייתא ומתני' עיקר אין זה קושיא דהא סברא הוא דמתני' קדמה לברייתא כנ"ל עוד אומר רבינו נתנאל מדקאמר ולא הכריעו בו חכמים משמע דשמעיה לחכמים שהכריעו בו לעשותו כזכר

והוא לא חשיב ליה הכרעה ברורה דמשמע ולא הכריעו לא הכריעו היטב והיינו מר' שמעון שהכריעו בו לחשבו כזכר והוא לא סבר כן:
א) וראיה לדבר דכרבי יוסי דמתני' פסיק דאי כרבי יוסי דברייתא תרתי דרב למה לי לומר דהלכה כר' יוסי:
ב) י"ל מההיא דלקמן דהא דסבר דחייב עליו מב' מקומות היינו משום יתורא דואת זכר דמרבינן ליה ומ"מ קשיא דהא ודאי אי לאו זכר לא רבייה קרא אכן יש לדחות דודאי גבי סקילה שאני משום דגלי קרא דהכי נמי אשכחנא דר' יהודה אמר לעיל אנדרוגינוס שקידש קידושיו פסול מפני שהוא ספק איש ספק אשה ובפ' ר' אליעזר דמילה משמע דשרי ר' יהודה למול אנדרוגינוס בשבת וא"כ ודאי טעמא משום דגלי קרא יתורא דהמול ימול כל זכר דמרבי ליה והכא נמי גבי סקילה שאני דגלי קרא:
ג) ועוד ראיה דאמרינן פ"ק דר"ה האורז והדוחן והשומשמין שהשרישו יום אחד לפני ר"ה מתעשרין לשעבר ומותרין מיד בשביעית אלמא לא בעינן כלל [תוספת] רק בחרישה וקצירה דכתיב בחריש ובקציר תשבות. אפילו ארבעים ונ' יום פירשתי בנדה:
המסכך גפנו פירשתי פ"ק דב"ב:

דף פג:

א) עוי"ל דשאני כלאים דכתיב בהו שדך לא תזרע כלאים א) דמשמע דבעינן שיהא שלו: הנרבע. ולא גרסינן הרובע דבעוף איירינן שמטמא בגדים אבית הבליעה ובעוף לא שייך רובע:
שהיה ר' אליעזר אומר כל מקום שנאמר זכר ונקבה אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם פירוש כל מקום דאיכא תרי זכר ממעטינן אנדרוגינוס מיתור דזכר וזה אתה מוציא פירוש אתה ממעט ועוף הואיל ולא נאמר בו זכר ונקבה אי אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם וה"ה נמי אם נאמר בו זכר ולא יהא מיותר. ורבנן דפליגי עליה וממעטי עוף טומטום ואנדרוגינוס ואע"ג דלא כתיב גבי קרבן עוף לא זכר ולא נקבה אלמא סבירא להו דטומטום ואנדרוגינוס בריות נינהו דאי ספיקא נינהו ליקרוב שלא הקפיד הכתוב בין זכר ונקבה:
ב) ועוד נראה לפרש התם פירוש אחר דלעולם לא נפרש כרשב"ם דפי' דס"ל לרשב"ג שהוא בריה אלא ה"ק וסיפא דקאמר טומטום אינו נוטל כלום כרשב"ג דאמר אין קדושה חלה עליו ואע"ג דהוי או זכר או נקבה ואפ"ה לא קדשי אלמא אמרינן דדעת המקדיש כן הוא דאמר אם ילדה הבהמה זכר רוצה לומר זכר ודאי אם ילדה נקבה נקבה ודאית ה"נ

אם ילדה זכר יטול מנה זכר מבורר קאמר ונקבה מבוררת קאמר אבל לעולם סבר שפיר רשב"ג דספיקא הוא אבל ודאי זכר לא הוי מדקאמר דאין קדושה חלה עליו משמע שום קדושה (אלא קדושין) [אין בו] דאע"ג דשאר בעלי מומין קדושין לאסור בגיזה ועבודה אף לאחר שנפדו כדאמרינן תזבח ולא גיזה וכו' מ"מ הני כדיקלא בעלמא נינהו ולא חלה עלייהו קדושה כלל:

דף פד.

לא קדושין בתמורה לא מיבעיא תחלת הקדש דלא קדשה אלא אפי' סוף הקדש כגון תמורה לא מתפסא בקדושת תמורה ואע"ג דבעלי מומין נתפסין בתמורה כדכתיב טוב ברע או רע בטוב דר"ל בעלי מומין בתמימין מ"מ א) איכא התם קרא בהני דלא חלה עלייהו קדושה כלל:

ולא מקדישין והתם קאמר וכי מאחר שאין קדושין היאך מקדישין ומשני טריפה המקדיש בהמ' ואח"כ נטרפה הקדיש ולד ויצא דרך דופן וטומטום ואנדרוגינוס משכחת לה בולדות קדשים וכמ"ד ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים ומכלהו נמי נוכל ליישב כן דמיירי שהם ולדות קדושים ואח"כ נולד בהם הפסול וקדושים כדפרישית דולדות קדשים במעי אמן הם קדושים כנ"ל:

דף פד:

א) וי"ל דהא לא קשה מידי דאי ליתא לדרב דימי אין למפרך ליתני כדפרישית דהא לא הוה קמ"ל רבותא [בזה] דפשיטא דהיכא דהאחד ישראל והאחד מצרי הלך אחר פסולן אבל פריך שפיר תלמודא דאם איתא לדרב דימי הו"ל למיתני מצרי שני שנשא שתי מצריות וכו' ולאשמעינן רבותא דהיכא נמי שהאיש והאשה פסולים הלך אחר הפסול יותר דזה לא שמעינן:

ומאי כשרה כשרה לכהונה. פי' כהנת וקרי לה כשרה משום דמצוה לכהן לישא כהנת כדאמרי' בפרק ואלו עוברין:

לכל עונשין בלאוין קאמר דבמצות עשה אינן שוין שהרי מצות עשה שהזג"ג נשים פטורות:

דף פה.

מתני' ולא מזונות ומיירי בלותה ואכלה דאל"ה פשיטא דהא בעמוד והוצא קאי מזוני אית לה אלא מיירי שהלך בעלה למד"ה ולותה ואכלה וא"ת אפ"ה מאי אריא משום

שהיא פסולה אפילו כשרה נמי אמרינן הניח מעותיו על קרן הצבי אותו האיש שהלוה לה א) כדאמרי' הלך בעלה למד"ה ועמד איש אחד ופרנס אותה הניח מעותיו על קרן הצבי וי"ל ה"מ היכא דלא מסר לה דרך הלואה אלא מסר בגלל בעלה ואין לו לאיש לתבוע לא לבעל ולא לאשה שהרי האיש לא שם במלוה להן. והאשה לא שאלה מאתו. אבל הכא שלותה ממנו לא הניח מעותיו על קרן הצבי אלא המלוה תובע את האשה והאשה תובעת את בעלה וגם אם נתגרשה האשה משלמת המזונות לאיש שהלוה לה והכא בשניה לא ישלם הבעל מזונות שלותה ואכלה ולא נהירא דדומיא דאמרינן בשניה אין לה מזונות קאמר באלמנה לכה"ג יש לה מזונות ובגמרא משמע דאלמנה לכה"ג אין לה מזונות בלותה ואכלה אלא נראה דבשניה לית לה מזונות אף לאחר מיתת הבעל דקנסינן ליה. אבל באלמנה לכה"ג יש לה מזונות בלאחר מיתה כדמשמע בגמרא:

א) ואין להקשות ממה דמשמע מההיא דהיכא דפסל זרע לא מרגלא ליה והכא פ"ה שהוא פסול הבעל. דא"ל דמודה רש"י דפסול זרע הוי שפיר פיסול בעל ולא מרגלא ליה:

דף פה:

ממזרת ונתינה איכא בינייהו למ"ד מפני שמרגילה זו היא מרגילתו וא"ל הלא הוי ממזר י"ל דאפשר לטהרו כדאמרינן יכולים ממזרים ליטהר כיצד ממזר נושא שפחה הולד עבד שחררו הולד בן חורין ותימה מאי קאמר זו היא מרגילתו הלא אין מרווחת בו כלום שהרי אף אם תנשא לממזר יכולה ליטהר בנה כדפרישית וי"ל דמ"מ היא מרגילתו שיקרא זרעה על שם ישראל גמור ולמורי ראש"י נראה דאין אנו צריכים לזה אף אם אינה מרווחת כלום הכשר בדבר מ"מ מרגלא ליה כדאמרי' יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא וכן פ"ה לעיל. וכן מוכח בתלמודא דבשניה אמרינן לעיל קנסוה בכתובתה אע"פ שאינה מוספת שום הכשר אלא משום שהיא רוצה להנשא יותר מהאיש. וא"ת א"כ מאי פריך אחרי כן ולר' אליעזר דאמר ה"ז עבד וממזר הא לא מרגלא ליה. ומאי קא פריך הלא מ"מ אינה נפסדת כלום בדבר שהרי גם אם תנשא לממזר כדינה יהיה בנה ממזר. ואי משום דלא מרווחא שום הכשר הלא פי' דמ"מ מרגלא ליה משום שרוצה להנשא. וי"ל דשפיר פריך לר' אליעזר דאמר ה"ז עבד וממזר א"כ איכא פסול לבעל שעל (ידה) [ידו] א) הוי זרעו נפסל וא"כ לא מרגלא ליה כדאמרינן לעיל כ"מ שהוא פסול והיא פסולה קנסו אותו שהוא מרגילה והיא אינה מרגילתו:

סוטה ודאי איכא בינייהו דלמ"ד מפני שמרגילה זו היא מרגילתו ואי תקשי הדרא קושיא לדוכתין ולר' עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין הא לא מרגלא ליה שהרי היא סוטה

ודאי וחייבי לאוין היא לרבנן דפליגי עליה דר' יוסי בן כיפר ואמרי אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שהוסתרה וי"ל דהא אמרינן לעיל הכל מודים בבא על הסוטה שאין הולד ממזר ואפי' ר"ע מודה:

דף פו.

או א) אינו אלא אפילו מעשר עני. דאין בו קדושה כלל:
אף שעריך האמור כאן מעשר עני. וא"ת ומעשר ראשון מנלן אי מכ"ש דמעשר עני הא אין מזהירין מן הדין וי"ל דאין זה אלא גלוי מלתא בעלמא:
אי מההיא ה"א ללאו וכו' וא"ת כיון דידעי' [דחייב] מיתה ל"ל קרא ללאו. וי"ל דאצטריך קרא דלא תוכל למעשר עני שאין בו קדושה וא"ת ומיתה מנלן למעשר עני דממעשר ראשון לא ילפינן ליה שהרי אין במעשר עני קדושה וי"ל כיון שראינו מלא תוכל שמעשר ראשון ומעשר עני שוין לענין לאו ה"ה לענין מיתה שאין לחלק בהם:
ה"ג מר בריה דרבינא אמר לומר שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות. הניחא למ"ד משום יחוד אלא למ"ד משום גרושה פי' שמא יגרשנה בעלה ותהא זרה והעולם לא ידעו ויתנו לה תרומה:
גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר וא"כ אפילו תתגרש יכולה לאכול:
ולטעמיך גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה. פי' אמאי אמרי' לקמן אין חולקין תרומה בבית הגרנות ולא מחלק הספר בשום נשים משמע אף בבת כהן ואמאי אין חולקין לה מי לא אכלה בתרומה ואפי' אם נתגרשה. י"ג איפכא אלא למ"ד משום גרושה גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה פי' אמאי אמרינן במתני' בת כהן מאורסת ללוי לא תאכל בתרומה ולטעמיך גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר. ולא נהירא פירוש זה דמאי קשיא ליה מתניתין אמאי בת כהן ללוי לא תאכל בתרומה הלא טעמא רבא איכא משום דאיפסלא באירוסין כדאמרינן לעיל האירוסין פוסלין ולאו טעמא משום גרושה לכן נראה גי' ראשונה:

דף פו:

(נחזור לראשונות) [ואידך] כריב"ל דאמר בעשרה מקומות וכו' והקשה הר' שמואל מאיוור"א היכי מצינן למימר דהאי קרא מיירי בכהנים והכתיב בההוא ענינא ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן וא"כ בלוים מיירי שנותנים תרומת מעשר לכהן דאי בכהנים הא לא מחייבי להפרישה דשלהם היא. וא"ל דמ"מ איירי קרא גם בלוים דלוים

כתיבי אכן גם בכהנים איירי. זה א"א לומר. דא"כ מאי מוכח ר' עקיבא מואכלתם אותו בכל מקום דלא איירי קרא בכהנים הא כיון דאיירי קרא בלוים וכהנים מצינן למיקם ואכלתם אותו אלוים ושמא י"ל דשפיר איירי בכהני' ור"ל ונתתם אותו לאהרן הכהן כלומ' ונתתם שצריך שיהא נתון כבר ממנו תרומת ה' שהפריש' הישראל או הלוי מן המעשר עוד אומר מורי ראש"י דלעולם נאמר דאיירי קרא גם בלוים ובכהנים ומ"מ קרא דונתתם אלוים קאי ואין להקשות א"כ היכי מוכח רבי עקיבא מואכלתם אותו דלא מיירי קרא בכהנים כיון דאיירי קרא בתרוייהו מצינו למיקם ואכלתם בלוים אבל לעולם איירי קרא אף בכהנים וי"ל דזה לא קשה מידי דהא ודאי כולי קרא לא איירי אלא בלוים אליבא דר' עקיבא שהרי ואכלתם אותו בכל מקום נתינת טעם הוא לכל הפסוק דהכי משמע דכתיב ואכלתם אותו בכל מקום חלף עבודתכם באהל מועד וא"כ הפסוק נותן טעם לדבריו שיאכלו כל אותם הנזכרים למעלה חלף העבודה וא"כ כל הפסוק דכתיב לעיל מיניה דואכלתם לא איירי אלא במה שהפסוק דואכלתם מדבר. וקרא דואכלתם לא מצי מיירי בכהנים דהא כתיב בכל מקום כדמפרש תלמודא מי שיכול לאכלו וכו' [הרי] דלא איירי כלל בכהנים אליבא דר"ע כ"נ לראש"י:

ומר סבר דווקא לענים נראה דפליגי אליב' דר"ע דאמר דקודם הקנס היה ללוי ולא לכהן אבל לרבי אליעזר דאמר דקודם הקנס היה לכהן וללוי א"כ יחלוקו אליבא דידיה ויאמרו קנסא לעניים פירוש [לכהנים וללוים עניים ולאידך מ"ד] לכהנים בימי טומאתן לבד וא"כ עשירים כהנים נקנסו והלא מה פשעם ומה חטאתם הלא לא קנס עזרא רק לוים משום טעמא דמפרש אלא נראה דאליבא דר"ע פליגי. ונראה דהלכה כרבי עקיבא דהא פליגי אליביה ובזה ניחא מההיא דמעשה שהיו באים בספינה שנתן רבן גמליאל המעשר ראשון לר' יהושע בן חנניה שהיה לוי ואמאי הלא קנסינהו עזרא ורבי [גמליאל] לאחר קנסא הוה. אלא ודאי לרבי עקיבא ניחא דמתחלה היה ללוי דווקא ועזרא קנסינהו ונתנו לכהן וללוי עניים ורבי יהושע עני היה ורבי אליעזר סבר שהיה בתחלה לכהן וללוי ולבתר קנסא היה לכהן דווקא. וכמו כן ניחא הא דאמרינן יוחנן כהן גדול ביטל את הוידוי משום דקרא משמע שנותנו ללוי דוקא ולבתר קנסא היה לכהן וללוי:

שנאמר שוטרים בראשיכם. אין זה פסוק בכל המקרא. ושמא היינו דכתיב ואשימם בראשיכם (דברים א':י"ג) א):

דף פז.

במורם מן הקדשים לא תאכל מדלא כתיב בקדשים וכתיב בתרומת הקדשים משמע במורם מן הקדשי' וא"ל דהיינו דוקא בעודה לאיש זר לא תאכל דהכי כתיב בקרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר וגו' אבל כי גרשה או מת תאכל דהא מלאיש זר דהכא שמעינן כי נבעלה לנתין ולממזר פסלה לעולם והא דלא אכלה אף בתרומה דבית אביה ביושבת תחת בעלה נפקא לן מדכתיב ושבה אל בית אביה מכלל דמעיקרא לא אכלה וא"כ לא שמעינן ליה מהכא דלא תאכל בחזה ושוק בעודה לאיש זר דהא אף בתרומה דעלמא לא אכלה מקרא דושבה אל בית אביה כנעוריה וא"כ קרא דבתרומת קדשים לא תאכל לא איירי אלא בחוזרת:

[שייך לע"ב] ת"ל וזרע אין לה והא אין לה. הקשה הר"ם כי היכי דאמרינן גבי יבום פי' דנעשה מתים כחיים משום דרכיה דרכי נועם ומפרשי' הא דכתיב ובן אין לו בשעת מיתה אבל אם יש לו בן בשעת מיתה ומת מהני כחיים לפוטרה מן היבום כמו כן נימא לגבי תרומה מק"ו ונפרש וזרע אין לה שעת מיתה אבל כי יש לה זרע בשעת מיתה מן הזר אע"ג דמית אח"כ לא תשוב לתרומת בית אביה. וי"ל שאני התם גבי יבום דגלי קרא דכתיב דרכיה דרכי נועם ומפיק לקרא מפשטיה אבל גבי תרומה אין לנו מק"ו להוציא קרא מפשטיה דפשטיה משמע וזרע אין לה כל זמן שאין לה זרע תחזיר. עוד נראה לראש"י דדוקא גבי יבום משמע שפיר קרא ובן אין לו בשעת מיתה דהא כתיב כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו בשעת מיתה ואם יש לו בשעת מיתה אין זה בן אין לו כי מת. אבל גבי תרומה בדידה תלה הכתוב וא"כ משמע בכל עת שלא יהיה לה זרע תשוב לתרומת בית אביה דהא בכל עת שמת זרעה נשארה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ובהכי אמר קרא דתיכול בתרומה דבי נשא כ"נ לראש"י:

האשה וכו' ממזר מזה ומזה. הרב ר' אליהו הזקן היה ר"ל הא דקאמר במתני' הולד משני הוי ממזר היינו דוקא כשבא עליה קודם שנתגרשה מן הראשון אבל אם נתגרשה ובא עליה השני אחרי כן לא הוי הולד ממזר. ול"נ א) להר"י כיון דאין לחלק מן הראשון בין בא עליה קודם שנתגרשה מן השני בין לאחר שנתגרשה דהא גירושי השני לא מעלין ולא מורידין שהרי קנסא הוא. כמו כן אין לחלק בשני דבכל ענין הוי הולד ממזר מטעם קנס: ודלמא משום דאשתיק ושתיקה כהודאה דמיא. וא"ת ומעיקרא מאי ס"ד דבעי להוכיח דעד א' מהימן מאי קאמ' הא אשתיק מהימן אפי' אמ' איני יודע מהימן. וי"ל דאה"נ דאישתיק לאו דוקא אלא ה"ה אמ' איני יודע מדנקט והלה אומר לא אכלתי. משמע דוקא

משום דלא (אמר) אכלתי דקאמ' דידע שפיר דלא אכל והשתא קא דחי דקאמ' ודילמא משום דאשתיק והא דנקט והלה אומ' לא אכלתי לא ידעתי שאכלתי:
רבי מאיר מחייב. וא"ת מאי חיובא שייך הכא הלא אמרי' חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן. וי"ל ה"מ היכא שהוא מודה שהוא חייב דודאי כיון שהוא מודה שהוא חייב ישלם דהא לכפרה אתו. אבל הכא שאומר דאינו חייב ודאי לא יפרע אם לא משכנו: אם ירצה לומ' מזיד הייתי. והתם פריך מאי מגו הוא הלא אין אדם משים עצמו רשע. ומשני דר"ל דמתרצינן דבוריה דאמרי' דר"ל לא אכלתי שוגג אלא מזיד. וא"ת ונושלינן ליה. וי"ל דעביד איניש דמכסי חטאיה כדכתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה:

דף פח.

מידי דהוה אחתיכה ספק חלב ספק שומן וכו' דמהימן פ"ה דאי לא מהימן לא מצינו איש שיוכל לאכול עם חבירו שמא יאכילנו דבר איסור. ותימה ומה לנו בזה הדבר יזהר במה שיאכל. ונ"ל דנפקא לן דמהימן מנדה דכתיב וספרה לה לעצמה:
משום עגונא אקילו בה רבנן. וא"ת וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה דמן התורה הוכחנו דעד אחד לא מהימן וי"ל דאין זה עוקר דבר מן התורה שראו חכמים דאשה דייקא ומנסבא מהני שפיר כשני עדים דודאי לא משקרא:

דף פח:

א) ועוי"ל דקא פריך למ"ד דרב מיחייב אפי' בחתיכה אח' דמצות כתיב:
לאחד מעדיה. וא"ת והא אמרינן לעיל מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו. וי"ל דמיירי הכא שיש שלשה עדים שיש עדות כשר בלא זה שנשאה. ולא נהירא דבשנים נמי לא מצינן לומר דחשידי ומ"מ קאמר לא ישא את אשתו וצ"ל דהכא מיירי שהיה לו אשה כשהעיד וא"כ מותר בה כדאמרינן לעיל וכולן שהיו להן נשים ומתו מותרות לינשא להם דלא שייך חשד כיון שהיה לו אשה כשהעיד:
באומרת ברי לי. הקשה ה"ר שמואל מאיוורא משמע דמעיקרא ס"ד דלא אמרה ברי לי וא"כ כי קשה ליה הבא עליה באשם תלוי [קאי] הול"ל חטאת ודאי משום חזקת אשת איש וי"ל דלעולם היה יודע טעמא דאשה דייקא ומנסבא ומ"ה ליכא חטאת ודאי אבל הכא קאמר שאומרת שברי לה שמת ששמעה מבני אדם שמכרת אותם ויודעת שלא ישקרו בשום ענין:

תצא כמאן כר' מנחם ב"ר יוסי. וסברא הוא דרב קאמר למלתיה על מתני' ומתני' איירי בנשאת ואח"כ באו עדים א"כ משמע דבבאו עדים ואח"כ נשאת תצא וא"ל מאי למימרא דאשמעינן דרב סבר כר' מנחם בר' יוסי:

ת"ל וקדשתו אלא לאו כי האי גוונא שבאו עדים שמת ונשאת לאחד מעדיה והוא כהן ואח"כ באו עדים ואמרו שהיה בעלה קיים והרי היתה זונה אצלו ופסולה לכהן ולכך כופין אותו וא"ל דמיירי קרא באיסור מפורסם כגון אלמנה וגרושה וחללה זונה דבהא לא אצטריך קרא דפשיטא שמכין אותו עד שתצא נפשו דאפי' אם נשא חייבי לאוין אמרינן דכופין:

דף פט.

רישא דעבדא איסורא קנסוה רבנן. וא"ת והא אמרינן לקמן אמרו לו מתה אשתו ונשא אחותה ואח"כ באת אשתו מותרת לחזור לו ואינה צריכה האחרת גט ואמאי הרי עבד איסורא שהרי בא עליה וי"ל דהכא סמיך אשנוייא דלעיל דאמר גזרה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצא אשת איש יוצאה בלא גט וגם עבד איסורא ומש"ה צריכה גט אבל לקמן ליכא אלא טעמא דעבד איסורא דהא לא שייך לומר גזרה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה דהתם אפי' גירש לא מצי למנסב אחותה דאסירא בחייה ואפי' נתגרשה ומ"ה אינה צריכה גט:

א) עוד י"ל דהכא איכא טעמא רבא שהרי הכל יודעים שאין קישות מרה ואבטיח סרוח מהני כמו אינך ולכך בשוגג תרומתו תרומה ובמזיד אינה תרומה דקנסינן ליה. אבל גבי חומץ ויין איכא דניחא ליה בחלא ואיכא דניחא ליה בחמרא וא"כ כשיודע שהוא חומץ ומפריש ממנו על היין טוב הדבר שהרי אמרי' דניחא ליה בחלא אבל כשסבר שהוא יין ונמצא חומץ הוי תרומה בטעות ואינה תרומה:

דף פט:

עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחר. וא"ת אמאי לא מפריש מיניה וביה י"ל דאתי למימר שהמותר חולין ואתי למימר דשריא לישראל לאכול והיא אסורה מדרבנן דהא תרומה היא ופ"ה והא דלא אמרינן משאינו נקוב על הנקוב עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחר. שאני התם שנותנין לכהן שאינו נקוב והוי פטור ואין עליו דין טבל אבל הכא שנותן לכהן את שהוא מן הנקוב והוי טבל גמור לא תאכל לכהן עד שיפריש עליו תרומה ומעשר ממקום אחר:

דמדאורייתא תרומה מעליא כדר' אליעזר וכו' ומ"מ במזיד אין תרומתו תרומה כדפי' לעיל:

ואם אינו קדוש נשיאות חטא למה. וא"ת משום דעבר אמצותא דרחמנא דה"נ איכא מ"ד בפ"ק דתמורה כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני דאי לא מהני אמאי לקי ורבא אמר לא מהני ואמאי לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא. וי"ל דמ"מ אם אינו קדוש כלל לא הוי קרי ליה נשיאות חטא דנשיאות חטא משמע שהאיסור לעולם עליו ואי לא הוי קדוש כלל א"כ צריך לחזור ולתרום כי את שתרם מתחלה אינו קדוש כלל א) כיון דלא ירתי לה איהי קריא ולא עני לה. פי' לעיל גבי יש חופה לפסולות. וא"ת משמע הכא דמטמא לה אף כי יש אחרים שיכולים לעסוק בה. ותימה דאמרי' בנזיר במת מצוה אם יש ישראל וכהן יטמא ישראל ואל יטמא כהן. וה"נ יתעסקו בה קרוביה ולא בעלה שהוא כהן ונראה דהכא קאמר דמטמא לה משום דחכמים שויוה כמת מצוה שאין לו קוברין אלא ב) הוא דב"ד יכולין לעקור דבר מן התורה כי הכא שיש טעם גדול בדבר דלא ירית לה אב ומפסיד דינו ואין זה חשיב עקירה:

דף צ.

תבא עליו ברכה דאכל מידי דלא חזי ליה בימי טומאתו וקא משלם מידי דחזי ליה בימי טומאתו. ופ"ה אע"ג דהתשלומין נעשין תרומה ואם כן הויא מידי דלא חזי ליה בימי טומאתו שהרי הוי תרומה טמאה מ"מ איהו איכוין לשלם דבר דחזי יותר ממה שאכל. וקשה דמה לנו בכוונתו מ"מ לא חזי וי"ל דבמזיד ר"ל מזיד מן האכילה והשתא ניחא שפיר דחזי למיכל בימי טומאתו משום דבמזיד אין התשלומין נעשין תרומה עי"ל דשפיר קאמר תע"ב שהוא מפסיד עצמו יותר ממה שהפסיד הכהן כי את אשר הוא משלם הוה חזי בימי טומאתו כל זמן שהיה בידו ואת אשר הפסיד הכהן לא חזי ביד הכהן רק להסקה:

שילם חולין טמאין סומכוס אומר משום ר' מאיר בשוגג תשלומיו תשלומין פ"ה משום דלפי מדה משלם דאי לפי דמים משלם לא היו תשלומיו תשלומין שהרי נעשין תרומה ולא נהירא דמשמע בפרק כל שעה א) גם לפי מדה משלם דלא אמרינן לפי מדה משלם אלא להחמיר גבי אכל גרוגרת וכו' וצ"ל דמיירי ששילם כל כך מן החולין טמאין שמועילין אף להיסק כמו התרומה הטהורה שאכל ומ"מ במזיד אין תשלומיו תשלומין דאכל מידי דקפץ עליה זבינא וקא משלם מידי דלא קפיץ עליה זבינא:

והא הכא דמדאורייתא תשלומין מעליא הוא אי אזל כהן ומקדש בהו אשה קדושיו קדושין. וא"ת ולמה לי למימר כל כך לימא והא הכא דמדאורייתא תשלומין מעליא הוא והוי תרומה ואסורין לזרים ואמרי רבנן אין תשלומיו תשלומין והוי חולין ושרינן לזרים. וי"ל אי הוה אמרינן הכי הוה מצי לשנויי דר"ל אין תשלומיו תשלומין לענין שלא ישארו לכהן אלא [יחזרו] ליד הבעלים ויהיו בידם תרומה ולא יוכל זר לאוכלם ועל כן מאריך הספר מדאורייתא תשלומין מעליא הוו וקדושיו קדושין ורבנן אמרי דאין תשלומיו תשלומין שלא יהיה לכהן חלק בהן וא"כ אין קדושיו קדושין וא"ת מש"ה יש כח בכאן לעקור הקדושין שמפקיעים ב"ד הממון ומפקיעין הקדושין ויש לאל ידם דהא אמרינן הפקר ב"ד היה הפקר וי"ל דלא שייך לומר הפקר ב"ד הפקר אלא היכא שהוא פושע ומפקירים ב"ד ממונו אבל הכא הכהן לא פשע כלל ולמה יפקירו ב"ד ממונו:

דף צ:

כמו אליהו בהר הכרמל. וא"ת דלמא שאני התם [שהיה] על פי הדבור דכתיב וכדבריך כן עשיתי י"ל מדקאמר הכל לפי שעה שמע לו משמע אפי' שלא במצות המקום דאי במצות המקום לעולם יש לשמוע לו וא"ת אמאי לא משני שאני אליהו דאתחזק וי"ל מדקאמר אפילו אמר לך נביא עקור משמע דבכל נביא מיירי וה"ה לחכמים:

שויוהו רבנן לבעילתו בעילת זנות י"מ משום דרב מנגיד מאן דמקדש בביאה ולא נהירא דמ"ה לא עקרינן קדושין דאורייתא וא"ת א"כ יכולין ממזרים ליטהר שיתן לה גט ע"י שליח ויבטלנו שלא בפניו ונימא אפקעינהו רבנן לקדושי מיניה ונמצאת שלא היתה אשת איש כשזנתה וכן נמי קשה ליחוש שמא יחפה על בת אחותו [ונ"ל] דאה"נ היכא שאנו רואין שהוא מתכוין לא נפקיע הקדושין. עוי"ל מההיא דשמא יחפה על בת אחותו אין זה חיפוי כיון דמן הדין יכול לעשות כן וא"ת א"כ איך מצינו מיתה באשת איש הלא התראתה הוי התראת ספק דשמא יתן לה בעלה גט ע"י שליח ויבטלנו שלא בפניו ונמצא שלא היתה אשת איש מעולם. וי"ל כיון דהשתא ודאי קא עברה דהא אשת איש היא משום מעשה שיוכל לבא לא קרינן לה התראת ספק ובזה ניחא הא דאמרינן אמרו לו אל תשתה דהוי התראת ספק לפי שכל זמן שהוא לפנינו כמו שהוא עכשיו ודאי לא עבר:

מאי טעמא אמור רבנן בעל מיפר. ותימה דהא אמרינן התם דהפרת נדרים דאורייתא וי"ל דה"פ מאי טעמא אמור רבנן בעל מיפר בנדרים שאין בהם עינוי נפש דאין מיפר מדאורייתא כי הני דאמרינן לעיל דמיפר משום דכל הנודרת על דעת בעלה נודרת משום שלא תתגנה והיינו כעין שפי' לעיל גבי כתובה א"נ י"ל אמור רבנן לאו דוקא:

דף צא.

היה במזרח וכתב במערב בגיטין פריך במאן איירי אילימא בעל היינו שינה (שמו) שם עירו (ושמה) ושם עירה אלא מיירי שהיה הסופר במזרח וכתב במערב ומקשינן אמאי לא מוקי לה התם בבעל ומיירי שהיה עומד שם בשעת כתיבת הגט וכתב עמידתו במערב ומתרצינן דודאי א"צ לכתוב יום העמידה בשעת (הנתינה) [הכתיבה] וראיה לדבר דאי היה צריך לכתוב מקום עמידת האיש כמו כן היה צריך לכתוב מקום עמידת האשה וא"כ לא מצינו גיטין באים ממדינת הים שהרי א"א לדעת מקום עמידת (הבעל) [האשה] בשעת הנתינה ועל מקום לידה אומר הר"י דא"צ לכתוב דשם עירו ושם עירה לא מיירי רק בעיקר דירתם ואדרבה טוב ליזהר שלא לכותבו שא"א לעמוד בו ויבא לכתוב גט בטעות ואם שינה מקום לידתו נראה דאין לפסול הגט בכך ואין לפסול משום דסהדי אשקרא חתימי דהא לא חתימי רק אעיקר הגט דהא בכתובות [דף כד. אמרינן] אם כתוב בשטר איש פלוני כהן אין מעלין אותו לכהונה שהרי אין מעידין שהוא כהן דעל גופא דשטרא לבד חתימי. ומעשה היה לפני הר"י ששינו מקום לידתו והכשירו והשתא מוקי לה תלמודא בגיטין דהיה במזרח וכתב במערב ר"ל הסופר. ותימה דבכתובות שלנו אין אנו נזהרים מזה שש"צ כותבה במקום שהוא והחופה במקום אחר ונראה דאין קפידא בסופר רק בעדים כשחותמין במקום אחר מאותו שנכתב הגט אבל בכתובות שלנו הש"ץ כותב מקום שיחתמו בו העדים א"נ כיון שידוע לעולם שהש"ץ כותב כל הכתובו' שבגבול עירו אף כי אין החופה במקום שעומד בו לא מחזי כשיקרא:

איבעי לה לאקרויי גיטא. וא"ת א"כ דמיירי בלא קראוהו מאי אריא שלא נכתב כהלכתו כיון דלא קריוה מיפסיל דהכי משמע בגיטין וי"ל דאף כי מיפסיל לא אמרי' תצא מזה ומזה. א"נ מיירי הכא דקריוה לאחר נתינה אבל לא קריוה קודם נתינה וא"כ אי לאו משום דשינה לא מיפסיל בהכי דודאי לכתחלה בעי קרייה לפני נתינה ולאחר נתינה אבל דיעבד לא מיפסיל אי קריוה לבסוף והכא משום דשינה מפסיל:

איבעי לה לאמתוני. וא"ת ע"פ עדים נמי איבעי לה לאמתוני לראות אם יבא בעלה וי"ל דהכא שנפלה ליבם ובחזקת איסור לשוק היא איבעי לה לאמתוני לראות אם תמצא חברתה איילונית אם לאו טרם שתנשא לשוק אבל במתני' כיון דאתו עדים ואמרו שמת בעלה הרי עומדת בחזקת היתר ומה יש לה עוד להמתין:

דף צא:

לשם מלכות שאינה הוגנת. פ"ה לשם מלכות רומי שאין להם לא כתב ולא לשון ותימה דהא חזינא דאית להו כתב ולשון וי"ל דאינו כתב מיוחד אכן לקחו אותו משארי לשונות וא"ת אמאי לא חשבינן ליה ללשון גמור כמו לשון ישמעאל ולשון אדום שלא היו כמו כן בדור הפלגה וי"ל דאין לשונם טוב כל כך כמו לשון ישמעאל כדאמרי' בירושלמי דל"ב לשונות הציף הים וכולם חזרו ויצאו מאדום וישמעאל עוי"ל דר"ל אין להם לשון המלכות כמו לשארי אומות שיש שיש להם לשון המלכות כדאמרינן התם שהיה מספר קומי. תימה למה אין אנו כותבים עתה לשני המלך ואנו כותבים לבריאת עולם. ויש לומר משום שהורגלו בשטרות לבריאת עולם הורגלו נמי בגיטין:

והאחרון אינו ממזר. וא"ת ואמאי אינו ממזר כדלעיל מטעם קנס דהא לעיל אמרינן דכי נתגרשה מן הראשון הוי ממזר מן השני מטעם קנס וי"ל דר"ל הכא אינו ממזר מדאורייתא אבל מדרבנן הוי ממזר:

ונתקדשה ובא בעלה מותרת לחזור לו. וה"ה דשריא לשני אם גרשה הראשון דראשון ושני שוין דכמו דחזיא לחזור לראשון אם גרשה השני כך מותרת לחזור לשני אם גרשה ראשון:

דף צב.

יבמה קדושין אין בה. פ"ה דאם נתקדשה אינה צריכה גט נשואין יש בה דאם נשאת צריכה גט. ותימה א"כ מאי פריך אי קדושין אין בה להצריכה גט נשואין נמי אין בה אשת איש תוכיח דבנתקדשה לאחר לא בעיא גט ובנשאת צריכה גט כדאמרינן בריש פרקין וי"ל דקא פריך אהא דקאמר נשואין יש בה לאוסרה על היבם משמע אבל בענין אחר לא מתסרא על היבם א"כ אם זנתה לא מתסרא ולהכי פריך אי קדושין אין בה לאוסרה על היבם וגם זנות אין בה רק נשואין לבד א"כ נשואין נמי אין בה לאוסרה על היבם ונהי דבאשת איש מתסרא בנשואין שאני אשת איש דמתסרא גם בזנות. וא"ת ואמאי פשיט ליה דזנות ונשואין שוין הלא בגיטין דייק תלמודא נישאו אין זינו לא משמע דפשוט לתלמודא שלא להשוותם וי"ל דסוגיא דהכא אתיא כמסקנא דהתם:

קדושין ונשואין אין בה לאוסרה איבם ואי תקשי הכונס יבמתו וכו' תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה וי"ל דהשתא נאמר כמו שאמר ר' ירמיה בירושל' דההיא כר' עקיבא אבל רבנן לא אמרי תצא מזה ומזה אלא זה חולץ וזה מקיים:

ואיבעית אימא לעולם כדמעיקרא דקדושין וזנות אין בה ואי תימא א"כ נשואין נמי אמאי יש בה משום דמחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים אבל בזנות לא שייך למימר דזנות לא שכיח וא"ת ולמה לי למימר דמחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים תיפוק לי דכי היכי דאשה שהלך בעלה למדינת הים אסירא לבעלה גזרה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ה"נ יש לגזור שמא יאמרו חלץ זה ונשא זה ונמצא מחזיר חלוצתו וי"ל דבאשת איש לא אמרינן הך טעמא אלא משום דזנות אסירא באשת איש ועבדינן שוגג כמזיד אבל הכא ביבמה דאין זנות אוסר א"כ אין לנו למגזר הך גזרה כלל אלא משום דמחלפא באשה שהלך בעלה למדה"י:

דף צב:

א"ל שפיר עבדת וכו' אלו שבתות וימים טובים דמשום כבוד שבת יש לעשר עליהם [ואף שלא באו לעולם] ותימה דהיכי מייתי מהאי קרא דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם הלא מהכא לא שמעינן אלא בשבת ויום טוב ומאן דאית ליה אדם מקנה אית ליה בכל ענין וגם קשה דבכל מקום דקאמר דאמרינן אדם מקנה לא משמע שיהא מדאורייי' דאי הוה דאורייתא לית מאן דפליג ונ"ל דאין התלמוד מביא קרא לומר דשפיר עבד שעישר עד שלא בא לעולם דפשיטא ליה לר' ינאי דאדם מקנה ומזה לא הוצרך לשאול אי שפיר עביד אכן שאל לר' חייא אי שפיר עבד שעישר שלא מן המוקף שהרי לא היה אצלו והשיב לו שפיר עבדת משום כבוד שבת ומייתי קרא דכתיב כל הימים אלו שבתות וימים טובים:

דף צג.

ואיכא דאמרי הא לא תיבעי לך להתירה ליבם דודאי עד אחד נאמן דאיהי נמי מהימנא דתנן מת בעלה תתייבם וא"ת ומאי ס"ד מעיקרא וכי לא ידע המקשה הך מתניתין וי"ל דס"ד דנהי דאיהי מהימנא מ"מ עד אחד לא מהימן דדוקא איהי מהימנא דאינה מעיזה פניה לומר מת אם אינו מת אבל כי איכא עד אחד דמסייע לה מעיזה ומעיזה ומשקרת ולהאי איכא דאמרי ס"ל איפכא דכיון דאיהי מהימנא כ"ש עד אחד:

דף צג:

כי תיבעי לך יבמה לעלמא שהעד אומר מת בעליך ואח"כ מת בנך וא"ת הא נמי תפשוט דלקמן אמרינן פ' האשה אשה שהלך בעלה למדה"י ובאת ואמרה מת בעלי ואח"כ מת

בני נאמנת וכיון דאיהי מהימנא כ"ש עד אחד דהכי משמע ליה להאי לישנא וי"ל דהיינו דווקא היכא שהיתה בחזקת היתר לשוק כגון שהיו לו בנים ומש"ה מהימנא אבל הכא מיירי שהיא בחזקת איסור לשוק דכשהלך בעלה למדה"י לא היו לו בנים ומזה קא בעי אי נאמן העד לומר שהיו לו בנים במדה"י ומת ואח"כ מת בנו. וא"ת א"כ מאי קאמר הא לא תיבעי לך דאפילו איהי מהימנא אפילו להתיר אשה ליבם יכול למצוא בעיא שלו היכא דאיהי לא מהימנא כגון שהיתה בחזקת איסור ליבם שהיו לו בנים וליבעי אם עד אחד נאמן לומר מת בנך ואח"כ מת בעליך וא"ל דה"ה דהוה מצי למיבעי יבמה ליבם והא דקבעי מיבמה לעלמא הכי הוה עובדא שבא לפניו דאין הלשון משמע כן דקאמר כי תיבעי לך יבמה לעלמא משמע דבענין אחר לא מצי למצוא בעיא שלו וי"ל דמ"מ הוה פשטינן ביבמה ליבם דעד אחד מהימן אפילו היכא שיש לה חזקת איסור דכיון דאין חזקת איסור אפילו איהי מהימנא א"כ סברא שיש להאמין עד אחד אפילו היכא דיש לה חזקת איסור דמהך מעלה יש לנו שפיר לומר דעדיף עד אחד מבעל דבר ולא נהירא דא"כ הדרא קושיא לדוכתין דלפשוט יבמה לעלמא מדאמרי' לקמן דאיהי מהימנא לומר מת בעלה ואח"כ מת בני לכל הפחות היכא דלית חזקת איסור וא"כ יש להאמין עד אחד אפילו בחזקת איסור כדפי' דיותר יש לנו להאמין עד אחד מבעל דבר לכן נראה לפרש דמיירי שפיר הכא בחזקת היתר ומ"מ לא מצינו למפשט יבמה מדלקמן דמהימנא לומר מת בעלה ואח"כ מת בנה די"ל דאיהי מהימנא דיש דיש לה מגו [וכמש"כ בתוס']:

לאיסור כרת התרת לאיסור וכו' פ"ה לאיסור אשת איש ול"נ דא"כ הול"ל לאיסור מיתה ועוד דעל זה אנו דנין לומר אע"ג דנאמן באיסור אשת איש לא מהימנא הכא משום דמסניא ליה ונ"ל דלאיסור כרת היינו להתירה ליבם [וכמש"כ בתוס' ד"ה לאיסור]:

דף צד.

א) אבל השתא דמשמע לתלמודא דאיירי מתני' באזיל אשתו וגיסו דומיא דסיפא דר' יוסי אומר כל שפוסל וכו' כדפרישית לעיל אם כן לא אתיא כר"ע דהוה לה אחות גרושתו דלר"ע בעיא גט מיניה אע"ג דלא שייך גירש זה ונשא זה דבכל ענין מתסרא מ"מ משום דהיא אשת איש קנסינן ליה ובעא גט כמו באשת איש דרישא:

מאיסורא לא מעטה קרא. פ"ה דמ"מ יש בה לאו וכרת ולא נהירא דהא לאו וכרת לא ידענא אלא מאותה פרשה דכתיב בה שרפה וכיון דקאמר דלא מיירי בחמות לאחר מיתה מנלן איסורא ונראה דר"ל איסורא משום דכתיב ארור שוכב עם חותנתו:

דף צד:

למזיד מנין להכי בעי תלמודא קרא להתיר מזיד דס"ד לאסור מזיד מק"ו דלקמן ומה במקום שבא על איסור קל וכו':

דף צה.

איסור קל אשת איש וא"ת מה לאשת איש שכן יש בה מיתת ב"ד תאמר באחות אשה דלית בה רק כרת ונהי דאין האוסרה אוסרה כל ימיו מ"מ פירכא גמורה היא כיון דשמעינן ביה חומרא שאינה באחות אשה וי"ל דלא בעי ללמוד חומרא אלא איסורא וא"כ איסור קל הוא שאינו גדול כאיסור אחות אשה שאיסורה כל ימיו אבל תימה מה לאשת איש שכן נטמא הגוף וי"ל דעבדינן ק"ו מספק סוטה דשמא לא נטמא הגוף:
ושמואל אמר אינה כאשת איש ואמאי הא איכא למימר תנאה הו"ל ליבם בקדושין ולא היתה אשתו ושריא לזה שנשאה וא"כ אסירא לחזור לו ליבם א"עג דלא שייך למימר גירש זה ונשא זה ונמצא מחזיר גרושתו כמו באשת איש דהא בכל ענין אסור אשת אחיו מ"מ איכא למיחש שמא יאמרו תנאי הו"ל בקדושין כמו דאמר ר' יוסי לעיל ונמצא שנושא היבם שהלך למדינת הים גרושת אחיו:
דלמא אדר' אמי [קאמר] דלא מיירי כלל בתנאי קסבר דלא מסקי אינשי אדעתייהו תנאה כלל ולא תקשי משמואל לשמואל וא"ת מ"מ תקשי משמואל לשמואל דכי היכי דאמר שמואל לעיל דעל פי בית דין אסורה אשת גיסו אניסו אע"ג דלא שייך שמא יאמרו גירש זה ונשא זה דבכל ענין מתסרא משום אחות אשה כמו כן נימא הכא דאסורה לבעל כאשת איש דמה לי אחות אשה מה לי אשת אח וי"ל דדוקא באחות אשה שייך לומר גירש זה ונשא זה כגון היכא שבא גיסו ממדה"י קודם לאשתו ואז מן הדין אסורה עליו גזרה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ואחות אשתו לא הויא שנאמר [דמתה] אשתו במדה"י ומעתה לא הותר לו אף כי באה האשה אחרי כן אבל הכא לא שייך לומר גזרה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה דמיד שבא היבם גלוי וידוע הוא שאסורה לזה שנשאה משום אשת אחיו ואפילו גירש אסורה לעולם ול"נ דא"כ הו"ל לאפלוגי לעיל בין היכא שבא גיסו קודם לאשתו והיכא שבאה אשתו קודם לגיסו. ונראה לריב"ן לפרש דלא קשה משמואל לשמואל דלעיל היינו משום דנשאת ע"פ ב"ד דלא דייקא שפיר עבדא איסורא ולהכי קנסוה רבנן דאסירא לבעל אבל הכא איירי לשמואל דנשאת ע"פ עדים דלא עבדא איסורא דלא מציא למידק טפי ולא קנסוה רבנן אכן לעולם לא אמרינן טעמא משום גזרה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ורב סבר דוקא משום דקידש אבל נשא דליכא

למימר תנאה הו"ל בנשואין שריא לבעל כיון שנשאת על פי עדים לא עבדא איסורא ולא קנסוה רבנן:

דף צו.

אי ביאת ראשון ביאה ביאת שני אינה ביאה. ופ"ה במתני' דמיירי שבא עליה שני בשוגג דאי במזיד היתה נהרגת כדאמרינן שכל העריות מומתין על ידו ולא נהירא דכיון דאשת קטן היא לא מקטלא דהא אמרי' א) כי ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן. ונראה לפרש דודאי מיירי בבא עליה בשוגג דאי במזיד היתה נאסרת על הראשון דנהי דלא מקטלא מ"מ נאסרת היא על בעלה:

דף קא.

חלצה במנעל של עור רך כעין שלנו חליצתה כשרה דיעבד אבל לכתחלה לא כדמפרש בגמ' גזירה משום מנעל המרופט שניטל גבו אבל עיקר חליצה בסנדל והוא של עור קשה ומשנפסק אין לו תקנה ואין דרך לנועלו לפיכך טוב לחזר אחר מנעל שעורו עב:
מן הארכובה ולמעלה. פירש"י נחתך רגלו מן הארכובה ולמעלה וחלץ למעלה מן הארכובה ול"נ דא"כ היכי קאמר אם נחתך רגלו מן הארכובה ולמטה חליצתו כשרה הא אמרי' לקמן בפירוש אמר אמימר האי מאן דמסגי על לוחתא דרגליה לא חלץ. פירוש שרגלו הפוך ודורס בעליונו של רגל לוחתא לשון לווחין פלנק"א בלע"ז כלומר שאינו דורס ממקום מדרס רגלו ואמר נמי לקמן אמר אמימר לא בר אבין חליץ ולא בר קיפוק חליץ שני ספדנים היו דאחלשוה לדעתיה דרב אשי ואתהפוך כרעייהו וכי גרע היכא דאתהפוך כרעייהו מנחתך רגלו מן הארכובה ולמטה דאמר הכא דכשר א) וכפר"י וכן נמצא בירושלמי מן הארכובה ולמעלה פסולה מן הארכובה ולמטה כשרה ולעולם מיירי שרגלו שלם ולעיל פרשתי:

דף קב.

א) וספק ביד מורי אי פסילנא דורות כדפסילנא לכהן בת גר:
אע"ג דאית ביה חומרתא נויי"ש בלע"ז קטרינן ביה מיתנא רצועות וכן אנו נוהגים האידנא לעשות בסנדל של חליצה נאיי"ש ורצועות לקשור סביב השוק וטוב ליזהר שלא יהו אזני המנעל רחבות יותר מדאי שלא יכרכו זו על זו אלא כדי לכרוך סביב השוק בלבד כדי שתגיע אזן זו לחברתה ולא יותר:
וכן הלכה שצריך שיהא תפור מעור ולא ממשיחה:

דף קג.

קב הקיטע דאמר חליצתו כשרה אלמא חשיב ליה מנעל מני ר' מאיר דלא בעינן דומיא דתחש שהוא של עור דתנן הקיטע יוצא בשבת באנפליא של בגד [חליצתה פסולה] אלמא בעינן דומיא דתחש של עור וא"כ קשה רישא לסיפא וא"ת אמאי לא פריך ה"נ עלה דמתניתין דקתני באנפליא חליצתה פסולה אלמא בעינן דומיא דתחש והדר תני סנדל של עץ חליצתו כשרה אלמא לא בעי דומיא דתחש וי"ל ממתני' ליכא לאותובה דעלה ודאי מצי לשנויי כי תנן סנדל של עץ חליצתה כשרה במחופה עור ולא שייך למפרך עלה פלוג ולתי בדידה [ועוד קשיא] דהכא אמר של שעם חליצתה כשרה אלמא מנעל הוא ואמרינן במסכת יומא דכמה אמוראי נפקי ביוה"כ במנעל של שעם אלמא לאו מנעל הוא וצ"ל דשני מיני שעם הם א) פרש"י במס' שבת פרק במה אשה דפליג ר' מאיר ור' יוסי בקב הקיטע ר' מאיר חשיב כמנעל ומלבוש הוא ור' יוסי לא חשיב ליה כמנעל ומשאוי הוא. ותירץ במס' יומא קאמר לטייל בו ביוה"כ אלמא לכ"ע מנעל הוא ומוקים התם פלוגתא דר' מאיר לא גזר דלמא נפיל ואתי לאתויי ור' יוסי גזר דלמא נפיל ואתי לאתויי. וא"כ הכא מאי קאמר קב הקיטע מני ר' מאיר היא כר' יוסי נמי מצי לאוקמי כיון דלכ"ע מנעל הוא. וי"ל כיון דר' יוסי חייש דלמא נפיל ואתי לאתויי הוי מנעל גדול שאינו יכול להלוך בו ופסול לחליצה:

רגלים פרט לבעלי קבין דפטורים מן הראייה אלמא שוק לאו רגל הוא לפרש"י דפי' במתניתין נחתכו רגליו מן הארכובה ולמטה כשרה פריך שפיר להדיא ולפר"י נמי פריך הכי כיון דשוק לאו רגל הוא מה לי אם נקשרו מן הארכובה ולמטה או למעלה:

ת"ש לא עשה רגליו. כאן פרש"י יפה לא הסיר שער זקן התחתון ולעיל בפרק החולץ לא פירש כן:

דף קג:

שאין לו עקב. פרש"י שול"א וקשה דתנן במסכת כלים (פכ"ו מ"ד) גבי (מנעל) [סנדל] נפסק עקבו ניטל חוטמו וא"כ מה עקב ומה חוטם. ועוד דכתיב וידו אוחזת בעקב עשו והתם לאו שול"א הוא. ועוד דאמרי' במסכת נדה ראתה דם בעקבה טמא משום דקאי נגד התורפה והתם לא שייך לפרש שול"א לכ"נ לר"ת דהוא שאלו"ן:

דף קה.

לא הוה בידיה אתא שאיל בי מדרשא. ובב"ר א) אמר כי (הא) אתא לקמיה דרבי וא"ל כך וכך שאלו ממני ולא ידעתי להשיב להם עד שפשטו מעצמו והאי דלא פשט להו מעיקרא מפני שהיה מתגאה על שהיו מכבדין אותו מאד והיו מושיבין אותו במטה של זהב לפיכך לא ידע להשיב להם שהגאוה משכחת לאדם תלמודו:

ה"ג רבה ואביי מדבית עלי קאתו. ול"ג רבא דהא רבא לא היה כהן כדאיתא בפ' הזרוע דא"ל לשמעיה שהיה כהן זיל זכי במתנות אבל הוא לא רצה לזכות שלא היה כהן ועוד דאמר דרבה חיה מ' שנה ואביי חיה ס' שנין. ובפ' אע"פ שנינו שחיה רבא אחר אביי דאתיא חומה דביתהו דאביי לקמיה דרבא דלפסיק לה מזוני ואין לומר דאביי נולד קודם יותר מכ' שנה שהרי מצינו בפ' שלשה שאכלו דאביי ורבא הוו יתבי קמיה דרבה אמר להו למי מברכין אביי אחוי לטללא ורבא נפק לשוקא ואחוי כלפי שמיא אלמא קטנים היו שניהם באותה שעה:

דף קה:

זו דברי ר' מאיר דקתני סתמא במתני' חליצת קטן פסולה אלמא מעשה מיהא הוי לאיפסולי מאחין אבל חכ"א אין חליצת קטן כלום אפילו לפוסלה על האחין וא"ת בר"פ כל הגט דפליגי אמוראי גבי קטן ואנפילא חליצה פסולה איכא מ"ד פסולה ופוסלת ואיכא מ"ד פסולה ואינה פוסלת. וכי פליגי אמוראי בפלוגתא דר"מ וחכמים דהכא. וי"ל דפליגי בסתמא דמתני' קטן ואנפליא דקתני חליצה פסולה אי פוסלת ממש ואתיא כר"מ ואי אינה פוסלת ואתיא כרבנן כדפי':

והלכתא עד שתביא שתי שערות תלמודא הוא דפסיק הכי וכן הלכה:

הלכה חליצה בג' ונהגו העם בחמשה:

ובא לפני ר"ע בבית האסורים והכשיר. תניא בתוספתא ר' יוחנן הסנדלר היה הולך לפני בית האסורין שרבי עקיבא אסור שם ונשא מנעלים על כתפו והיה צועק מנעלים למי מנעלים למי חלצה בינו לבינה מהו וכל זה היה עושה כדי שלא יבינו אומות העולם דללמוד תורה הוא צריך היה רבי עקיבא תפוס אודיק ר"ע בבזעא דדשא [א"ל] יש לך כושר יש לך כושר. והבין ר"י הסנדלר דכשרה היא והיינו האי דקתני הכא ובא רבי עקיבא והכשיר:

דף קו.

א) תימה למ"ד חליצה אינה אא"כ מכירין מ"ש מהא דתנן פרק התקבל האומר קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתיה ובא אחד ואמר אני קדשתיה ונתן לה גט מותרת אלמא לא בעינן היכירא. וכן האשה שאמרה נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי ובא אחד ואמר אני קדשתיך ונתן לה גט מותרת אלמא לא בעינן היכירא. והכא אמאי אין חולצין אא"כ מכירין ויש לחלק דהתם חייש שמא יסתרו דבריו ויכחישוהו האיש או האשה אבל הכא ליכא דמכחיש ליה שהרי גם הוא רוצה כמוה מיהו צ"ע דתנן לקמן בפרק בתרא משיאין על פי בת קול ומעשה באחד שעמד על ראש ההר ואמר פלוני בן פלוני ממקום פלוני מת והלכו ולא מצאו שם אדם והשיאוה ושוב מעשה באחד בצלמון שאמר אני פלוני בן פלוני נשכני נחש והרי הוא מת והלכו ולא הכירוהו והשיאו את אשתו דאלמא לא בעינן היכירא. ושמא הכא מיירי שגם היבם אינו מכיר בה שהיא יבמתו. כגון שהיה הוא במד"ה וכן גבי מיאון באומרת אי אפשי בפלוני בעלי והבעל אינו יודע וצ"ע:

דף קיד:

הא מת על מטתו נאמנת. וא"ת א"כ מת במלחמ' מהימנא במגו דמת על מטתו. וי"ל דכיון דאמרה בדדמי ולא כיוונה לשקר לא שייך למימר מגו דאי בעי משקרא שאינה חפיצה לשקר. וא"ת א"כ מאי בעי בסמוך החזיקה היא מלחמה בעולם מי אמרי' מה לי לשקר והא לא אמר מגו כיון דאמרה בדדמי. וי"ל מגו מעליא כי האי דלא מחזקי' בעלמא אלא בדיבורה ודאי אמרי' ומתני' דשלום בינו לבינה ושלום בעולם מיירי ע"כ דאמרה מת במלחמה דאי על מטתו אפילו א) החזיקה היא מלחמה בעולם נמי מהימנא. וא"כ ליפשוט ממתני' דהחזיקה היא מלחמה [נאמנת] לומר מת בעלי במלחמה. וי"ל דמתני' מיירי דאמרה מת בעלי סתמא. ובעת שלום אמרי' דר"ל [שמת] על מטתו. ובשעת מלחמה אמרי' שר"ל שמת במלחמה:

דף קטו.

אשה כלי זיינה עליה. ויש לנו לומר שהמתינה עד גמר. וא"ת היכי משכחת מת בעלי במלחמה דלא מהמנא. י"ל דדוקא בליסטים יחידי. אבל במלחמה יראה היא להמתין:

דף קטו:

וחזינן לאלתר פ"ה דאם שהו במים חיישי' דילמא אחריני נינהו לפי שהמים משנים צורת האדם. ול"נ [דהא לקמן] אומר דמיא מצמת צמתי. והא דאמר לקמן לאחר ג' ימים אין מעידין עליו היינו נהרג. ועוד א) דהא קאמרי סימנים ודאי מהימנא. הרי מ"מ עלייהו סמכא ואיכא למימר דאמרה בדדמי כיון דמים כי מלחמה הוו. וי"ל דאמרה בדדמי כי לא יצא הטבוע מן המים. ופריך ואם לא יצא מן המים אשתו אסורה דמים שאין להם סוף אשתו אסורה. ומשני כגון אם חזנהו לאלתר כשעלה מן המים מיד דהתם לא שייך בדדמי ב) דהכא מצי למיהוי שינה בחי כמו מת. ואין לה במה לטעות. ודייקנא ג) אבל אם המתינו עד לאחר ג' ימים לא מהימנא דאימור נשתנה מראיתו ואמרה בדדמי. וא"נ לאחר ג' ואמרה סימנים מובהקים דאין עשויין להשתנות לאחר מיתה ולא על תביעות עין סמכינן שהיה לנו לחוש דילמא תפח אלא אסימנין. ולכ"ע היכא דאיכא סימן מובהק ברוב פרצוף ודאי מהימנא אפי' לאחר ג'. (ואע"ג דליכא איניש כה"ג אמרי' פ' אלו נערות בצירף ידו למטה משלשה וכדרבא שר"ל אינה כדרבא):

שומשמין מאי סימנים איכא. וא"ת אפי' הוא יהיב בהו סימני ליהמניה לומר אחריני נינהו במגו דלקוחין הן בידי. וי"ל דאיכא עדים שראו שהפקיד אצלו ועדיין הן אצלו ובעדים ודאי לא מהימן לומר לקוחין הם אצלי:

ומי חיישינן שמא פינן. וא"ת דלמא שאני התם משום דאין לנו לחוש שמא להקל. אבל מספיקא לא מפקינן משום דשמא פינן. וי"ל דה"נ קולא דקאמר דהוי טבל ומעשר ממנו על מקום אחר על ודאי טבל:

דף קטז.

אביי אמר חיישי'. וא"ת לאביי כיון דאף דלא הוחזקו חיישינן היאך תמצא עוד גט כשר. וי"ל כשהאשה גיטה בידה ואמרה שקבלה מבעלה אין לנו לומר שהוא משל אחר. אבל כיון דלא הוחזקו וליכא שום כתבא אלא (היה שולח) דיצחק שכיב. וכן בההיא גיטא דאשתכח בנהרדעא חייש אביי לשני יוסף בן שמעון שאין הגט ביד האיש. והא דאמר סוף מכילתין בעובדא (דאותו דמכפר אריה שיחלא) [דיוחנן ארי' מכפר שחיא] שהשיא ר' טרפון את אשתו ואמאי לא חיישי' לתרי (אותו) [יוחנן]. וי"ל דשמא ר' טרפון בדק שלא היה באותו מחוז רק אותו לבד ולמחוז אחר לא חש כדקאמר בסמוך בעובדא דענן (דשמא) [דכיון] דכאן לא הוה ענן אחר לא חיישינן לענן במדינה אחרת ואע"ג דחייש לשני יצחק:

א) עי"ל דשאני התם דאמר השליח לפנינו שאבד ממנו גט שכתוב בו יוסף בן שמעון ואח"כ נמצא ואמר זהו שאבד. ואחרי שיש אמתלא כזו לא חיישי' ובהכי ניחא מה שמקשין העולם היכי מוכח [רבא] מהתם (דלא חיישי' אף היכא דאיכא ספק ואכן להנ"ל ניחא דכיון דמוכח משם) דאף דהיכא דהוחזקו לא חיישינן:

דף קיז.

מת בעלי. ותנו לי כתובה אינה נאמנת. כלומר דדעתה אכתובה וכן אומר ר"י דהאשה שאמרה לבעלה גרשתני דנאמנת גרשתני ותן לי כתובה אינה נאמנת ויל"ע לעיל [דף קטז] לוקמה בהכי דפריך ולהימנה כרב המנונא. ומשמע (מהכא) [שם] דרב המנונא מהני אף לינשא. ובכתובות [דף כג:] לא משמע כן א):

דקאכלה לגירסנא דבי נשא. וא"ת אמאי לא קאמר כמו כן דקאכלה לגירסנא דאם שהרי האב ירש אמה ובנו יירשנה. וי"ל כגון שהיה לאמה בנין דכרין (דהיינו) [דהם נוטלין] מה שהביאה אמם:

ההוא בד"ת כלומר לפי פנים שאתה נותן לב להעמיק ולהסביר הוא עומד לך ל"א אם רבו מסביר לו פנים הוא מחכים ואם לאו אינו מחכים:

מי מסקא אדעתא דמית בעלה ונפלה קמי אחיו ב) וי"ל דהתם תנשא אפי' מסקא אדעתה טפי אבל שנאת חמות לכלתה ההיא מחמת דלא מסקא אדעתא כולי האי וא"ת חמותה ובת חמותה נמי סניא לה משום דאכלה לגירסנא לאחר מיתה וי"ל דחמות מיירי שמת בעלה ובת חמותה ג) דהשתא קאכלה לגירסנא דאם:

דף קיח.

במחלוקת שנויה ור' יהודה ור' שמעון הוא. וא"ת הא קיהבי טעמא למלתייהו הואיל וזו [וזו אומרות] שאינו קיים משמע דאם אחת אומרת שאינו מת הוא הכחשה ולעיל אמר דאחת אומרת מת תנשא אע"פ שאחת אומרת לא מת. וי"ל דלדבריו דר' מאיר קאמרי הריב"ן:

כל לא מת וכו' וא"ת וכי לא ידע ר' יוחנן דמותיב לה מתני' וי"ל דה"פ כל לא מת כגון שצרתה אומרת לא מת ומ"מ מותיב ממתני' דמשמע אשה אומרת לא מת דהך אשה אפי' צרה במשמע:

אמר אביי אף אנן נמי תנינא. לדברים הוא דחוששין. לכאורה קשה דהא אפי' ר"ע מודה בהא דע"כ לא פליגי אלא כיון דמהימנא לגבי נפשה א) להאכילה בתרומה כדאמרי'

במתני' אבל הכא לא מהימנא דאמרי' חולצין. וי"ל דדייק לישנא יתירה ב) שהרי תנא חוששין לדבריה. ולמה לי למיהדר ומתני בסיפא חוששין לדבריה אלא למידק לדבריה חוששין הא לדברי צרתה אין חוששין גם היכא דמהימנא לגבי נפשה כמו בפלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא ולכך מייתי בבא דסיפא ולא בבא דרישא:

דף קיח:

א"ל אף אנן נמי תנינא חוששין לדבריה וחולצת. פי' [רש"י] דחוק [בזה] ונראה דודאי לעולם קים ליה דסניא ליבם דהתנן אין האשה נאמנת לומר מת יבמי שאנשא וקא מיבעיא ליה א) אי אמרה מת יבמי רחמא ליה וחיב הוא לה ומייתי סייעתא ממתניתין מרישא דמת בני ואח"כ בעלי אינה נאמנת להתירה ליבם [אלמא זימנין] דרחמא ליה. ואשה שנפלה לפני קטן או לפני מומר אומר ר"ת דנאמנת דלא שייך למימר רחמא ליה:

דף קיט.

סיפא דאתחזק לשוק ולא חיישינן יצתה מלאה אתרע חזקתה ונהי דאיכא רוב דמותרת לשוק דאיכא מחצה דנקבות ונפלים וזכרים מועטים מ"מ כיון דליכא חזקה חייש ר"מ למיעוטא ור' יהושע סבר דחזקה לא מיתרעא במה שהיא מעוברת דאכתי איכא חזקה והוי מיעוט דמיעוט אבל ברישא מודה דלא תנשא ולא תתייבם דחייש למיעוט הואיל והיא בחזקת זקוקה וגם איכא מיעוט דאינן מתעברות כיון דאיכא חזקה מסייעא חייש רבי יהושע:

א) מיהו קשה דהא רבי עקיבא קאמר התם חלב אינו פוטר אלמא חייש למיעוט אע"ג דליכא חזקה דמסייעא וא"כ לבדוק בי"ח טרפות ורבינו ברוך פי' כפירוש ר"ת א). ומדר' יהושע לא קשיא די"ל דמש"ה לא חייש למיעוט כיון דאיכא חזקה דולד ושבקינן חזקה דבהמה. ולר' עקיבא חזקה דבהמה עיקר ורשב"ג כוותיה והשתא ניחא דלא לקשי מרשב"ג (דלקמן) [דבכורות] לרשב"ג דריש כל הצלמים דלא חייש למיעוט אלא טעמא משום דהתם איכא חזקה בהדיא:

דף קיט:

ואין מעידין עד לאחר ג' ימים. ודוקא היכא דאינן מכירים אלא ע"י סימנים והוא מלא פצעים ואין כל גופו לפנינו אבל אם הוא שלם או הפדחת והחוטם ואנו מכירים בו על ידי תביעת עין יפה מעידים אפילו לאחר כמה ימים:

דף קכ.

טמויי הוא דלא מטמא הא מחייא לא חיי. וא"ת מנא ליה למידק הכי הא גוסס קתני דלא שייך למידק הכי דהא ודאי אין מעידין על הגוסס וי"ל דלא דמי לגוסס כי נמי חיי אצטריך לאשמעינן דלא מטמא והגם דכהן מוזהר מליגע בו כדנפקא לן מקרא בפרק ג' מינין [דף מג ע"א] להחלו משנעשה חלל (אבל במזיד) אבל מגוייד אי מחייא חיי לא אצטריך לאשמעינן דלא מטמא:

דף קכ:

כמה גדולים פי' שזה היה אמת שמצא מחילה ויצא חוץ למים:
נענעתי. השפלתי ועבר עלי הגל:
ר' עקיבא ור"ט אומרים בודקים. וא"ת לדידהו אמאי לא בעי חקירה דאיזה יום ואיזה שנה ותירץ הקדוש דדרישה [וחקירה] דאיזה יום אינו בשביל לעמוד על בירור העדות שהרי מהני העדות שראו מעשה א) מה מהניא הך בדיקה אלא אינה אלא כדי שיבואו העדים לידי הזמה ודוקא בדיני נפשות הוא דבעינן ליה כדי להציל את הנדון אבל בעדות אשה כי נמי בעינן דרישה וחקירה כמו בדיני נפשות היינו מגוף העדות לבוא לידי אמת כמו כליו שחורים וה"ה בלשון שהעיד בו כמו הכא אבל איזה יום לא צריך ופסק ר"ת דלא בעינן דרישה וחקירה דקי"ל כת"ק: